

NAGY LAJOS

**KÉPTELEN TERMÉSZETRAJZ
ÉS MÁR KARCOLATOK**

TARTALOM

KÉPTELEN TERMÉSZETRAJZ

A KÍGYÓ
AZ ELEFÁNT
A SAS
A HANGYA
A MILLIOMOS-ÁLLAT A NAGY
„BREHM” ÚJ KÖTETÉBŐL
A KUTYA
A CSŐRÖS EMLŐS
AZ ICHTHYOSAURUS
A MAGYAR FÖLDBIRTOKOS
A MEDVE
A VÍZILÓ
A GÓLYA
A LÓ
A MACSKA
A TYÚK
A TIGRIS
A KOLIBRI
A BÚVÁR HENCSER
A FARKAS
A SZARVASMARHA
A HAL
A LÉGY
AZ OROSLÁN
A DISZNÓ
A KANÁRI
A PAPAGÁJ
A LÚD
A NYÚL
A PACSIRTA
A BÉKA
A SÜN
A DENEVÉR
A PONTY
A JUH
A STRUCC
A BOGÁR
A TEVE
A KENGURU
A POLOSKA
A ZSIRÁF
A FÓKA
A MAJOM
A SZÚNYOG
A VILLAMOS-ÁLLAT
A TEKNŐSBÉKA

A FECSKE
A ZSIDÓ
TERMÉSZETRAJZBÓL: KITŰNŐ

KARCOLATOK

MIKOR LESZ VÉGE A HÁBORÚNAK?
HADISEBÉSZET
BESZÉLGETÉS A HADIMILLIOMOSSAL
HOGY IS ÁLLUNK AZOKKAL A
CÍMZÉSEKKEL?
AZ ÉN KARÁCSONYFÁM
LEVÉL AMERIKAI NAGYBÁCSIMHOZ
A POTYKA VILÁGSZEMLELETE
KÖZ- ÉS MAGÁNÉLELMEZÉSI KISKÁTÉ
A PÉNZ
ELTŰNTEM
A MINISZTER HASONLATAI
AUTOSZUGGESZTIÓ
A KÖLTŐ
MIRE JÓ A RÁDIÓ?
A FÉLTÉKENY EMBER
A JÓ POLGÁR
TAVASZI KISKÁTÉ
NYÁRI KISKÁTÉ
STRANDKÉPEK
HELYZETKÉP
HADÜGY EGY BIZONYOS ÜLÉSEN
AZ INDUS FAKÍR ÉS A MAGYAR FAKÍR
MI MINDENT KELLENE CSINÁLNI
POLGÁRI KÖLCSÖNTAN
ROSSZ A KÖZLEKEDÉS
HOGYAN KELL KORÁN FEKÜDNI ÉS
KORÁN KELNI
FASISZTA KISKÁTÉ NEM FASISZTÁK
SZÁMÁRA
OLASZORSZÁGI CSENDÉLET
SZEGÉNY NÉMET FEJEDELMEK
INTERPELLÁCIÓ A SZÚNYOG-ÜGYBEN
BETILTANI!
NYARALÁS UTÁN
FRANKÜGYI KISKÁTÉ
SZERELMI BÁNAT
WEEK-END
FÜRDÉS
NYÁRI ÖRÖMÖK
PENGŐ-TAN
A HALÁL ÉS A FAVÁGÓ
ŐSZI MÉLABÚ

MIÉRT ROHAN AZ AUTÓ?
HOGYAN ÉLHETÜNK SZÁZ ÉVIG?
CÉDULA A KAPUN
CSILLAGOS ÉG
KÉPES MELLÉKLET
JÓL ÁLL A BÚZA
EL KELL ZÁRNI A GÁZCSAPOKAT!
AKASZTÁSÜGYI KISKÁTÉ
TÖBB OPTIMIZMUST!
AZ ÖNGYILKOSOK BÜNTETÉSE
BAJ VAN PALÉOLOGUE-GAL
SZERELMES FÉRFI
TAVASZI DIVAT
VIGYÁZZUNK ERKÖLCSEINKRE!
MI AZ, HOGY MUNKÁSKÜLSEJŰ?

A TEHETSÉGTELEN ÍRÓ
TERMÉSZETTRAJZA
KÖLCSÖNTAN
BÁTORSÁG
FRISSEN MÁZOLVA
MEGTÉRÉS
A BESZÉLŐ PAPAGÁJ
A SZAKADÉK
A HÓNAP TÜKRE
A FALU ÖRÖKÖLT
REMETE-IGAZOLVÁNY
A KÖNYV ÉS A CÍME
NAGY LAJOS KRÓNIKÁJA
LEGYENEK HOLTIG KEGYELMESEK

KÉPTELEN TERMÉSZETRAJZ

A KÍGYÓ

A kígyó borzasztó hosszú állat, hosszabb a legrövidebb öntözőcsőnél is. Előfordul mind az öt világrészben, mezőkön, kövecses-homokos földeken, erdőben és a patikák címtábláin, leginkább azonban mégis a szép női kebleken, sőt a jóbarátok keblén is, ez az utóbbi fajta azonban igen beteges és gyenge, amiért is a jóbarát azt a keblén *melengeti*.

A kígyó igen buta állat, ezért a hullók közé sorozzák. Lábaikat illetőleg nyomorék, egy lába sincsen, és ezért hason mászik, ami különben alázatos természetére is vall. Legnagyobb kígyó az óriáskígyó, ez születésekor még óriási kicsiny ugyan, de később napról napra hosszabb lesz, míg végre akkorára nő, hogy ha akkor a farkára állna és fölegyenesedne, pont akkora lenne, mint egy óriás.

Igen nagy és veszedelmes kígyó még a csörgőkígyó. Ennek méregfogai vannak, harapása halálos, miért is a farka végén kis lemezeket hord, amikkel menet közben csörög, figyelmeztetvén az embereket, hogy jön, fussanak el, mert különben baj lesz. Persze, aki süket, az könnyen megjárhatja, ezért nem jó süketnek lenni!

Aztán igen helyre pörge kis kígyó a vipera. Ez minden jó magyar ember szívének kedves kígyója, mert idegen származása dacára is szívesen időzik magyar földön, például a pilisi hegyekben, ahol a svábokat meg-megcsípi néha. A vipera által harapott seb is lehet halálos, célszerű a sebet kiégetni, vagy, ha a vipera egy szép leány képét csípi meg, kiszívni, sőt ez az eljárás előzetes védekezésül is helyes (lásd: profilaxis), azaz a mondott csinos képet lehet kígyócsípés nélkül is előre kiszívni, de csak egy kicsit, nehogy nevezett a mamája a leendő kígyómarás helyén megpofozza.

Mulatságos látvány a pápaszemes kígyó, akit egyszer szürke hályog ellen operáltak, azóta pápaszemet hord, és rossz kedve van. Az emberi életben is szerepel, mint anyós.

Mint minden élőlény, a kígyó is örül a tavasznak, mégpedig annyira, hogy ilyenkor örömeiben kibújik a bőréből.

Az óriáskígyót különösen az életunt tyúkok szeretik, egy ilyen életunt tyúk kimegy az erdőre, és addig vár, míg jön egy óriáskígyó, aki mikor meglátja a tyúkot, annyira elcsodálkozik azon a buta tyúkon, hogy kitátja a száját, és az átva marad. Most a tyúk „egy életem, egy halálom!” kiáltással beleugrik a kígyó szájába, s mivel a kígyó ijedtében becsukja a száját, a tyúk megfullad. A kígyó most „amit főztél, edd is meg!” meggondolással elkezdni nyelni a tyúkot, s mivel aznap még úgysem evett, egyúttal táplálkozik is általa.

Nevezetesek még a kígyóbűvölők. Ezek cirkuszban és orfeumban mutogatják magukat. Kihoznak egy nagy kígyót, azt kissé felemelik, és hogy el ne dőljön, megtámasztják. A kígyó kíváncsian várja, hogy mi fog ebből kisülni, és közben mereven bámulja az artistát, akit ez a tekintet, mivel nagy fene kígyóról van szó, valósággal megbűvöl, szíve dobog, térde inog, ajka reszket, és ijedtében mindenféle marhaságot csinál, ami az úgynevezett kígyóbűvölés, más szóval „jaj, de unalmas az élet!”

Jeles kígyók még: a repülő kígyó, a budai sikló, a rája, a lazac és a vízi göreb. Érdekes lenne még egy kis rövid sárga kígyó lila kecskeszakállal.

A kígyó életkora egy naptól tíz-tizenkét évig terjed, mindig attól függ, hogy a bennszülöttek mikor verik agyon. Húsát kiköpik, de bőréből szép pénztárcákat csinálnak, amit nagy előszeregettel lopnak az emberek. A nagy kígyók a fiatal kígyókat, ha nagyon pajkosak, azzal fenyegetik, hogy vigyázz, mert jön a bőrkereskedő bácsi!

1920

AZ ELEFÁNT

Az elefánt a legnagyobb szárazföldi állat, de csak a felnőtt elefánt, mert egy igen kis elefánt például jóval kisebb, mint egy igen nagy víziló. Az elefánt úgynevezett állatkertekben fordul elő, a föld minden nagyobb városában, amiért is az elefánt hazája széles e világ, amiben a művészhez hasonlít. Állatkert nélkül csakis Indiában és Afrikában fordul elő, amiért is azok, akik elefántvadászatra indulnak Pilisvörösvárra, kénytelenek néhány nyúllal beérni.

Az elefánt igen rosszkedvű állat, már kicsiny korában állandóan megnyúlt orral járkál, ezért aztán az orra úgy is marad, és ormány nevet vesz föl. Jókedve úgyszólván csak akkor van, ha ütik, mert bőrének vastagsága miatt az ütést nem érzi, s ezen jóízűt röhög.

Az elefánt hangja trombitaharsogáshoz hasonlít, ami megtévesztően hasonlít ahhoz, amiről az olvasókönyvek mint az elefánt hangjáról szólnak, s amiről azt mondják, hogy hasonlít a trombitaharsogáshoz.

Az elefánt fűvel, szénával, kölessel és rizzsel táplálkozik. Barbár erkölcséről tesz tanúbizonyítást, hogy megjelenik a rizsföldeken, telezabálja magát, és fizetés nélkül távozik.

Az elefánt testi ereje óriási, hallatlan nagy terheket elbír, de tízszer annyit ő sem bír el.

Az elefánt igen sajátságosan iszik, beledugja ormányát a vízbe, éppen úgy, mint a nagyorrú kávénenikék a kávéba, de aztán a kávénenikéktől eltérőleg teleszívja az ormányát, és azt nem hagyja csak úgy visszacsöpögni a kötényére, hanem igenis belespicceli a szájába, amiben bizony a disznóhoz hasonlít, nem mintha a disznó is így tenne, hanem mert ez már mégiscsak illetlenség.

Az elefánt betegségei közt leggyakoribb a nátha; képzelhető, mekkora náthája szokott lenni.

Az elefánt igen okos állat, volt például egyszer egy szabónak egy elefántja, ez olyan okos volt, hogy amikor a szabó elment hazulról, az elefántot otthon hagyta, és a kaput bezárta, az elefánt, mikor idegenek akartak bemenni a szabó udvarába, nem eresztette be őket, mert nem is tudta volna kinyitni a kaput, meg nem is tudta, hogy be akarnak menni.

Az elefánt az állatkertben a hátán egy trónusszerű alkotmányt cipel, amibe egy leány és egy férfi beleül, és a szerelemről csevegnek, ekkor az elefánt az úgynevezett elefánt szerepét játssza.

Az elefántot robbanó golyóval vadásszák, amire nagyon dühös. Életkora igen magas, egy tudós egyszer sokáig figyelt egy elefántot, amint az kétszáz évet élt egyfolytában. Persze előbb is meghalhat, de csak akkor, ha valami olyan különös baj történik vele, amit egy elefánt se bír ki.

1920

A SAS

A sas ragadozó madár, ami azt jelenti, hogy ha egy sast csirizzel bekenünk, és a falhoz vágjuk, hát odaragad. Ettől a tulajdonságától teljesen függetlenül, a sas kisebb élő állatokkal táplálkozik.

A sasnak sokféle fajtája van, amelyek színre és nagyságra különböznek egymástól, legkisebb a mezei sas vagy kánya, legnagyobb a kőszáli sas, bár van kis kőszáli sas is, amelyik csak évek múltán, ha már megnőtt, lesz nagy kőszáli sassá.

A sast sasok nemzik, és ez mindaddig így is lesz, amíg Núbia párduca nem fog szülni egy gyáva nyulat.

A sas igen bátor madár, a nálánál gyengébb állatokat, amelyek védekezni képtelenek, halálukat megvető bátorsággal végzi ki, és eszi meg, amiért is a madarak királyának nevezik.

Száraz, napos időben látni, amint a sas szép szabályos köröket ír le a levegőben, és mind magasabba és magasabba emelkedik, aztán siklórepüléssel zuhan le csaknem a földre, amiért is a sast a repülőgépfélék családjához sorozzuk. (Linné mgfrdl. sírjbn.)

A sast nagy előszeretettel vadásszák, ami úgy történik, hogy a fészke közelében lesbe áll a vadász, megvárja, míg a sas repülni kezd, akkor golyót ereszt bele, s a sas, ha a golyó talált, motorhiba miatt kénytelen leereszkedni. Akkor a vadász odamegy hozzá, és európai módszer szerint foglyul ejti, azaz agyonüti.

A sas igen okos állat, a repülésben kiváló, technikai kísérletekkel is foglalkozik. Föl van jegyezve róla, hogy egyszer egy kis gyereket akart a repülésre megtanítani, amiért is karmai közé kapta, fölvitte a magasba, és eleresztette. A kísérlet nem sikerült.

A sas a fészket csaknem hozzáférhetetlen helyeken, igen magas fákra rakja, ahová, anélkül, hogy a fa törzsét még külön beszappanozná, nem mászhatnak föl a fészekről suhancok. Ide rakja a nősténysas a tojásait, nehogy a rossz emberek rántottát csinálhassanak belőlük.

A sas hangját vijjogásnak nevezik, mert hasonlít a civakodó öregasszonyok hangjához.

A sasnak olyan éles szeme van, mint a sasnak. Rendkívül messzire lát, s mikor a magasban kering, a legkisebb állatot is meglátja, és lecsap rá. Ez ellen az állatok úgy védekeznek, hogy sokan vannak, s mivel a sas közülük csak egyre csaphat le, a többiek ezáltal kinn maradnak a vízből, sőt még jól is mulatnak az úgynevezett áldozat pechjén.

A sassal közeli rokon a keselyű, ami tulajdonképpen nem más, mint egy olyan sas, amelyik döglött állatokat eszik, ami nagy ízléstelenségre, de kitűnő gyomorra vall. A keselyűk még nagyobbra is megnőnek, mint a sasok, legnagyobb köztük a kondorkeselyű, amely az Andesek vagy Andok hegláncaiban tanyázik, amit ezért Undok hegláncnak is szoktak nevezni.

Úgy a sasnak, mint a keselyűnek élettartama igen hosszú, néha száz év is, ami azonban e madarak kelő időben való lelövésével redukálható.

A madarak e családjához tartozik még a griffmadár, amely található a mesekönyvekben, és amely táplálkozik a mesekedvelő emberek butaságából, tehát élettartama örök. Életük a törvények védelme alatt áll, amennyiben vadászásukat, azaz a buta emberek agyonütését mindehünn szigorúan tiltják.

Igen szimpatikus a sasok közt a kétfejű sas, amely csak döglött állapotban látható, s hajdan címereken tanyázott.

1920

A HANGYA

A hangya nagyságára és színére nézve különféle, leggyakoribb nálunk Európában a kis fekete és a valamivel nagyobb vörös hangya, a trópusi vidékeken pedig vannak nagy, sőt óriási hangyák, sárga és szürke színűek is. Kék színű hangyák nincsenek, ami a természetnek minden gazdagsága mellett is némi szegénységre vall.

A hangyák igen fejlett társadalmi életet élnek, jól működő szervezettség alapján dolgoznak együtt, s még szép tőlük, hogy kórusban nem énekelnek, és nincs külön szaklapjuk.

A hangyák a föld alatt élnek, pompásan kiépített lakásokban, és egy kis tölcseralakú nyíláson át jönnek a napvilágra, amely nyílás körül kis dombocska látható, amit a föltúrt föld alkot. Egy ilyen tölcsernyílás és a közeli másik tölcsernyílás között kis utacska vonul, ezen közlekednek a hangyák szép sorban, mint a katonák. Hogy milyen gonddal vannak ezek az utak építve, azt mutatja az is, hogy némelyiknek a mentén hatalmas fák is vannak, különösen azoknak a mentén, amelyek nagy fák tövében húzódnak.

A kis földalatti lakásokban a hangya nyáron át télre való táplálékot hord össze, amiből az látszik, hogy igen okos állat, nem csoda, mert hiszen a feje majdnem olyan nagy, mint a potroha, márpedig bizonyos, hogy például ön is okosabb lenne, ha a feje akkora lenne, mint a törzse. Aztán még azt is mutatja ez a megbocsátható árufölhalmozás, hogy a hangya igen előrelátó állat, ami már azért is csodálatos természeti tünemény, mert a szeme oldalt van.

A hangyák által alkotott kisdud társadalmakat hangyabolyoknak nevezik. Ezek a kis társadalmak igen harciasak, ha például egy ilyen bolyba belekerül egy hernyó vagy gyík, a hangyák rámásznak, és agyonmarják, fölfalják. Ezért helyes dolog, ha valaki az ilyen bolyra rálép, és széttapossa. Aki harcol, az ellen harcolni kell. Vannak ilyen randa hangyabolyok a világon, kár, hogy nincs mindegyikre egy megfelelő óriás csizmás láb.

A nőstény hangyák mindennap egy tojást tojnak. A hangyatojás fehér és viszonylag igen nagy, mert majdnem akkora, mint a hangya egész testének a fele. A nőstény hangya igen szerény állat, mert azt a nagy tojást csöndesen, minden kotkodácsolás nélkül tojja, nem úgy, mint a nagyszájú tyúk, aki az aránylag kis tyúktojás miatt akkora gezéreszt csap, hogy nem is lehet csodálni, ha egy tyúktojás olyan sokba kerül.

A hangya élettartama eddig még ismeretlen. Egy igen kiváló természettudós egyszer meg akarta állapítani, s e célból figyelni kezdett egy fűszál árnyékában fekvő hangyát. Két évig figyelte, de akkor megunt a további figyelést, és megfigyelésének eredményéről írt egy hetven íves munkát, amelyben kimutatta, hogy a hangya legalább két évig okvetlenül él. Később azonban egy másik, még kiválóbb természettudós kimutatta, hogy az első számú kiváló tudós megfigyelése értéktelen, mert hitelesen megállapította, hogy az általa megfigyelt hangya már a megfigyelés első pillanatában döglött volt.

1920

A MILLIOMOS-ÁLLAT A NAGY „BREHM” ÚJ KÖTETÉBŐL

A milliomos-állat, röviden milliomos, igen elterjedt állatfaj, bár nem szapora. Főltalálható a föld bármely részén, tehát Budapesten is. Átmenet az ember, röviden szegény ember és a gorilla közt, habár külső tulajdonságaiban, úgy mint testalkat, arckifejezés, öltözködés, túl is szárnyalja a szegény embert, viszont lelki tulajdonságaiban mélyen a gorilla, sőt hiéna alatt áll. A legváltozatosabb típusok találhatók köztük, igen gyakran a középstermetű, holdvilágképű, cvikkeres, hájas hasú milliomos. Pofájába vastag szivar dugva, drága bőrkarosszékben ül, cvikkerén át szűrő tekintet tűz a vele beszélő szegény emberre, rögtön felismeri annak munkaviselt arcáról, reszketeg hangjáról és használt ruhájáról, hogy az nem milliomos, és vadállati inger lepi meg, hogy rávesse magát, és felfalja. De ezt mégsem teszi, nem is szabad tennie, mert a milliomosok országoként megállapodtak egymással, s ezt a megállapodást írásba is foglalták, ez az úgynevezett Büntető Törvénykönyv, hogy a szegény embert sem szabad megenni, mert egyrészt gyümölcsözőleg lehet használni, másrészt válogatott kínok közt lehet egész életén át sanyargatni. Meg aztán a milliomos azért sem eszi meg a szegény embert, mert jól van lakva, mindig jól van lakva, finom húsokat eszik, habos tortákat, sajtot sokat és drágát, és ebéd után nagyon szidja a szegény embert, hogy mért olyan disznó, hogy száraz kenyérhéjon kívül még krumplit is eszik. És amikor látja, hogy a szegény ember megijed ugyan, de belül nem ad neki igazat, iskolákat alapítat, ahol a szegény embert arra tanítják, hogy egyrészt isten megbünteti azt, aki jól táplálkozik, másrészt a jó táplálkozástól az ember megbetegszik. Este aztán színházba vagy orfeumba megy a milliomos, és igen jól mulat azon, hogy a fent említett tanítást a szegény ember elhiszi. Dél és este között igen komplikált terveket eszel ki a milliomos, hogy hogyan lehetne a szegény emberek átlagos élettartamát leszállítani, életüknek úgynevezett szenvedéseit szaporítani, és sírásukat legalább úgy kicifrázni, mint 36. Ráczi Laci a gyerevelemakáclombosfalumbát.

A milliomos, ha meglát egy borzasztóan szegény embert, aki olyan szegény, hogy már röhög a saját szegénységén, annak „fogja, szegény ember!” kiáltással ad egy forintot, ez az úgynevezett csalétek, amellyel a többi szegény embert más szegény emberek által kis fizetésért ásott vermekbe ugratja.

A milliomosok szép palotákban laknak, amelyekben nyáron nagyon hideg van, télen nagyon meleg van, amelyek pompás bútorokkal vannak berendezve, remek képek, szobrok találhatóak a palotákban és sok könyv. Este elalvás előtt a milliomos kivesz a könyvszekrényből egy verseskönyvet, és egy óra hosszat elgyönyörködik azon, hogy a költő azért a sok versért alig kapott pár korona honoráriumot. Ez az úgynevezett műélvezet. A paloták fényét nagyban emeli az a körülmény, hogy a szomszédságukban pincelakásokban harminc szegény ember alszik egymás hegyén-hátán, a pincének csak egy kis ablaka van, amelyen át a szegény emberek az égre üvöltenek. Ez az úgynevezett háttér, mely a milliomos életének szépségét és boldogságát nagyban emeli.

A milliomos nemi élete nem egészen szabad, mint például a vadállatoké, hanem úgynevezett erkölcsi alapokon nyugszik, ami abból áll, hogy a milliomosnak van felesége, aki egy másik milliomos szeretője, van szeretője, aki egy másik milliomos felesége, van barátnője, aki egy szegény ember lánya, fene a pofáját, és van lánya, aki a házitanító szeretője, mindennek erkölcsi tartalmat az ad, hogy a szegény embert régen, ha szeretője volt, a milliomosok más szegény emberekkel elégettették, ma ellenben, ha szeretője van, csupán kipellengérezik, bezáratják, állásából elbocsátják.

A milliomos élete egészen haláláig tart, igen nehezen halnak meg, legtöbbször amiatt való bánatukban, hogy a munkabérek nagyon magasak. Sokan közülük életük utolsó éveit az úgynevezett *Schwartzzerben* mulatják át, plemplem, míg utódaik ezzel szemben a *Frimben* ütik fel kedvenc tanyájukat.

1918

A KUTYA

A kutya háziállat. Három fő részből áll, úgymint: fej, törzs és végtagok. Ha ezen részek bármelyikét a kutyából elvesszük, akkor a kutya elromlik, és többé sem nem szalad, sem nem ugat, egyáltalán nem működik tovább.

Különbőféle kutyák vannak, úgymint: pulikutya, komondor, vizsla, agár, szentbernáthegyi, újfundlandi kutya, öleb, kis girhes, nagy dög, mopszli, nyakszli, vonító sühögér, kis kutya, nagy kutya, tarka kutya, Sajó kutyám. (A kutyuskám az nem kutya, hanem, amint egy igen kiváló természettudós földérite, egy nő.)

A kutya igen hú állat. Ha a gazdája megrúgja, akkor meglapul, és nyalogatja a cipőjét. Ha pedig meghal a gazdája, akkor a kutya nagyon szomorú lesz, sőt van olyan kutya is, amelyik a gazdája halála után nem eszik, nem ugat, lefekszik, és ő is meghal, nem úgy, mint például a zsebóra, amely a gazdája halála után is közönyös ketyegéssel jár tovább, amiért is a zsebóra egy hűtlen kutya.

A kutya öröme az által ad kifejezést, hogy a farkát csóválja. Ha pedig a farkát levágják, akkor a fejét csóválja.

A kutya valamennyi állat közt a legértelmesebb. Igen tanulékony, például rövid néhány esztendő fáradozás után már megérti a saját nevét, s ha azt hangosan kiáltják, a kutya dühösen ugatni kezd, ami azt jelenti, hogy hagyják már békén. De a kutya nemcsak szellemileg fejlett, hanem lelkileg is, némelyik annyira mély lélek, hogy emlékeztet a lírai költőkre, ugyanis ezek a költői lelkű kutyák, ha feljön a hold, és az ég tetején szépen ragyog, szintén ugatni kezdenek.

A kutyának veszedelmes betegsége a veszettség, ami igen ragadós nyavalya, az ember is megkaphatja, és harapás által terjed, mégpedig úgy, hogy vagy a veszett kutya harap meg egy embert, vagy a veszett ember harapja meg a kutyát.

A kutyának a veszettségen kívül legfőbb ellensége a sintér. Ez egy olyan úriember, aki drótkarikával jár az utcán, s ha meglát egy kutyát, utánaszalad, a drótot a nyakába veti, és elkezd a kutyát húzni, mire a kutya gazdája pedig két pofont ad a sintérnek, a gazdát a rendőr fölírja, s utcai botrány miatt fizet húsz korona bírságot. A bírság lefizetésének napján a gazda a kutyának öt flemmet ad és két rúgást, mikor pedig a gazda ebéd után elmegy a kávéházba feketézni, a felesége úgynevezett vigasz-cvikipuszt ad a kutyának, ami, ha öreg és csúnya az asszony, még csak fokozza és betetézi a szegény kutya szenvedéseit.

A veszettség ellen Pasteur nevű francia orvos kitűnő szérumot talált föl, de a sintér és a cvikipuszi ellen ő sem tudott még semmit kitalálni. A veszettségen kívül még nagy baja a kutyának az elveszettség, ami ellen az apróhirdetések, s a megtaláló fejére kitűzött illő jutalom szolgál.

A kutyáról szóló eme tanulmány keretein belül meg kell még emlékeznünk az ebzárlatról, amit plakátokon tesznek közhírré a városban. A plakátok arra valók, hogy azt a kutyák elolvassák, és pontosan betartsák. Azért helyezik el rendszerint az utcasarkokon.

A kutyát házörzésre, a szoba bepiszkítására, mások zavarására, a háziúr és házmester bosszantására használják, tehát igen hasznos állat, csontjából rongyot készítenek, húsát várostromok alkalmával eszik.

1920

A CSŐRÖS EMLŐS

A csőrös emlős hazája Ausztrália. Hazánkban tehát nem fordul elő, még az állatkertben sem. Nem hajlandó előfordulni.

Ennek a különös állatnak csőre van, mint a madárnak, és tojást tojik, de viszont négy lába van, mint az emlősöknek, s a kölykeit, amikor már kikeltek a tojásból, a hasán hordja egy tarisznyszerű bőrlebenyben, s szoptatja őket, amiért is a csőrös emlős se nem madár, se nem emlős, hanem tulajdonképpen ő az a bizonyos meschügener Fisch.

A csőrös emlős színe barnásszürke, olyan disznósínféle. Hosszúsága negyven centiméter, magassága húsz centiméter, de ha rátesznek egy nagy követ, akkor jóval alacsonyabb. Az erdőben mászkál táplálék után, ha kergetik, akkor fut, repülni csak szeretne. Táplálékát kis rothadt gyümölcsök és más efféle tárgyak képezik. Élettartama, mint ezeké az őszállatoké - kazuaré, kengurué, teknősé - általában igen hosszú, négy-ötszáz év. Eleinte vígan sütkérez a napon, úgy két-háromszáz évig, de később, az utolsó száz-kétszáz év alatt már örülten unja az egészet s alig várja, hogy vége legyen.

A csőrös emlős bőrét rálépésre használják, húzával kutyákat etetnek, csontját az árokba dobják, szőréből viszketőport készítenek, csőrét pedig a bevándorlók csudálkozásra használják, ami úgy történik, hogyha meglátnak egy csőrös emlőst, azt elkezdik kergetni, amikor elérik, akkor agyonütik, s mikor már fölfordult, és nézik szürke hasát és vakondoszerű négy lábát, rövid nyakát és kis buta fejét, s meglátják ezen a kacsaszerű csőrt, azt mondják: jé-é! - és elkezdenek örülten csudálkozni.

1920

AZ ICHTHYOSAURUS

Az ichthyosaurus ósállat, évtízezredekkel ezelőtt élt, ma már csak maradványai lelhetők föl a föld mélyebb rétegeiben.

A hüllők közé tartozott, gyíkszerű, igen nagy, sőt marhanagy állat volt. Hossza a feje tetejétől a farka végéig huszonöt-harminc méter, a farka mögött ötven méternyire álló fáig hetvenöt-nyolcvan méter, amiből arra következtethetünk, hogy apját és anyját nagyon tisztelte, mert hát igen hosszú volt a földön.

A testét kemény pikkelyek fődtek, úgy mint a cserepek a háztetőt.

A fején, amely hasonlatos volt egy óriási madáréhoz, egy vagy két rövid szarv nőtt, hangját az ásatáskor nem sikerült sehol meglelni, de bizonyára valami rémes trombitaszerű harsogás volt.

Az ichthyosaurus tulajdonképpen a mesebeli sárkány, tehát a meseírók véletlenül igazat mondanak, amikor sárkányról hazudnak.

Súlya e szörnyetegnek igen nagy volt, nagyobb, mint annak, amit ma egy magyar politikus mond: becslésünk szerint lehetett úgy 20 000 kg, ami hogy mily nagy tömeget jelent, elképzelhetjük, ha meggondoljuk, hogy egy jól fejlett elefánt csak 6 000 kg.

Az ichthyosaurus táplálékát növényi gezemecék képezték. Nevezetes, hogy ennek a bődületes nagy állatnak irtózatosan, szinte *diplomátikusan* kicsiny agyveleje volt, akkora, mint egy mogyorószem. Rettenetesen buta állat volt eszerint; természetbúvárok kiszámították, hogy Aesopus meséit 15 000 000 000 esztendő alatt lehetett volna vele 100 000 professzornak megértetni.

Az ichthyosaurus már-már csak kínai festményeken és porcelánokon él döglött állapotban, továbbá a kolozsvári Szentgyörgy-szoborban és a budapesti ligeti fasor végén két példány bronzból, pedig hajdan, pár tízezer év előtt Magyarországon is sütkérezett, azonban, tekintettel az 1914 óta itt folyó eseményekre, még idejekorán kihalt.

1920

A MAGYAR FÖLDBIRTOKOS

A földbirtokos egy olyan pirospozsgás gróf, aki reggeli imádságul (mert vallásos ember!) még az ágyban halat, hideg sültet, dzsemet, tejszínes kávé, csipkés szalvétát, hófehér kenyeret és ezüst villát eszik, reggeli után audiencián fogadja az uradalmi intézőt és a kasznárokat, akik haptákban állnak előtte, reszkető énekléssel beszélnek vele, és amikor távoznak, úgy köszönnek, hogy kezeit csókolom; aki a kasznárok előterjesztéseiből nem ért egy betűt sem, de azért auf Fülle leszidja őket; aki az audiencia után vagy vadászik, vagy hanyatt fekvéül a díványon, és ebédig elnézi a mennyezetet anélkül, hogy eközben csak egy felet is gondolna; akit ebédkor livrés inasok szolgálnak ki lábujjhegyen; aki erőlevest, előételt, sültet köretekkel, fagyaltot, sajtot, gyümölcsöt és badacsonyit ebédel különféle ékes francia neveken; aki ebéd után szemeskávét iszik cukor nélkül konyakkal; aki ebéd után a pipázóban egyiptomit szí, és igen művelten társalog öt-hatig arról, hogy milyen disznók azok a zsidók; aki estefelé kikocsizik vagy újra vadászik, vagy meglepi valamelyik kasznárját, és újra leszidja; aki este megint előlről kezd az evést az előételnél.

A földbirtokos tulajdona az úgynevezett földbirtok. Ez áll sok-sok földből, melyet bűdös árkok és szép fák vesznek körül, melyen búza és egyéb kukoricák teremnek, amelynek közepén díszlik a kastély és tanya. A kastély húsz-harminc gyönyörű termével egy jóképű dombon ékeskedik, előtte az udvar terül el, azután a lóistálló következik, a lóistálló után az ököristállók és fészerek állnak, végül mindezeket túl a cselédházak szemtelenkednek.

A cselédek és a béresek gazember parasztok, akik fizetett ellenségei a földbirtokosnak, akik rondák és bűdösek, mert egész nap orrukkal túrják a földet, valamennyit agyon kellene ütni, és oda temetni azok mellé a huncut zsidók mellé.

A lóistállók téglából készülnek, tágasak, magasak, fehérre vannak meszelve, és a padozatok aszfalt; az ököristállók szerényebbek, de azért csinosak; a cselédházak azonban vályogból és sárból készülnek, cigányok csinálják őket.

A földbirtokon a bűdös parasztok szemtelen földtúrása által nagy jövedelem keletkezik, amely legtöbbször több mint egymillió korona, s roppant gondot ad a földbirtokosnak, hogy hogyan is költse el, ami miatt újfent szidja a bűdös paraszt béreseket, azokkal a huncut zsidókkal együtt.

A kastélyban a földesúr nem is tudja elkölteni jövedelmét, amiért is felutazik a fővárosba, és szép nők segítségét veszi igénybe, akiket nyilván ezért színművésznőknek nevez a nép szája. A városban ezen felül is sok gondja és dolga van a földesúrnak, egész éjjel kell neki kártyázni a mágnáskaszinóban, délután futtatnia muszáj, úgyhogy itt alig is marad ideje szidni a zsidókat és a béreseket és azokat a skribler újságírókat; mint például engem, aki mindezt íme megírom róla, szegényről.

Mikor a pénz elment, felül a földesúr a vonatra, és hazahajtat vele. Kis-Bagoston, vagyis Kutyamaján kiszáll, négy kövér ló, hintó és az a bűdös paraszt kocsis várja, elindul gondterhesen a kastélya felé, amint közeledik, már látják is az árokszálen a táblát:

„Koldusoknak, kintornásoknak és a közigazgatásnak szigorúan tilos a bejárás!”

1919

A MEDVE

A medve igen otromba állat, különösen a lába nagy, ami elárulja, hogy nem előkelő származású. Természetesen többféle medve van, amint az általában többféle állattal így van. Van barna medve, mosómedve, erdei medve és fehér medve, az utóbbit jegesmedvének is hívják. A medve vegyes táplálkozású állat, ami azt jelenti, hogy húst is eszik, meg növényi táplálékot is, néha csemegéül az állatkertben be-bekap egy-egy, a ketrecébe benyúló emberkezet, de erről a táplálékaról lassanként egészen leszoknak a nyúlókáló emberek. A barna medve szőrének színe barna vagy fekete, a fehér medvéé pedig fehér vagy sárga, szóval ez is majdnem úgy van, mint a fehér kávéval, amelynek a színe barna, s a fehér borral, amelynek a színe sárga, s a vörös borral, amelynek a színe lila.

A medve vadállat, ami annyit jelent, hogy távol él az emberektől, viszont az emberek azért vadak, mert nem élnek egymástól távol, hanem úgynevezett társas, sőt úgy csúfolt kultúréletet élnek, ami egyike a legszebb találmányoknak. A medve hangját dirmegésnek-dörmögésnek mondják, ez a szép hang arra vall, hogy a medve nem meglegedett lélek, amiben hasonlít a zsörtölődő öregurakhoz.

A medve utálja a telet, ebben e tanulmány jó ízlésű írójához hasonlít. Az egész telet átalussza barlangjában, s ezáltal a szénkérdést és a spanyol nátha kérdését a lehető legpraktikusabban oldja meg, tehát nem is olyan ostoba állat, mint amilyennek kinéz. Gyertyaszentelőkor előjön a barlangból és szétnéz; ha szép idő van, a néphit szerint visszabújik a barlangjába, mert arról megtudja, hogy még sokáig tart a tél, ha pedig csúnya idő van, akkor künn marad, mert tudja, hogy nemsokára kítavasodik. Így hiszi ezt a nép. A medve azonban sokkal ravaszabb, mint a nép és az ő hite, ha szép idő van, kinn marad, azért, mert szép idő van, ha pedig csúnya idő van, akkor visszamegy a barlangjába, azért, mert juj, de csúnya idő van odakinn. Ez a lehető legkörmönfontabb gondolkodás, amit a medve még azáltal is komplikál, hogy nem pont gyertyaszentelőkor bújik elő, hanem csak úgy gyertyaszentelő tájban, egy kicsit korábban, vagy egy kicsit később, csak azért, hogy a néphit egyáltalában ne tudjon rajta eligazodni.

A medvét a grófok vadásszák, a vadászok életveszélyes kalandok elbeszélésénél életveszélynek alkalmazzák, az oláhok pedig táncoltatják. A medvetáncoltatók medvéjüket láncon vezetik, melynek a vége karikába van fűzve, a karika viszont a medve orrába van fűzve, szóval a táncoló medve egy buta állat, amely a táncoltató által az orránál fogva vezeteti magát. A medve bőrét medvebőrnek használják, amin igen szeretnek henteregni a gyerekek, mivel a legvadabb medve sem bántja őket bőrkorában. Ilyenkor azután kedveskedésük jeléül mackónak hívják, és simogatják.

A medve húsát nem eszik meg, de talpát, az elemi iskolai olvasókönyvek szerint a vadászok kitűnő csemegének tartják. Hogy a vadászok aztán mit tartanak az elemi iskolai olvasókönyvekről, ez más kérdés, ez nem tartozik a természettudományok körébe.

A medvék különösen a hegyoldalakon legelésző bárányokat és kecskéket szeretik, de szerelmük reménytelen, mert a hegyoldalon legelésző bárányok és kecskék sohasem fogják őket viszontszeretni.

1920

A VÍZILÓ

A víziló igen szép állat. Sudár termete, özlába, karsú dereka, remek barna színe és sikkes járása egyaránt elbájoló; az ajkai csókra termettek, karószerű fogai miatt a fogorvosok kedvence, apró kidülledő szemei igazi tükrei a víziló szelíd és tiszta lelkének.

A víziló Afrikában él a Nílusban, amiért nilusi lónak is mondják, amiből még mindig nem világlik ki, hogy ezt a szép disznószerű állatot miért nevezik éppen lónak. Aki azonban gyönyörködni akar benne, az megnézheti állatkertünkben is, ahol a többi közt egy ideális példány látható belőle, a Jónás nevű kis bájonc, a pesti nők kedvence, aki garmadával kapja naponként a szerelmes leveleket. Érzékeny szívek már a nevétől is eksztázisba esnek, ettől a megható, szívhez szóló szótól, hogy Jónás. Legalkalmasabb név egy ifjú víziló számára. Ajánlatunk még: Adalbert, Döme, Bódog, Icig és Alajos; női vízilovak számára: Eulália, Sarolta, Ludmilla és Ibolyka.

A víziló, dacára annak, hogy a Nílusban él, nem krokodilt eszik, sem halat, sem íbiszt, sem flamingót, hanem füvet és egyéb gyökereket, tehát vegetáriánus. Hogy miért él tehát vízben, az rejtély, s ha vízben él, miért nem él a Dunában, az is rejtély, ha pedig a Dunában azért nem él, mert csak a meleget kedveli, akkor meg miért nem él a Hungária-gőzfürdőben, az ugyancsak rejtély. Tehát a vízilónak úgy elnevezését, mint táplálkozását, valamint általában az életmódját illetőleg a rejtélyek egész tömegével állunk szemben, melyeket a legkiválóbb természettudósok is mindmáig hiába igyekeztek megfejteni, melyeknek megfejtését ezek után csakis a legkiválóbb természettudatlanoktól várhatjuk.

Vannak kis vízilovak és nagy vízilovak, a nagy vízilovak a kicsinyekből lesznek növés által, ami könnyen érthető. Persze, hogy a nagy vízilovakból ugyancsak további növés által miért nem lesznek még nagyobb vízilovak, azt nem tudjuk. Egy teljesen kifejlett víziló negyven métermázsát nyom, ha többet tesznek alája, akkor még többet is nyom. A víziló, jóllehet a törzse hosszú és vastag, a súlya nagy, a lába pedig aránylag igen rövid, mégis fürgén jár, és igen jól tud futni, sőt én a magam részéről arról is meg vagyok győződve, hogyha megfelelő szárnyai lennének, hát még repülni is tudna. Azt persze mondanom sem kell, hogy úszni is kitűnően tud, mert bizony a Nílusban úzás nélkül megélni majdnem olyan nehéz lenne, mint Budapesten úszással vagy anélkül.

A víziló teljesen haszontalan állat, ami annyit tesz, hogy az emberek semmire sem használják, sem nem húzatnak vele terhet, sem nem lovagolnak, még csak nem is vízilovagolnak rajta. A húsát nem eszik, sőt ellenkezőleg, kiköpik, mégis vadásszák, ami a vadászok ideális önzetlenségére vall. Vadászása csónakokon történik, robbanógolyók által, mert egyszerű golyónak a víziló oda se hederítene, a robbanógolyót azonban ő is respektálni kénytelen. A vadászása persze veszélyes, mert ha a vadász célt téveszt, ami nagyon könnyen lehetséges, mivel a víziló elvégre mégsem nagyobb egy kisebb földszintes, kültelki háznál, akkor a dühös állat neki-megy a csónaknak, a csónak fölborul, s a vadászok a vízbe esnek, és vizes lesz a ruhájuk, ami miatt a mamájuk otthon megszidja őket. De éppen ezen veszedelem miatt a kalandkedvelők különösképpen szeretik vadászni a vízilókat.

A víziló életkorát nem ismerjük, mégpedig azért nem, mert a tudósoknak nem sikerült megállapítani. Ugyanis, ha egy tudós elkezdte figyelni a vízilókat azzal a céllal, hogy addig fogja figyelni, amíg meg nem döglük, s akkor tudni fogja, hogy mekkora ideig élt, a víziló mindig bement a Nílusba, víz alá merült, s a folyó egy más helyén bukkant föl, vagy pedig a tudós összetévesztette egy fölbukkanó más vízilóval. Sok tudós folytatott évszázadok során a víziló

életkorának megállapítását célzó megfigyeléseket, de a fent említett nehézségek folytán, továbbá annak folytán, hogy a víziló élettartama hosszabb, mint az emberé, e vizsgálódásoknak eddigelé csupán annyi eredménye lett, hogy a vízilovak megállapították, hogy egy tudós átlag hatvan-hetven évig él.

1920

A GÓLYA

A gólya egy madár, két gólya két madár. Két gólya és három csirkefogó, az öt jómadár. A döglött gólya már nem madár, mert nem tud repülni. De azért a repülőgép még nem madár, ha tud is repülni.

A gólya külalakját a hosszúság jellemzi: hosszú a csőre, hosszú a lába és igen hosszú a nyaka; ez utóbbi tulajdonságáért, a jó hosszú, gusztusos, szabad választékot engedő nyakáért bátorodom mindazok figyelmébe ajánlani, akik az élőlények felakasztásában különös passziót találnak. (Kr. u. 1920.)

A gólya a meleget szereti, azért a sarkvidékeken csak akkor fordul elő, ha odaviszik, a maga jószántából csupán a mérsékelt öv területére jön a meleg vidékről nyaralni, amiért is ezennel visszavonom előbbi állításomat, mely szerint a gólya a meleget szereti (velem lehet alkudni). Ősszel azután a gólya elrepül tőlünk ismét dél felé, amiről azt mondják, hogy: „Költözködik”, ez pedig nem is igaz, mert nem visz magával semmit, tehát nem költözködik; hanem csak elmegy, de hát a nép ajka azért csak úgy mondja, hogy költözködik; nyugodjunk bele és örüljünk neki, hogy nem mindjárt úgy mondja: hurcolkodik. Tavasszal aztán újra visszajön, ami a magyar politikai és közéleti viszonyokban való teljes járatlanságára vall.

A gólya csak kívül szép madár, de a lelke randa, mert békát, gyíkot, kígyót és más efféle undorító szemetet eszik, ezáltal a legnagyobb ízléstelenségről tesz tanúságot, túltesz még az olyan disznón is, aki a kávéfőlével issza, a levesből nem halássza ki a tányér szélére a hagymadarabokat, s megeszi a sárgarépát. A békával és kígyóval szemben a bolond gólya nem szereti a filét tükörtojással, sem a palacsintát, sem a befőttet, sőt, ha egy gólya csőrébe befőttet tömnek, azt kiköpi, amit én a magam részéről képtelen vagyok megérteni, pedig más természettudósok ennek az okát már többször magyarázták nekem; én csak azt tudom, hogy gólya nem lennék ezer dollárért sem, márpedig ezek a számár, hosszú csőrű madarak egészen ingyen, minden fájdalomdíj vagy kárpótlás nélkül teszik azt, hogy gólyák.

Gólyának nevezik még a gólyamadáron kívül az elsőéves jogászokat; hogy miért, azt a tudományunk még nem sikerült megállapítania. A gólyáról azt állítják, hogy ő hozza a gyereket, én ezt hosszú időn át elhittem, bizonyára a nyájas olvasó is, mostanában azonban rettenetes gyanúim támadtak, amelyekkel azonban még korainak találtam a világ elé állani, mindenesetre megvárom az úgynevezett „keresztény kurzus” elmúltát.

A gólyának az az érdekes szokása, sőt mondhatnám sigánja van, hogy egy lábára állva fejét a szárnya alá dugja, és így alszik. Ez igen nehéz kunsztstük, már többen próbálták utána csinálni, de még senkinek sem sikerült. Legtöbbször vitte a kísérletezés terén egy barátom, aki kinn lakik a Lipótmezőn, ő egy lábon (magyarosan: féllábon) állva, hosszabb ideig tartotta szemét lehunyva, de az orvosok azt hiszik, hogy szimuláns, azaz: ha le is van a szeme hunyva, csak tettet, hogy alszik; a fejét persze a szárnya alá dugni ő sem tudja, ami miatt szegény eleget dühöng, de hát hiába.

A gólya fészket a falusi házak kéményére rakja, s oda hordja fiókáinak a kirántott békákat, már tudniillik a mocsárból kirántottakat. Megható látvány, amint a gólya repül, és hosszú, kemény csőrében egy eleven béka evickél. Ezt az idillt már számos természetbúvár megfigyelte, s éppen ez szolgált alapul a XVI. természettudományi kongresszus azon határozatához, mely szerint békának lenni lehetőleg még rosszabb, mint gólyának lenni.

1920

A LÓ

A ló háziállat. Hogy miért *házi*, azt könnyen megérti az ember, ha meggondolja, hogy a kenguru vagy a cethal nem háziállat. Viszont nehezen érti meg az ember, ha azt is meggondolja, hogy a poloska *sem* háziállat.

A ló növényevő, patás, négylábú, egyfarkú és két szemű. Igen bátor állat, mert míg az emberek azért mennek a csatába, mert különben föbbe lőnék őket, a ló anélkül is elmegy. Sőt nemcsak a nemes paripa megy el, hanem az egyszerű konflisló is elmenne, ha a konfliskocsinak nem lenne annyi esze, hogy csupán a *Nyugati*-ig hajtsa.

Hát így áll a dolog a ló nemességével és bátorságával. Az okosságával nemkülönben. Mert ha gyököt vonni nem is tud, még mindig jóval okosabb azoknál az embereknél, akik elhitték, hogy tud gyököt vonni, s a lábával az eredményt kikopogja.

A lovat életének nem minden szakában hívják lónak, mert eleinte csikónak hívják, s csak később lesz ló, lósága után pedig, miközben, ha nagyon jól megy neki, paripa is lehet, végül gebe lesz, legvégül pedig virsli, sőt...

A lovaknak egyedenként nevet szoktak adni, elnevezik például *Trubadurnak*, *Gyöngyvirágnak*, *Noniusnak*, *Kincsemnek*, *Tokiónak* stb. Ezek a nevek leginkább versenylovak nevei, oly előkelő nevek, mint az embernevek közt az *Artúr*, *Edgár*, *Ervin*, s más effélék. Viszont, ahogy vannak közönséges embernevek is, mint például *János* vagy *Mór*, úgy vannak közönséges lónevek is, mint *Madár* vagy *Kese*. Sőt a konflislovak legnagyobb része egyszerűen a *Zanyád* névre hallgat.

A lovakat foglalkozásuk szerint fölosztják: versenylovakra, hátaslovakra, igáslovakra, konflislovakra, fiákerlovakra, katonallovakra, haszontalan gebékre és öreg virslijelöltekre. A cirkuszlovakat kifelejtettem, a hátaslóról pedig még azt akarom mondani, hogy nem azért nevezik hátaslónak, mert háta van, hiszen ezen az alapon hasas lónak is nevezhetnék, márpedig hasas lónak megint csak egészen másféle lovat neveznek, hanem azért nevezik a hátaslovat hátaslónak, mert a lovas a *hátán* ül. Kivéve persze, amikor lenn hever a lábai alatt, de viszont az ilyen ügyetlen embereket nem vehetjük figyelembe, amikor a lovakat osztályokba sorozzuk.

A lóhoz hasonlít a zebra, egy csinos, stráfós nadrágos állatka, rokona is neki. Hasonlít hozzá továbbá a szamár is, az is rokona neki, nem kell szégyellnie, elvégre mindnyájunknak vannak szamár rokonaink.

A ló zabbal él, kivéve a konflislovat, a konflisló vadgesztenyével és szalmával él, bár a kocsisa zabból él, azaz abból, hogy a zabot tízszer olyan drágának hazudja az utas előtt, mint amilyen drága valóban.

A lóról van egy közmondás, amely így szól: „A lónak négy lába van, mégis botlik.” Hát ez a közmondás, mint a közmondások általában, nagy marhaság, mert nem lehet mondani azt, hogy *mégis* botlik, hiszen épp azért botlik az ember is, mert lába van, s ha már valaki, vagy valami a lábával botlik, akkor *annál inkább* botlik, minél több lába van; a lábatlan ember például egyet se botlik. Ezek szerint a legjobb dolga van a százlábúnak, mert attól senki sem veszi rossz néven, ha botlik egyet.

1920

A MACSKA

A macska igen őszinte állat. Ha éhes, eszik; ha jóllakott, fekszik; ha jól érzi magát, dorombol; ha valami baja van, keservesen nyávog. Ez gondolatainak és érzelmeinek olyan közvetlen kifejezése, amit a képmutató emberek sehogyan sem tudnak megérteni, tehát valami hallatlanul körmönfont ravaszsgot sejtene mögötte, s ezért azt mondják a macskára, hogy ravasz. Azt hiszik szegény macskáról, hogy ő is olyan, mint a galíciai zsidó, akiről a másik galíciai zsidó tudta, hogy Tarnopolba utazik, s amikor a pályaudvaron megkérdezte tőle, hogy hova utazik, és az azt felelte, hogy Tarnopolba, így szólt rá: micsoda svindli ez már megint, miért mondod te, hogy Tarnopolba utazol, mikor csakugyan Tarnopolba utazol? Az emberek, magukból indulva ki, a macskától is azt kérdezhették, hogy: miért nyávogsz te, mintha valami bajod lenne, mikor csakugyan bajod van. Az emberek a macskát ravasznak tartják, de ez csak azt jelenti, hogy az emberek ravaszok. Semmi mást nem jelent ez, még azt sem, hogy például: minél koszosabb a malac, annál jobban dörgölődzik, vagy hogy: ha foltos is a ruha, az nem szégyen, csak rongyos ne legyen.

A macska kicsiny állat, ami az ember egocentrizmusára vall, mert a bolha szerint a macska óriási nagy állat, legalábbis akkora, mint egy ökörnek egy százholdas legelő.

Van házimacska és vadmacska, a vadmacska jóval nagyobb, mint a házimacska, amit igen helytelen természetrajzi szabálynak tartanak mindazok, akiknek valaha a vadmacskával ügyesbajos dolguk akadt, például, akiknek a vadmacska a nyakukba ugrott: ezek sokkal helyesebbnek tartanak, ha a vadmacska jóval kisebb lenne, mint a házimacska. Na, de még örülhetnek, hogy nem az a vasszerkezet ugrott a nyakukba, melyet a hajósok vasmacskának neveznek.

A macska egérrel táplálkozik, amellyel, mielőtt megeszi, úgy játszik, mint Kund Abigél szokott a legénnyel. Ha nincs egér, akkor persze beéri tejjel, zsemelével, grízzel és hússal is. Ha nagyon keveset adnak a szegény macskának enni, vagy ha pláne eleszik előle a zsemlet és a tejet, akkor elfogy a fogyó holddal, sarlóvá hajolva.

A macska hasznos állat annyiból, hogy az egereket megeszi, sőt a patkányt is megfogja, de haszontalan annyiból, hogy a legyet, szúnyogot, poloskát és konyhasvábot nem eszi meg. Hasznosságát csak fokozza az, hogy néha a nyulat is helyettesíti a vendéglők asztalán.

A macska karcsú, fess állat, jóképű, kis tömpe orra szórakoztató pöcögtetésre igen alkalmas. A bajuszát nem pödri, s a nőténynek is van bajusza, ami miatt a kanmacska a nőtényt minden alkalommal igen beható vizsgálatnak veti alá, hogy meggyőződjék róla, vajon csakugyan nőtény-e.

A macska a nagy macskafélékkel - tigrissel, oroszlánal, jaguárral - rokonságban van, tehát a nagy és hatalmas vadaknak egyenes leszármazottja, őseire azonban semmi esetre sem olyan büszke, mint Szemere Miklós volt Hubára.

A kismacskát cicának hívják, a cicus ellenben egy kis nő, akit, ha valami komizságot követ el, szintén macskának szoktak nevezni, különösen, ha elég sovány ehhez a kifejezéshez.

A macskáról azt állítják, hogy bármilyen magasról dobják is le, mindig talpra esik. E természettudományi tétel azonban még nincsen teljesen megerősítve, s ajánlatos lenne, ha az ellenőrző kísérleteket lefolytatnák, s léghajóról, nyolc kilométer magasból dobnának le egyszer egy macskát; a természettudósok foglalkoznak is ez eszmével, de a léghajósok, akiknek nincs sok érzékük az elméleti tudományok iránt, eddig szinte bűnös módon közömbösek voltak e problémával szemben.

1920

A TYÚK

A tyúk egy madár. Több tyúk több madár. Mint ilyen tehát ellentéte a kutyának, amit a neve is mutat: a tyuk, kuty-a. A tyúk a jómadarak közé tartozik, mert tojást ad. Illetve nem adja a tojást, hanem elveszik tőle, ami azonban a rántotta szempontjából mindegy.

A hím tyúkot kakasnak hívják, a nőtény kakast azonban nem hívják tyúknak. A tehetségtelen kakast kappannak nevezik. A fiatal tyúknak becéző neve jérce, de ezen a néven csak akkor szokták becézni - nézetem szerint későn -, amikor már levágták, és a húsát eszik, úgyhogy szegény tyúknak a becézésben már semmi öröme nincsen. Tyúknak Pesten a nőt nevezik, ami a városiaknak a falusi dolgokban való járatlansága miatt van így, ugyanolyan tévedés tehát, mint amikor a városi ember a búzát kukoricának nézi. Vannak aztán még olyan különös egzotikus élőlények is, akik a tyúkot tiknak, a tyúktojást pedig tikmonynak mondják, a pesti tyúkot pedig tubicámnak, galambomnak, sőt tésasszonynak - ezeket viszont mi kisgazdapárti képviselőknek mondjuk.

Az egész kicsi tyúkot csibének nevezik; a csibe úgy jön létre, hogy kikel, azaz egyszerűen kijön a tojásból. Hogy hogyan megy bele a tojásba, az rejtély. Olyan rejtély, mint volt hosszú időn át az, hogy mi volt előbb, tyúk-e vagy tojás. Ez csak *volt* rejtély azokban a régi sötét időkben, amikor az emberek olyasmiket találtak ki, hogy a föld gömbölyű és forog (de majdnem el is égették őket!), ma azonban a fölvilágosodás, sőt a keresztény kurzus korában tudjuk, hogy isten előbb a tyúkot kellett, hogy teremtsen, tojás csak azután lett, miután a tyúk tojt.

Különféle fajta és különféle nagyságú tyúkok vannak, a kendermagos tyúk azonban mindig pontosan olyan magos, mint a kender.

A tyúk, ha tojásait megtojta, akkor kotlik, ami abban áll, hogy tojásait ki akarja kelteni, s ez óhajának különféle jelekkel ad kifejezést. Ez a *kotlik* igen szép szó, ezért egy népszerű közmondásban is szerepel, amely közmondás, annak a mintájára, hogy „a lónak négy lába van, mégis botlik”, így szól: „A tyúknak két lába van, mégis kotlik.”

A tyúk búzaszemet, kukoricát, kendert és általában kis magvakat eszik, szóval igen jól él, számos ember példát vehetne róla; hogy némelyek itt Pesten mostanában mégsem vesznek róla példát, arról már én nem tehetek.

A kakas hangos kedélynyilvánítását kukorékolásnak nevezik, a tyúkét pedig kodácsolásnak. A kakas kukorékolásáról azt mondják, hogy a hajnalt jelenti. Mostanában a természetkutatók sok kodácsolást figyelhettek meg, de kukorékolást aligha.

1920

A TIGRIS

A tigris teljesen haszontalan állat, igát nem húzatnak vele, a húsát nem lehet megenni, tejet nem ad, szarvából elefántcsont-tárgyakat nem készítenek, legfeljebb, ha a bőrét használják tigrisbőrnek. (Ő maga is annak használja.) Kártevő állat a tigris annyiban, hogy hasznos háziállatokat megöl, ezt a kárt azonban kiegyenlíti azzal, hogy néhány haszontalan embert is megöl.

A tigris elsősorban a nagyvárosi állatkertekben fordul elő, ezeken kívül még található, ha valaki nagyon keresi, India őserdeiben. Néha persze akkor is található, ha valaki nem is nagyon keresi, ez peches eset.

A tigris az állatok hercege. Tudniillik az oroszlán az állatok királya, s a tigris rokonságban van vele. Külalakjára nézve elegáns, jóképű, fess állat. Fekete stráfjai, amelyek sárga szőrén párhuzamosan húzódnak, egyszerűen utánozhatatlanok. Belalakját illetően a tigris igen snájdig, sőt túl snájdig, mondhatnám kegyetlen és vérengző, de hát ez, nézetem szerint, hozzátartozik az előkelőséghez. A birka például nem olyan vérengző, mint a tigris, de viszont egyáltalán nem előkelő állat. A birka egy demokratikus állat. De hát könnyű is a birkának nem vérengzőnek lenni, amikor őt már a fogai is arra utalják, hogy csakis növényeket egyen, míg a tigrist a fogai a húsevők közé utalják. Na, de viszont erre azt mondhatná valaki, hogy mit csinálna a tigris őfensége, ha a fogai arra utalnék, hogy követ egyen. Vajon akkor is engedelmessé válna-e a fogainak? Aztán ennél a vérengzésnél éppen az, ami erkölcsileg megrovandó a tigrisben, hogy míg a többi állat, melyeket azok a gaz fogai szintén a vérengzésre utalnak, megelégszik annyi állat megölésével, amennyi a táplálkozásához szükséges, addig a tigris csak úgy ukmukfuk (franciául: l'art pour l'art) megöl ötven állatot is egyszerre. Az öldöklő hajlandóságának e foka miatt a tigris bátran összehasonlítható az emberrel. Az ember ugyanis a táplálkozási szükségletén, azon a kis bablevesen és grízes tésztán felül szokott vérengzeni, mégpedig anélkül, hogy a fogai erre ráutalják. Mert igenis nem utalják, mert az ember nem húsevő, hanem vegyes táplálkozású, azaz vegyes táplálkozásra termelt fogai vannak. De mondjuk már, hogy *utalják*, mert hiszen *vegyesek*. Jó, nem bánom, én ebbe is belemegyek, tessék majd a vérengző embereknek a mennyei törvényszéken azzal védekezni, hogy őket a fogaik utalták a vérengzésre. Jó, nem bánom. De akkor azt mondja meg nekem valaki, hogy hogyan jön a vérengzéshez egy olyan ember, akinek hamis fogai vannak?

1920

A KOLIBRI

A kolibri olyan kis madár, hogy ha valaki például egy kolibrit akar ebédelni, annak előbb két sült csirkét kell megennie, hogy egy kolibrival jóllakják. A kolibri maga szégyenli is kicsiny természetét, s ezért a ragadozó madarak elől, amelyek sokkal nagyobbak, mint ő, szemérmesen elrejtőzik.

Kétféle kolibri van, úgymint eleven és döglött kolibri; a döglött kolibri az elevenből keletkezik haláleset által.

A kolibri hazája Dél-Amerika, de ezenkívül máshol is előfordulhat, ha odaviszik.

A kolibri bogarakkal táplálkozik, mivel pedig oly kicsiny, hogy akárhány bogár nagyobb nála, hát a bogarakat a kolibri szempontjából két csoportra oszthatjuk: 1. olyanokra, amelyeket a kolibri eszik; 2. olyanokra, amelyek a kolibrit eszik. Ezzel a példával, remélem, az állatok fölosztásának egy új módját vezetem be, mely hivatva van arra, hogy a régi avult rendszereket, különösen a Linné-félét, teljesen kiszorítsa.

A kicsi kolibrinak kedves kis csipogó hangja van, amellyel lágyan csipog a nőstény fülébe, és ez a csipogás komoly dolog, mert ebből keletkezik aztán a kolibritojás, ami oly kicsiny, mint egy nagyobbfajta gombostűfej, tehát ha földobják is fehér, ha leesik is fehér, s éppen ebben különbözik a tyúktojástól.

A kolibri a természetnek csupán dísz tárgya, az ember sem lovaglásra nem használhatja, sem bőréből bakancsot nem gyárthat, szőrét a szűcs föl nem dolgozhatja, egyetlen haszna az, hogy kitömése után természetrajzi múzeumokban kiállítják, s ott gyönyörködünk benne, de elvégre ez is haszon, ha meggondoljuk, hogy némely embernek még ennyi hasznát se vesszük.

A kolibri neve indián eredetű, magyar neve nincsen, ami sajnálatos fogyatékosága a magyar nyelvnek, s egy elkövetkezendő nyelvzsenire vár a kolibri magyar nevének megalkotása, s annak leleményességétől és ízlésétől függ, hogy a kolibrit magyarul a csalogány szó mintájára kicsigénynek, vagy netán kis röpke mitugroncnak, vagy netalántán - színei alapján - piros-csagos zöldkékenynek, esetleg amerikai röpparánynak fogják-e nevezni.

A kolibri életkora, mivel a termete is igen kicsi, szintén kicsi, pontosan még nem lehetett megállapítani, de mindenesetre kisebb, mint a kolibri szeretné. Persze, még ekkora életkort is csak neki kedvező, tehát direkt dél-amerikai viszonyok közt ér el, életkora nálunk még jóval kisebb, jégsekrényben, sósavban vagy forró vízben még ennél is kisebb lenne.

1920

A BÚVÁR HENCSER

Háromlábú állat, melynek a bal szárnya hiányzik. Az émelyítőek családjához, s a patáscsőrűek alcsoportjához tartozik. Csak vad állapotban ismeretes, előfordulási helye ismeretlen. Rendes nagysága két arasz és három hüvelyk, de a fejlettebb példányok olykor a húsz-harminc litert is elérik. Csőre barna, tollazata ezüstsürke, hupikék pettyekkel, csupasz bőrét pikkelyek borítják, homlokán dudor, feje tetején búb van, hosszú nyaka ellenben meztelen. Táplálékát füvek képezik, úgymint alma, gesztenye, beléndek és bolondító csalmatok, de megeszi a kölest és higanyt is, sőt egyéb híján a füstölt pörköltet és áfonyát. Hosszú csőre miatt eledelét vékony alakú Palugyay-üvegekből szedegeti, vagy pedig hosszú és széles nyelvét kiöltve nagy tálcákról nyalja föl.

Igen tanulékony állat. A tudósok megfigyeltek egyszer egy bűvár hencsert, amelyik tizenöt éven át csúszott a sötétben mindig ugyanazon az úton, s minden alkalommal úgy beleesett egy gödörbe, hogy kitörte a lábát, farkát és a nyakát - a tizenhatodik évben azután egyszer csak elkezdte a gödröt kikerülni; igaz, hogy a gödröt épp ebben az évben temették be, de a bűvár hencser mindenesetre kiáltó jelét adta tanulékonyágának.

A bűvár hencser egész nap tápláléka nyomozásán fáradozik, amiben feltűnő hasonlatosságot árul el a pesti emberhez. Este azután fáradtan tér meg fészkébe, melyet elhagyott jegenyefák tövében üt föl, hosszas és gondos munka után, mely a fészkepítő művészetnek oly remeke, mely még az elefánt és a szamár fészkein is túltesz.

A bűvár hencser rendszerint párosával él, mégpedig mindig két hím vagy két nőtény együtt, melyek aztán átlátogatnak egymáshoz egy kis barátságos csiripelésre, mert mondanom sem kell, hogy e ritka halmadár hangját, mely hasonlatos a gyári tülkök esti hatórai bűgásához, röviden csiripelésnek nevezik.

A bűvár hencsernek különösebb szokásai nincsenek, sem szenvedélyei, nem szokott kártyázni, lóversenyre nem jár, nem barátkozik nőekkel, csakis bűvár hencserekkel, a zenét sem szereti, verseket nem olvas és nem ír, ellenben, ha álmos, alszik, ha éhes, eszik, ha szomjas, iszik, ha pedig az emberek elfogják és nyúzzák, akkor jajgat, ami gonoszságra és nagy destruktív hajlandóságra vall.

Életkora azelőtt húsz-harminc év volt, ma azonban már ez is egészen bizonytalan kezd lenni.

1920

A FARKAS

A farkas vadállat. Azaz nem is olyan vad. Sőt talán szelídnek is mondható. Legalábbis Einstein relativitáselmélete alapján jó pestiesen az mondhatjuk, hogy: ahogy vesszük. Mert ha a bárányhoz viszonyítjuk a farkast, vagy a galambhoz, pláne a sült galambhoz, akkor a farkas vad és vérengző és veszedelmes és kegyetlen. De ha a tigrishez viszonyítjuk, akkor meg egészen helyre kis megjárja állat, olyan közép vad, illetve félszelíd, egyszóval: mérsékelt. Az emberhez, a természet koronájához (Zürichben nem is jegyzik) viszonyítva pedig a farkas valóságos kis árvácska, ibolya és gyöngyvirág, sőt árvalányhaj vagy tejbegríz, már aszerint, hogy ki mit szeret. Mert bizonyosra kell vennünk, hogy meghaltak mostanában emberek, akik sokkal jobban szerettek volna egy farkasfalkával találkozni, mint néhány, az ember ábrázatát jogtalanul viselő „felelőtlen egyénnel”.

A farkas különben a kutyafélék családjához tartozik, mondhatnám, hogy a farkas egy vad-kutya. Táplálékát élő állatok képezik, leginkább szereti a bárányhúst, de megelégszik nyúllal, mókussal, tyúkkal, szamárral is, ha olyan szamár bárányra nem akad, aki éppen hajlandó az ő táplálékát képezni. Ha élő állat nincsen, akkor kínjában a gyökeret, a fűvet, meg a fa kérgét rágja, de meg nem eszi.

Nagyságára nézve a farkas akkora, mint egy jól megtermett komondor, sőt a színére, élet-tartamára, táplálkozására és kedvenc szórakozásaira nézve is pont akkora. Aki pedig nem tudja, hogy mi az a komondor, s esetleg azt sem tudja, hogy mekkora, hát arra nézve egy felnőtt, tauglich ohne Gebrechen farkas másfél méter.

A farkast a régi magyar nyelv fenének, fenevadnak hívta, de mivel a fene szót használni nem fért össze a régi magyarok précieuse-ségével, hát elkezdtek farkasnak mondogatni, s ez a név aztán rajtaragadt a szegény ártatlan állaton. Persze ugyanúgy mondogathatták volna fülesnek, szemesnek, vagy fogasnak is, de nyilván elfelejtették.

A farkas színe rozsdavörös, hasonlatos a kétfilléres és a krajcár színéhez, amire öreg emberek, akiknek jó a memóriájuk, még biztosan emlékeznek. Gyöngébbek kedvéért megmagyarázom, hogy a kétfilléres és a krajcár pénz volt, kis kerek, lapos bronzdarabka, őseink két ilyen bronzdarabkát fizettek, ha át akartak menni Pestről Budára a hídon. Ebből is látható, hogy milyen rettenetes életük volt őseinknek. Azóta a világ nagyot fejlődött, az általános emberi boldogság emelkedett, mi már ingyen mehetünk át a hídon.

1920

A SZARVASMARHA

Ez az állat háziállat, található mindenhol a föld kerekiségén. Igen hasznos állat, mert az ökör terhet húz, a tehén pedig tejet ad, mindkettőt pedig, amikor már megunták az életüket, levágjuk, és húsukat a gazdag emberek táplálására használjuk.

A szarvasmarhának egyes vidékek és országok szerint különféle fajtái vannak, ezek között igen kiváló a magyar szarvasmarha, amely béketűréséről, szorgalmas igavonásáról, szomorú és ártatlan bőgéséről és nagy, kajla szarvairól nevezetes, igen jámbor állat, bántalmazóit, úgy látszik, csak a legvégső elkeseredésében, vagy talán még akkor sem ökleli föl.

A hím szarvasmarhát bikának nevezik, arisztokratikus hajlandóságú lény, mert ő a csordában a tenyészállat, nem dolgozik, s a vörös színre dühbe jön és toporzékol.

A nőtény szarvasmarhát mi tehénnek nevezzük, mert tejet ad, a bikák azonban, bár csak megközelítő okból, egymás közt röviden tyúknak mondják.

A szarvasmarha színe vagy fehér vagy vörösesbarna vagy tarka, fehér alapszínen vörösesbarna foltokkal. Néhány év óta, mióta a cérna oly drága, csakis a legelőkelőbb marhák viselhetnek foltokat.

A szarvasmarhák tápláléka fű és széna. De mióta a fűhiány olyan nagy, hogy az emberek már fűhöz-fához sem tudnak kapkodni, kénytelen a szarvasmarha silányabb takarmánnyal is beérni, amit az ország gazdag emberei mélyen fájlnak, mert a szarvasmarha húsát megeszik, míg a szegény emberek táplálékhiányának fent nevezett gazdagok örülnek, nyilván azért, mert a húsukat nem eszik meg.

A kicsiny szarvasmarhát borjúnak nevezik, a serdülőt pedig neme szerint tinónak vagy üszőnek, a tinóból minden további tanulás nélkül idővel ökör lesz, az üszőből tehén; a szarvasmarha fejlődési folyamata itt véget ér, mert a vén tehén és a vén ökör, az már nem szarvasmarha, hanem kétlábú állatfajta.

A szarvasmarhákat gazdáik, hogy azok önmagukat egymástól meg tudják különböztetni, elkeresztelik különféle nevekre; a teheneket leginkább Bimbónak és Riskának, az ökröket pedig Csákónak és Madárnak keresztelték eddig, de remélhető, hogy a jövőben az ökröneveket ki fogják szorítani új, eddigieknél találóbb nevek, úgymint: Potiorek, Conrad, Ludendorff.

1920

A HAL

A hal vízben élő állat. Van kis hal, közepszerű hal és nagy hal. A nagy hal megeszi a kis halakat, de viszont a kis hal is szeretné megenni a nagy halakat. A hal kopoltyúval lélegzik, ami azért jó, mert bármennyire meg is hűl, nem kaphat tüdőgyulladást. Persze ehelyett kaphat másféle betegségeket, legrémesebb ezek közt a víziszony; képzeljék el, milyen rémes lehet az, mikor egy hal víziszonyban szenved. A hal tápláléka a másik hal, ami őszinte és becsületes lélekre vall. Vannak olyan halak is, amelyek kis férgeket és zsemledarabokat esznek, ezek nyilván vegetáriánusok.

A halat az emberek halászás által fogják ki a vízből, ami úgy történik, hogy az ember vesz egy horgot, rátűz egy kukacot, és azt egy hosszú fanyél és a rákötött spárga segítségével belelógatja a vízbe; a kukac kellemetlen helyzetében való gyönyörködés céljából sok kis hal gyülekezik a kukac köré, mire jön a nagy hal, és a kis halakat megeszi, étkezés után pedig fölbukkan, és szemébe röhög a halásznak. Ez így megy órákon át, végül a nagy hal megfog egy kis halat, és azt rátűzi a horogra, csak azért, hogy a halász másnap is eljöjjön. A halász persze diadallal rántja ki a horgot a vízből, zsebre vágja az icipici kis halacsát, s azzal a marhasággal vigasztalja magát, hogy: kleine Fische gute Fische - pedig sokkal jobban szeretett volna egy harcsát fogni.

Apropós harcsa! A harcsának bajusza van, de végtagjai, mint a halaknak általában, nincsenek; a halaknak csak uszonyaik vannak, amikkel a vízben úszkálnak, de lábuk nincsen, azért nem tudnak a folyók, tavak és tengerek fenekén mászkálni, sem kezük nincsen, ami különösen a harcsának kellemetlen, mert nem tudja a bajuszát kipödrögni.

Érdekes különbség az ember és a hal közt az, hogy ha az ember öngyilkossági vágyat érez bizseregni a szíve táján, akkor beugrik a vízbe, a hal ellenben, hasonnemű vágy esetén, kiugrik a vízből.

A halak közül szigorúságáról nevezetes a cápa, ez a fürdőző emberek ijesztésével tölti szabad idejét, ami úgy történik, hogy odaúszik a fürdőzők közé, és egyiket közülük megeszi, miáltal a többiek nagyon megijednek. Különösen Fiumében szoktak ilyen cápák előfordulni, amelyek annál félelmetesebbek, mert észrevétlenül, sőt láthatatlanul lepik meg az embereket, olyannyira láthatatlanul, hogy Fiumében már évtizedek óta nem is láttak cápát. Igen megható a cápa és a hajós küzdelméről szóló történet, amely tragikus hatásának nyitját abban leli, hogy elolvasása után mély szomorúsággal gondoljuk el, mennyit és mekkorát kell a szegény íróknak és újságíróknak olykor csekély honoráriumért hazudniuk.

Kétféle halak vannak, úgymint tengeri halak és édesvízi halak. Nekünk, szegény magyaroknak, bár már Széchenyi István sürgette, hogy tengeri halakra is igyekezzünk szert tenni, csupán édesvízi halaink vannak; van pontyunk, csukánk, harcsánk, tokunk, pisztrángunk, ebihalunk és kárászhalunk, és egy igen kellemetlen, szomorú kis halunk, az, hogy előbb-utóbb éhen halunk.

Van egy közmondás, amely szerint fejétől bűdösödik a hal. Ez a közmondás - eltérőleg a többi közmondásoktól - igazságot fejez ki, ezért van az, hogy a szardíniának mielőtt a dobozba beteszik, levágják a fejét. Voltak korok, amikor ezt - nyilván tévesen - az emberre vonatkozólag is hitték, mondjuk a világháború korában.

1920

A LÉGY

A légy a *legszemtelenebb* állat, amit, mivel a természetben, vagy legalábbis a természetrajzban mindennek megvan a magyarázata, bizonyára szerénységből tesz, tudván, hogy *szemesnek* áll a világ. A légy előfordul a nagyobb városokban is, de leginkább mégis falun található, ahol is előszeretettel üt tanyát a békés lakosok orrahegyén. Amikor a légy valamely békés lakos orrahegyén tanyát üt, egy másik békés lakos ökölrel rá szokott ütni az illető békés lakos orrára; a légy az ütés előtt kényelmesen elszáll ugyan, de a békés lakos orra vére megered, amire illik azt mondani neki, szegénynek, hogy:

- Pardon, egy légy volt!

A légy egész télen át megdögölve heverészik a deszkák és falak repedéseiben, de tavasszal újra kikel a kis sárgásfehér légytojásból, és vígan zümmög. A zümmögést illetőleg a legyeket négy csoportra oszthatjuk, úgymint szoprán, tenor, bariton és basszus legyekre. Vannak azonban olyan legyek is, amelyek nem zümmögnek, hanem csípnek - ezekre szokták mondogatni az okos emberek, hogy aszongya: amelyik kutya ugat, az nem harap.

A lónak négy lába van, mégis botlik, de a légynek hat lába van, ami oly sok, hogy a légynél a botlás ki van zárva. A légynek azonfölül még szárnya is van, amivel részint repülni, részint járni, részint aludni szokott, mivelhogy, miként a kutya nem ugathat a farka nélkül, a légy sem alhatik a szárnya nélkül.

A légy tápláléka a tej, cukor és kenyérmorzsa, de legjobban szereti az úgynevezett légyfogót, ez a fő tápláléka. Ahol légyfogót nem raknak ki a békés lakosok az asztalra, ott a legyek csakhamar kipusztulnak a táplálék hiánya miatt.

Némely természetbúvár állítása szerint vannak árdrágító és uzsoraüzlettel foglalkozó legyek is. Azon természetbúvárok, akik ezt állítják, nem látták ugyan, hogy a légy valamit árult volna, vagy valamely más légygel kölcsönüzletet kötött volna, de igenis látták, amint a légy a két első lábát, ami megfelel az öreg kereskedők kezeinek, kinyújtotta és meglegedetten dörzsölte, ami csakis úgy lehetséges, hogy valamit igen drágán eladott, vagy nagy kamatra pénzt kölcsönzött.

Vannak szerelmes természetű legyek, amelyek szép asszonyok körül legyeskednek.

A légy élete igen viszontagságos és veszélyes. Ritkán is ér meg a légy magas életkort. Küzdenie kell a hideggel, meleggel és légycsapóval. Néha, gonosz emberek, egy csapásra hetet is agyonütnek belőlük. Amelyik légy azonban ügyes, és elkerüli a veszedelmeket, az egy egész évig is él, és végül is aggkori levesbe hullással végzi be tartalmas életét.

1920

AZ OROSLÁN

Az oroszlán az állatok királya, akit a köztársasági pártiak is respektálnak. Ereje rendkívüli, nagyobb, mint Hackenschmiedté. Farkának egyetlen csapásával leterít egy embert, hogyha nem, hát nem jól találta. Az oroszlán igen rugékony és ügyes, gyorsabban fut, mint egy paripa, viszont, ha akar, lassabban tud menni, mint egy konflisló. Tizenkét métert is tud ugrani, különösen, ha a métereket nem egymás után hosszában, hanem egymás mellé, szélteben rakják le.

Az oroszlán a legbátrabb valamennyi vadállat közt, de ezért kitüntetésre nem reflektál. Hazája Afrika és Ázsia, más földrészeken csupán mint idegen államok alattvalói szerepelnek, s útlevel és más igazoló iratok hiányában állatkertekben vannak internálva.

Ha valaki gyalog megy a sivatagban, és véletlenül találkozik egy oroszlánnal, akkor először is úgy tesz, mintha nem ismerné meg, mintha azt hinné, hogy borjú. Ha az oroszlán mégis okvetetlenkedik, akkor az ember megáll, és mereven néz az oroszlán szemébe; mindaddig, amíg mereven néz, semmi baja nem történik, sőt, ha az illető ember egész addig néz mereven, amíg haza nem ér, akkor egészen megszabadul.

A hím oroszlán nagyobb, mint a nőstény, amit jó tudni, mert ha az embert megtámadja egy oroszlán, akkor legalább tudja, hogy az hím-e vagy nőstény. A hím oroszlánnak továbbá dús sörény borítja a nyakát, ami jó meleget tart; ez a természet nagyszerű gondoskodására vall, mert ha az oroszlán hazájában 40-50 fokos meleg van is, mégis megtörténhetik néhány száz-ezer év múlva, amikor már majd a nap is hűlni kezd, hogy hidegebb lesz ott is, és akkor igen jó szolgálatot tesz majd a sörény. Az oroszlán színe sárga, ez szintén a természet nagyszerű elve, az úgynevezett környezethez való alkalmazkodás miatt van így, tudniillik olyan a színe, mint amilyen a sivatag homokjéé, hogy nehezen legyen fölismerhető, s így a zebrák, antilopok, nyulak és más állatok meg ne támadják szegényt. Az elv pompásan beválik, a nevezett állatok az oroszlánt nem is támadják meg, annyira nem, hogy ha az oroszlán azt akarná, hogy nevezett állatok őt megtámadják, direkte egy vörös übercihert kellene fölvennie.

1920

A DISZNÓ

A disznó háziállat. Nevét mindig így írják, hogy sertés, de mindig úgy mondják, hogy disznó. Furcsa dolog, de hát több furcsa dolog is van a világon, különösen mostanában.

A disznót az emberek evésre használják, mégpedig úgy, hogy eleinte őt hagyják enni, azután őt eszik meg.

A disznónak négy lába van, testnagyságára nézve akkora, mint egy kis borjú, persze mint egy olyan borjú, amely nem nagyobb egy disznónál.

Nyáron a disznót legeltetik, ami úgy történik, hogy a disznópásztor, akit a falusiak kanásznak, a városi iskoláskönyvek pedig kondásnak neveznek, kihajtja a disznókat a mezőre, s ekkor irigykedve nézi, hogy azok gusztussal eszik a jó friss fűvet, neki pedig se kenyere, se szalonája.

A disznó igen lusta állat, fekvésen és evésen kívül semmit nem csinál, legfeljebb egy kicsit turkálja az orrával a földet, s ezt a műveletet kedélyes röfögéssel kíséri. Ezenkívül semmit sem csinál. Az úgynevezett disznóságokat nem ő, hanem az ember követi el. Megjegyezzük itt, hogy ez nemcsak a disznóságokkal van így, hanem a számságokkal és a marhaságokkal is.

A disznók életkora a tudósok előtt ismeretlen, mert míg a tudósok megfigyelték, hogy a holló kétszáz évig, a teknősbéka ötszáz évig, a ló harminc évig él, s így minden állatnak megállapították az életkorát, addig a disznóról csak annyit mondhatunk, hogy élete leöletéséig terjed, mert úgy látszik, még az nem fordult elő, hogy egy disznó teljes életét leélve, természetes halállal halt volna meg. A disznók szempontjából ezt bátran disznóságnak mondhatjuk, továbbá általában az állatok szempontjából számságnak minősíthetjük, hogy egy állat éppen disznó lett, sőt talán akkor sem esünk túlzásba, ha kijelentjük, hogy valóságos ökörnek kell lennie annak az állatnak, amelyik ilyen körülmények közepette disznó lett. Higgye el minden olvasóm, nem érdemes disznónak lenni.

A disznó mesterséges etetését hizlalásnak nevezik. A sertéskereskedő egy csomó disznót összevásárol, s egy telepre beállít, ahol is velük együtt hízik, de míg a disznókat, amikor már iszonyú otrombára híztak, levágják, addig a sertéskereskedőket és hizlalókat rettentő pocakjukkal és tokájukkal tovább is maguk között kell szívlelniök a szegény sovány embereknek.

A házi disznónak közeli rokona a vaddisznó, melyről megemlítenedőnek tartjuk, hogy a hímjétkonok következetességgel mindig vadkannak mondják és írják az emberek, aminek, miután ezt más állatokkal nem csinálják, semmi értelme sincs, sőt sajnálatos tévedésekre vezet, például az iskolásleányok egészen felnőtt korukig azt hiszik, hogy van nőtény vadkan is.

1920

A KANÁRI

Azt a kis sárga motort, amelyet egy kalitkában helyeznek el, s amelyet naponta cukorral és sárgarépával töltenek meg, amelyet kora reggel a nap első sugara húz föl, hogy azután egész nap, amíg csak ki nem fogy belőle a cukor és a sárgarépa, ugráljon, billegjen, és benzinmotor berregésénél is rettenetesebben csiripeljen - kanárinak nevezik. Ismeretlen gonosztevő mérnökök, akik valószínűleg föltalálói és első konstruálói ennek a szörnyű gépezetnek, valamikor régen néhányat találmányukból - hímeket és nőstényeket - tropikus szigeteken helyeztek el, s azok ott azóta működnek és szaporodnak. Lelketlen kufárok összefogdossák a kis szörnyetegeket, és rossz ízlésű európaiaknak eladják, akik kalitkába helyezik őket, és a szobájukban tartják. A kalitkában, amint már mondtam, kora reggeltől késő estig eszeveszetteen működik a szörnygép, ugrál és csiripel, ezt a csiripelést a városi emberek zenének tartják, s azt mondják, hogy: a kanári énekel. Bezzeg a józanabb falusiak nem mondják, hogy a béka vagy a szúnyog énekel. Még a falusi madarakra, a fülemülére, a sárgarigóra pacsirtára is csak a városiak mondják, hogy énekel, a falusiak nem. Szerény véleményem szerint énekel Caruso, de a kanári nevű sárgarépa-motor nem. Hogy is lehet énekelni, zenének tartani azt az őrült, eszeveszett, értelmetlen csiripelést, vijjogást, huhogást, vartyogást, füttyülést, krárogást, amit például nyári reggelen a sok nevetlen madár az erdőben véghezvisz, amiben nincs sem ritmus, sem melódia, sem összhang, s ami fejetlenebb, mint mikor a zenészek hangszereiket hangolva összevissza cincognak, búgnak, fuvoláznak, trombitáznak - s amelyet sem Tango, sem más karmester nem vezényel, hogy egységes, értelmes muzsika legyen belőle. Szóval, a kanári csiripel, vijjog, sistereg, füttyül, sípol, szörcsög, vagy akármi, csak nem énekel.

Ebben a közhaszontalan, sőt, káros tevékenységben aztán az egész kis lény ki is merül. Semmi más érdekes tulajdonsága nincsen, nem ír, nem számol, nem sakkozik, nem dominózik, nem pipázik, nem mondja annak a számárnak, aki előfüttyül neki, hogy: maga majom. Nagyságára nézve akkora, mint egy kis vékony veréb, élettartama száz év, de ha a gazdája előbb megunja a csiripelést, előbb is agyonütheti; ha víz alatt tartják tíz percig, végleg leszokik az éneklésről.

Ha a pisze orrú öregasszony a Tabánban, s a krumpli orrú nyugalmazott sóhivatalnok a Vízvárosban azt akarják, hogy két kanáriból három legyen, akkor egyik meglátogatja a másikat, s a két kanárijukat összepárosítják; ebben a kanári lényegesen különbözik a többi, tehát a benzin-, gáz- és villanymotortól.

Végtelen mennyiségű iszonyú csiripelés után, melytől egész emberi nemzedékek unják meg az életüket, s kiköltöznek a farkasréti vagy a rákoskeresztúri temetőbe, a kanári is meghal természetes halállal. A kanári természetes halála úgy történik, hogy elkezd irtózatosan csiripelni, mindig jobban és jobban csiripel, végre - ami motorjellegét bizonyítja - a csiripelés egy eksztázisában fölrobban.

1920

A PAPAGÁJ

A papagáj igen buta állat, mert ő húzza ki a papagájos asszonyok zöld bádogskatulyájából a jövendő cédulát, melyen hetvenéves öreg urak számára az áll, hogy: önt imádja egy szőke fiú; tizennyolc esztendő lányok számára pedig ez: ön újra meg fog nőszülni, s elvesz egy dúsgazdag hajadont. Ez a buta papagáj a nagyvárosok vurstlijaiban és utcáin fordul elő, ezen kívül persze vad állapotban található a papagáj Dél-Amerika és India őserdeiben, de annak a számára, ki a Zugligetben keresi, ott sem.

Sokféle papagáj van: zöldpapagáj, selyempapagáj, aranypapagáj, bolondpapagáj, papagály és „a papa gáj”, de legkülönösebb valamennyi közt a beszélő papagáj, amelyekre érthetetlen okból azt fogják rá az emberek, hogy szavakat tud kimondani. Piszecsőrű papagáj sincsen, daruszőrű papagáj sincs, pejpapagáj sincs, de viszont egyszer egy természettudós látott egy valószínűs természeti ritkaságot, egy egylábú papagájt: ennek a másik lába le volt törve, sőt az egyik szárnya is, és a nyaka is el volt törve, csak az a kár, hogy a tudós ezt a ritka példányt döglött állapotban látta.

A nagyvárosi papagájok kalitkában laknak; a kalitkában kis pálcikán állnak, vagy egy réz vagy csontkarikán lógnak, ami a lógásnak eléggé elviselhető formája. Ezek a kalitkák nagy palotákban és fényes szobákban vannak legtöbbszörre, ám bár mostanában előfordul a vagonlakó papagáj is, bár egyelőre csak Budapesten. Ez egy újfajta papagáj, melyet a régi természettudósok még nem ismertek.

A beszélő papagájnak különben, ha csakugyan tud is beszélni, minden tudománya ennyi szokott lenni: „maga számár!” Ezt akkor mondja, ha embert lát; az erdei papagáj ezt nem mondja, csak gondolja.

A papagáj hangja igen kellemetlen rikácsolás, hasonlatos a haragos vénasszonyok kedélynyilvánulásához, ami némely ember előtt ellenszenvessé teszi ezt a madarat.

A papagáj különben teljesen haszontalan állat, a húsát nem eszik, bőréből nem csinálnak pénztárcát, májából nem főznek borotvaszappant, sőt még az elefántcsontszobrocskákat sem a papagáj csontjából csinálják, hanem kőből vagy marhacsontból; csupán dísz tárgy a papagáj, hasonlatos tehát egy szép vázához, vagy tarka virághoz úgy, hogy ha a virág vagy a váza rikácsolni tudna, a papagájra nem is lenne szükség az előkelő háztartásokban.

1920

A LÚD

A lúd az álmadarak családjához tartozik, azért, mert madárnak madár ugyan, de röpködni legfőképpen ha annyira tud, mint annak idején Farmann tudott. A lúd testét tollazat borítja, amely nemcsak télen, hanem nyáron át is jó melegben tartja a testét. E tollazat színe fehér, ami által az egész lúd fehér, mégpedig, ha feldobják is fehér, ha leesik is fehér. Nagyságára nézve a lúd közepes nagyságú állat, amennyiben jóval nagyobb a tyúknál, de jóval kisebb a disznónál. Rovarnak persze óriási lenne, őslénynek viszont parányi lenne, százlábúnak pedig rettentő nyomorék lenne, mert mindössze két lába van. A lúd igen formás madár, amikor jól meghízva az udvaron tipeg, hasonlít a kövér kofákhoz. Szép sárga csőre van, amely a fejéből előre ki nyúlik, mert ha befelé nyúlna a fejébe, akkor nemcsak hogy nem tudna vele enni, hanem folytonosan ingerelné a torkát, és köhögni kellene. A lúd hangját, mely éppenséggel nem hasonlít a Carusóéhoz, gágogásnak nevezik.

A fiatal lúd neve liba, ami annál különösebb, mert a tizenhat esztendő fali libákat, ha megöregszenek, nem lúdnak, hanem vén tyúknak nevezik.

Az eleven liba csupán falun fordul elő, ahol dacára annak, hogy manapság is csapatosan legelész a mezőn, az úgynevezett libapásztor felügyelete alatt, aki maga is liba, s gyakran szerepel az operettekben és a mesékben, mint a királyfi szerelmese.

A lúd igen hasznos állat, ami alatt azt értjük, hogy az emberek levágják, s a húsát megeszik. Levágás előtt a ludat tömnek, azaz erőszakkal etetik, tehát korántsem bánnak vele olyan rosszul, mint az emberekkel, akiket a legkritikább esetben, levágás előtt azonban sohasem, tömnek.

A ludat már a régi rómaiak is ismerték; ők csinálták azt a szép latin szót, hogy: tónaludátusz, ami tulajdonképpen nem is igaz, mert nem usz át, hanem csak egy kis darabon beusz, aztán visszausz; ami a tón átusz, az nem lúd, se nem hal, hanem csónak vagy úszóbajnok.

Kétféle lúd van: házilúd és vadlúd. Sokféle állattal van ez így, például van háziszamár és vadszamár, házinyúl és vadnyúl, de viszont csak állatokkal van így, egyéb használati tárgyakkal már nem, tehát ha van is házikabát, azért nincs vadkabát, mert ez utóbbit utcai kabátnak hívják.

A vadlúd valamivel kisebb, mint a házi lúd, igazi madár és nem álmadár, mert tud röpködni, sőt a „V” betűt is ismeri, mert röpködés közben a vadludak csapatja „V” betűt formál, éppen úgy, mint a darvak, amelyek szintén intelligens állatok. A „V” betű ismeretén kívül a vadlúd intelligenciájára vall az is, hogy őt az emberek nem eszik meg, mert a megevés ellen sikerrel tud védekezni, egyrészt azért, hogy a húsa rossz, másrészt éppen azért, hogy oly magasan röpködjön, hogy a leghevesebb embernek is csupán az étvágya száll föl odáig.

1920

A NYÚL

A nyúl a gyáva állatok közé tartozik. Származására nézve csak annyit tudunk, hogy nem núbiai párductól ered. Elemi iskolai tankönyveink szerint a nyúlt nyúlnak fűért nevezik (Nem tetszik érteni? Pedig így van, lásd: Miér nyúl a nyúl? - Fűért!)

Van erdei nyúl, mezei nyúl és házinyúl és kísérleti nyúl.

A nyulat már a régi görögök és rómaiak is ismerték, s ők még igen bátor állatnak tartották, aminthogy az is volt; bátorságát a nyúl akkor vesztette el, amikor arról értesült hogy Schwarz Berthold feltalálta a puskaport. Mindjárt tudta, hogy ebből baj lesz. Ettől kezdve bátorsága a különböző lőfegyverek feltalálásával és tökéletesítésével szoros kapcsolatban folyton-folyvást fogyott, annyira, hogy ma már a nyúl oly gyáva állat, hogy ha szegény fegyvertelen nyúl létére meglát egy fegyveres vadászt, a leggyávább módon elfut előle, ami bizony nem válik dicséretére.

A nyúl fűvel táplálkozik, ami nem is lenne olyan rossz: elvégre mi is eszünk fűvet, csak nem akarjuk beismerni, s ezért azt mondjuk rá, hogy: spenót.

A nyúl táplálkozáson és szaporodáson kívül állandó félelemmel foglalkozik, ami - tudjuk, mindnyájan magunkról - nem tartozik a legkellemesebb szórakozások közé. (L. Magyarország, 1919 és 1920).

A nyúl igen hasznos állat, egyrészt azért, mert kártékonysága által, ha nagyon elszaporodik, kárt tesz a szomszéd vetésében, s ez tiszta haszon, másrészt azért, mert igen jó a húsa. A vadászok nagy kedvvel vadászták a régi jó világban, ma azonban nyulat löni - körülbelül 1914 augusztus elseje óta - nem valami előkelő dolog, sőt határozottan maradiság, ezen a téren már sokkal előbbre jutottunk.

A nyúlnak különösen jellemző sajátságai nincsenek, amilyen szürke a színe, olyan szürke az egész egyénisége, éppen ezért szükség esetén helyettesíthető más állattal, például macskával. Hogy kitűnően tud futni, ebben - pláne olyan gyáva állat részéről - semmi csodálni való nincsen, de próbálna meg a víz alatt úszni, vagy turbékolni, esetleg lovagolni, vagy kesztyűbe dudálni. Mindezt nem tudja a nyúl, sőt még azt sem ő mondja, hogy pitypalatty, szóval egészen tehetségtelen állat.

Talán még a házinyúl alkalmas arra, hogy érdeklődésünket felkeltse örült szaporasága által, és az által az ártatlan kedélyre valló tulajdonsága által, hogy néha a saját kölykeit megeszi.

Kivételesen előfordul a nyulak közt is bátor egyéniség; egy vadász beszélt egyszer ilyen bátor nyúlról, amely, amikor ráfogta a puskáját, és célba vette, felállt a két hátsó lábára, és a jobb első lábával - mintegy a mutatóujjával - megfenyegette a vadászt, mintha ezt akarta volna mondani: „Nana, te haszontalan! Nem szégyenled magad!?”

A vadász elejtette a puskáját, elfutott a rettentő lélekjelenléttel bíró nyúl elől, sőt nem szégyellte bevallani, ha már ennyi megtörténhetett, többször vissza is lesett, vajon nem kapja-e föl a nyúl a puskát, és nem lö-e utána. Komoly természettudósok különben az egész történetet légből kapott koholmánynak minősítik, éppen így nem hiszek abban az elterjedt mesében sem, hogy egyes elszánt nyulak a vadászok közt mérgezett tűkkel járkálnak, és meg-megszúrják a puskájukat. Hogy mi mindent össze is hazudnak a vadászok s általában az emberek mostanában!

1920

A PACSIRTA

Ismeritek-e a kis pacsirtát? Noná, nem ismeritek. A költők annyit áradoznak róla, hogy muszáj az embernek ismerni. Még az olyan becsületes városi ember is ismeri, aki különben azt hiszi, hogy a búzát kapálják, a szarka pedig négylábú állat, mely a víz felszínén csúszkál.

A pacsirta éneklő madár, ami alatt azt értjük, hogy örült csiripelést végez, amikor a magasba száll. Valamivel nagyobb a verébnél, de jóval kisebb a vérebnél, s tolla olyan szürkés, mint a veréb tolla, de szurokba mártva a pacsirta is fekete.

Ha tavasszal járkalunk a mezőn, pacsirtát mindig láthatunk, amennyiben pedig nem látnánk, vagy vakok vagyunk, vagy pechünk van. A pacsirta jókor ébred, s mire a munkások a mezőre érnek, s dühös morgás közt megkezdik napi munkájukat, a pacsirta már éktelen vígsággal csiripel, azaz zenél, sőt danál, vagy másképp, csicsergi reggeli énekét. Néha olyan magasra repül, hogy csak akkorának látszik, mint egy darázs - ebben hasonlít a repülőgéphez.

A pacsirta nemcsak ingyen zenél a szántóvetőnek, azaz a zene után nem tányéroz nála, hanem azáltal is hasznot hajt neki, hogy a kártékony bogarakat pusztítja.

Ez a kis zenész nem lakik fényes palotában, hanem rejtekhelyen lévő fészekben, melyet a földre épít, melyre a parasztok néha tévedésből rálépnek, amikor is annyira megsajnálják a szegény madarat, hogy iszonyúan elkezdnek miatta káromkodni. Ha tehát a pacsirta házat akar építeni, nem szorul az ácsra, sem a kőművesre, viszont az ács és a kőműves nem szorulnak a pacsirtára, amiben aztán kvittek is volnának.

A pacsirta néhány apró tojást tojik, úgyhogy azok, akik azt hitték eddig, hogy a pacsirta tojja a strucctojást, alaposan tévedtek; azokat a tojásait, amelyekre nem lépett rá a paraszt, kikölti, s ugyancsak azokat a fiókákat, amelyekre szórakozottságból szintén nem lépett rá a paraszt, szépen felneveli, s rémes csiripelésére megtanítja. A pacsirta csicsergéséről különben el lehet ismerni, hogy szép, de ha szép is, nem érdekes. Érdekes lenne ez a vékony, szapora csiripelés akkor, ha nem a pacsirta csiripelné, ami elvégre is egy madár, hanem például a bivaly vagy a sündisznó.

Télen nem láthatni a mezőn a pacsirtát, több okból: először, mert télen nincs mező; másodszor, mert télen bebújunk a szobába, s pacsirta helyett legfeljebb pókot látunk; harmadszor, mert a telet jókor megérzi, és más, melegebb országba vándorol, s itthagya bennünket, szegény embereket, a legnagyobb télvízben.

1921

A BÉKA

A béka a tó partján ugrál. Itt mindjárt fölvetődik az a kérdés, hogy miért ugrál a tó partján. Hát erre a kérdésre többféle feleletet adnak a tudósok. Először azért, mert a tóban nem ugrálhat. Másodszor azért, mert járni nem tud lábának alkata miatt, tehát kénytelen ugrálni, még akkor is, ha rossz kedve van. El lehet most már képzelni, hogy milyen csapás a békára nézve, ha rossz kedve van; mert az ember, ha rossz kedve van, leül és lehorgasztja a fejét, s leissza magát a sárga földig, a béka ellenben, ha valahová el akar menni, még ha rossz kedve van is, kénytelen ugrálni.

Iskolai természetrajzok szerint a béka tenyérnagyságúra nő meg, ami annyit jelent, hogy egy teljesen kifejlett béka akkora, mint az ember tenyere. Én még pontosabban meghatározom ez állat nagyságát, és azt mondom, hogy nem akkora, mint a férfi tenyere, hanem mint egy nő tenyere. De azért egy szép nőre mégsem mondható, hogy a keze akkora, mint egy béka.

A béka petéit a vízbe rakja, s ott a nap melege költi ki azokat; a petéből egy hal alakú lábatlan állat bújik elő, amelynek a feje mögött kétoldalt kis cafatok lógnak le, ezek a kopoltyúi s ezekkel lélegzik. Ez nagy előnye a békának a szegény emberrel szemben, akiről mostanában szintén cafatok lógnak le, mégpedig nem is kis cafatok, hanem nagyok, amelyekkel azonban nem tud lélegzeni; ezért nem is nevezik ezeket a cafatokat kopoltyúknak, hanem ruhának. Ebből a vízben lábatlankodó kopoltyús-cafatos kis békából, melyet népiesen ebihalnak neveznek, lassanként kifejlődik az igazi béka úgy, hogy megnő, a kopoltyúit elveszti, tüdeje képződik, lábai nőnek, a farka összezsugorodik, most már kimászik a vízből a szárazföldre, s ott ugrál, mégpedig zeneszóra, mert a többiek, szintén a tó partján, örülten kuruttyolnak, brekegnek és pupúznak.

A békák közt leggyakoribb a tavi vagy kecskebéka, a zöldbéka és a varangy. A varangy igen undok állat, bár az én felfogásom szerint ez gusztus dolga. A hímvarangynak például egy nőstény varangy jobban tetszik a legszebb kolibrinél is, és ha egy szép nőnek az az ötlete támadna, hogy ő szerelmes legyen egy varangyba, azt hiszem, szerelme reménytelen lenne, a varangy soha nem viszonozná.

A szalamandra rokona a békának, bár alakja különbözik tőle. Ez persze nem tesz semmit, a szép Kovácsné is rokona a potrohos, hármastokájú, ötvenkettes lábú Némedinek, s az alakja szintén különbözik tőle.

1920

A SÜN

A sün, miképpen népies neve: a *sündisznó* is mutatja, a disznófélék családjához tartozik, ahová vele együtt még a házidisznó, a béka, a bolha, a légy, a kukac és az ember is tartoznak.

Nagyságára nézve a sün akkora, mint egy kókuszdió, persze nem egy kis lehámozott kókuszdió, hanem egy nagy háncsos-bozontos kókuszdió; hasonlít is ehhez a kókuszhoz nagy, sűrű töviseivel, viszont, ha lenyúzzák a sünről a tövises bőrét, akkor tényleg csak akkora, mint egy lehámozott kókuszdió.

A sün, illetve sündisznó, miként ez utóbbi neve mutatja, rovarokkal, férgekkel táplálkozik. Különösen szereti a rusznyit és a konyhasvábót. Ezért városban is tartják néhol a sünt, háziállat gyanánt beteszik a konyhába, s ott pusztítja a nevezett rovarokat. Nekem is volt egyszer egy ilyen házi sünöm, igen megszerettem, ő volt a kedvenc állatom. De képzelhetni zavaromat, sőt rettentően félszeg helyzetemet, amikor ellenállhatatlan inger lepett meg, hogy megsimogassam. Ő maga is szerette volna, ezért hízelgően duruzsolt körülöttem, tipegett-topogott, nyújtogatta kecses nyakát, de hát hiába, rettentő végzet: a sünt, bármilyen kedves állat is, és bármennyire szereti is az ember, nem lehet megsimogatni. Már-már arra gondoltam, hogy leborotválom a töviseit; Istenem, milyen szép lehet egy sün tövisek nélkül. De sem finom angol zsilettem, sem kézi beretvám, akármeddig szappanoztam is a sün hátát, nem fogta a töviseket. Véleményem szerint a sün csak akkor lesz beretválható, ha majd a technika, mely ezt a problémát, a sün beretválását, eddig elhanyagolta, megoldja a fejszeberotva kérdését.

Különben is meggondolandó, hogy aki a sünt szereti, leberetválhatja-e annak töviseit, mert a gyámoltalan sünnnek kemény szögszerű tövisei az egyetlen fegyvere, védelmi eszköze. Ha például a róka, aki szereti a sündisznóoldalast, megtámadja, akkor gömbölyűformára összehúzódik, s a tövisei miatt hozzáférhetetlen, legalábbis élvezhetetlen.

Attól eltekintve, hogy a sün megeszi a rovarokat, semmi más hasznát nem lehet venni, szóval, ha nem is kártékony, de teljesen haszontalan állat; a füstölt sündisznóhúst sehol nem eszik, töviseiből gombostűt nem készítenek, szobadisznak sem tartják kalitkában, mint a tarka papagájt, énekelni sem tud úgy, mint a kanári, s éppen a tövisei miatt nem alkalmas ölelni sem, s habár egészen szabályos gömbölyűre tud is összezsugorodni úgy, hogy olyan, mint egy futball-labda, azért futball-labdának sem használható, mert az a rossz szokása van, hogyha erősen belerúg a csatár, összezsugorodott állapotából kínjában kiegyenesedik.

1920

A DENEVÉR

A denevér tulajdonképpen egy repülő egér. Böregérnek is nevezik, nem tudni, hogy miért, mert böregérnek a rendes, közönséges szaladgáló egeret is nevezhetnék, aminthogy a lovat is nevezhetnék bórlónak vagy a disznót is bördisznónak, és ha például volna repülő krokodil, azt azért, mert repül, még nem sok joggal neveznék bőrkrokodilnak. És ha már azért, mert szárnya van és repül böregérnek nevezik, akkor miért nem nevezik például a sast bórsasnak? Ezek igen nehéz tudományos kérdések, amelyeknek megoldása még a jövő zenéje.

Szóval, a denevér egy repülő egér. Nagyságára nézve is alig nagyobb az egérnél, szőrének színe is hasonlatos az egéréhez. Ez a szerencsétlen denevér, illetve bördenevér, különben egyike a legpechesebb állatoknak, mert az emberek komiszul, mondhatnám a legnagyobb terrortal bánnak vele: anélkül, hogy bármiféle destruktív eszméhez még csak halvány köze is lenne ennek az állatpitiánernek, elfogják és fölakasztják, illetve elevenen fölszegezik az ajtójukra. Ráfogják, hogy a kéményből szalonnát lop, hogy belekapaszkodik az ember hajába, hogy ő az oka a világháborúnak, és azt hiszik, hogyha az ajtóra szegezik, ez nekik szerencsét hoz. Hát ez nagy tévedés. De mint mindenben, úgy ebben is, nézetem szerint, van valami igazság. Tudniillik - ugyancsak nézetem szerint -, akik a denevért megfogják, és elevenen az ajtójukra szögezik, azok buta és gonosz emberek, márpedig a butaság és gonoszság, különösen manapság, nagy szerencse.

A szerencsétlen denevér persze nem eszi meg a szalonnát a padláson, sokkal rosszabb ízlése van szegénynek, ronda rovarokat eszik, olyanokat, amelyeket más jó ízlésű ember undorral köpne ki. Éjjel röpköd a tápláléka után, nappal pedig faodúkbán, tornyokban és romokban alszik.

Rokona, ha jól tudom: másod-unokatestvére neki a Dél-Amerikában élő vámpír vagy lidérc, amellyel aztán csakugyan van valami baj, mert ennek vállalkozói, sőt lánckereskedelmi hajlandóságai odáig terjednek, hogy rátelepszik a szabadban alvó szegény emberre, és szívja a véréit. Nem túlzás az, ha azt mondom, hogy még a vámpír is a szegényember véréit szívja, mert hiszen a gazdagember Dél-Amerikában sem alszik a szabadban, hanem Buenos Airesben, egy szép palotában, paplanos ágyban.

1920

A PONTY

A ponty a vízben él, mindaddig, míg ki nem rántják belőle. A törzse oldalt lapos, háta ívszerűen emelkedett, ha még sokkal emelkedettebb lenne, akkor a ponty már púpos, tehát nyomorék lenne. Testét nagy, kerek pikkelyek borítják, amelyek arra valók, hogy mielőtt a pontyból paprikást csinálnak, egy nagy késsel levakarják. Az egész állat különben tízszer akkora, mint azon a képen, amelyet egy kis természetrajzban láttam. Szája fölött négy bajuszszál van, amelyek oly elszántan lógnak le, mintha legalábbis magyar pénzügyminiszter (Hegedüs Loránt) lenne a gazdájuk, de a pontynál ez nem jelent rossz ízlést, ő szegény kipödörné, de hát végtagjai nincsenek, egy *bal keze* sincsen.

A ponty testében van egy kettős hólyag, mely levegővel van tele, ez az úszóhólyag, vagyis a halhólyag, s mivel a ponty ennél fogva ereszkedik le a víz fenekére, és jön fel a színére, erről a halhólyagról tehát még a gyerek is tudja, hogy *eleinte* úszásra használják.

A ponty táplálékát kukacok, rovarok és növények képezik, el lehet tehát képzelni, hogy milyen finom húsa van, különösen a tavakból kirántott pontynak, amelynek ezenkívül még igen kellemes dohos pocsolyaíze is szokott lenni.

A ponty rokonai: a csuka és a harsca, mely Európa legnagyobb folyami hala, mindezek a halak a Dunában is előfordulnak, legalábbis mindmostanáig előfordultak, hacsak innen is ki nem szorítja őket a mind újabb és újabb tereket dicsően elfoglaló és betöltő teremtés koronája, az ember. De hát egyelőre úgy a rendőrségnek, mint az összes hivatalos hatóságoknak az állatvédő egyesület és egyéb természetkedvelők aggályos kérdéseire adott nyilatkozatai teljesen megnyugtatók, semmi baj nincs, nem kell semmi rossztól tartani, a túl érzékeny lelkeknek egyelőre nem kell a dunai halakat féltetni. Sőt ellenkezőleg, egy rendőrtisztviselőből, egy miniszteri hivatalnokból, egy katonai szakértőből, valamint magánszakértőkből és egyetemi matematikusból álló bizottság már ki is számította, hogy ez még évekig mehet így, s még mindig elfér majd néhány ponty a Dunában, a beléje ölt emberek mellett.

1920

A JUH

A juh, másképpen birka, sőt, bürge, a legjámborabb, legtürelmesebb állat, a türelem szimbóluma. Ezért mondja Petőfi, hogy a türelem a birkák erénye. Valóban, a birka nehezen hozható ki a sodrából. Semmiféle szóbeli sértésre nem reagál. Ha ütik, jámborul béget, de szembe nem száll a bántalmazójával, vissza nem üti, gorombaságot nem mond neki, még csak fel sem jelenti.

Az, hogy a hím juhok, azaz kosok, egymással veszekedni szoktak, csupán szórakozás, ártatlan sport. Ez a veszekedés különben úgy történik, hogy két kos feláll egymással szemben, körülbelül úgy tíz-tizenkét méter távolságra, fejüket leszögezik, és sunyin néznek egymásra, azután egyszerre ugranak, és egymásnak szaladnak, s a fejüket összeütik. Ezt a műveletet lehetőleg minél többször megismétlik, addig, amíg teljesen ronggyá szakad homlokukon a bőr, véreznek, és már kifehérlik a koponyacsontjuk. Ekkor a mulatságot abbahagyják, s másnap újra kezdik; ha nincs már bőr a homlokukon, elég a csupasz koponyacsont is. Felemelő látvány ez a végtelenül türelmes és alapjában véve ártatlan szórakozás, nemes példa lehetne ez az izgága és türelmetlen emberek számára. Egyrészt így szórakozhatnának azok, akik például alkoholt isznak, vagy akik naponta tizenöt szivart elszívznak, ez olcsóbb lenne, érdekesebb és ártalmatlanabb. Másrészt ajánlatos lenne, ha az emberek egymás közti harcaikat így intéznék el, különösen a párbajaikat. Milyen nagyszerű lenne, ha például képviselők, azaz honatyák, miután egymást fültövön sértették, olyan kedélyességeket mondván egymásnak, hogy: maga kegydíjas szarvasmarha, vagy: maga gazember, illetve: maga destruktív börtöntöltelékjelölt, a fegyveres elintézés helyett így, a kosok módjára összeszaladással és homlokösszeütéssel intéznék el ügyeiket. Érdekes lenne és stílszerű. Ezennel meg is teszem ezt az ajánlatot.

Na, de ettől függetlenül, a juh fűvet eszik, vizet iszik és bög, béget és megeg. A megegése különösen megható, van benne valami, ami nagy, öregedő, lírai tenoristák énekére emlékeztet.

A birka háziállat, nyájában él, a nyáját az úgynevezett juhászbojtár legelteti, mialatt a juhász alszik vagy pálinkát iszik. A béketűrő nyájnak, hogy rendben legelészhessen, feltétlenül szükség van egy juhászra, aki - mondom - alszik vagy pálinkázik - egy bojtárra, olyan hosszú kampós bottal - és egy számárra. Ha több számár van, az nem baj.

1920

A STRUCC

A strucc a legnagyobb madár. A magassága két méter, de ha emelvényre áll, még több. A strucc nyaka hosszú, vékony és kopasz, hasonlít a csúnya, sovány nők nyakához. A strucc szép fehér farktollait eleinte a saját farán, később azonban a nők fején hordja. Vedléskor ugyanis farktollait összegyűjtik a bennszülöttek, elviszik a kikötőbe, s ott az európaiakkal késért, tűért, üveggyöngyért, mogyorótőért, nyakkendőcsíptetőért, dugóhúzóért, műtyűk-szemért, csipeszért, koporsószögért, másodpercmutatóért elcserélik.

A struccmadárnak füle nincs, lábából ellenben kocsonyát főznek, a húsát viszont kiköpik. A strucc oly nagy és erős, hogy még hátaslónak is használják, amit persze ki nem állhat. Nyeríteni ilyenkor sem tud. Kedvenc tulajdonsága a struccolás, amit úgy csinál, hogy bedugja a fejét a homokba, és nem törődik semmivel.

A strucc tápláléka fű és minden a világon. Néha még a kavicsot is lenyeli. Üvegcserepeket azonban csak cirkuszi mutatványok alkalmával eszik, akkor sem ő, hanem az úgynevezett struccgyomrú férfiú, az előadás fő attrakciója.

Volt a párizsi állatkertben egy strucc, azt halála után felboncolták, és a gyomrában gombokat, több tollkést - egyet kinyitva! - s egy egész női napernyőt találtak. Ez a strucc egyébként százhuszonhét évet élt egészségben, meghalt gyomorrontásban.

A strucc tojása olyan nagy, mint egy vízfejű gyereknek a feje. Másfél kilót is nyom, ha nem nyomják. De ha nyomják, akkor még többet is nyom. Azonban, ha nagyon nyomják, eltörik - némelyek szerint csakis ezért nevezhető tojásnak.

Egy ilyen tojásból kel ki a strucc, mely mikor kikel, még egészen kicsiny, azután megnő, és csakis akkor illik rá mindaz, amit elmondtam. Miután pedig minden ráillet, hivatását betöltvén, elhalálozik.

1920

A BOGÁR

A bogár a földön mászik. De akár mászik, akár nem, mindenesetre három fő részből áll, úgymint: a fej, a tor és a potroh. Szervezetileg tehát sokkal fejlettebb, mint az ember, amelynek csak egy fő része van, úgymint: a has. Némely embernek a hasa helyett szintén potroha van, az ilyent méltán nevezik aztán csúnyabogárnak.

A bogár bogarakkal táplálkozik. A nagy bogár megeszi a középszerű bogarakat, a középszerű bogár a kis bogarakat, a kis bogár a legkisebb bogarat. A legkisebb bogárnak pechje van.

Sokféle bogár van, ilyenek: a cserebogár, svábbogár, kőrisbogár, cincér, szarvasbogár, vízi-csibor, katicabogár és még igen sok. Viszont a bogár a fejben egész más kategóriába tartozik. A számos bogáron kívül azután még van vagy ezerkilencszázmillióféle bogár, persze mindegyikből csak egy-egy, amennyiben a földön ezerkilencszázmillió ember él, s mindegyiknek van egy-egy bogara.

Némelyik bogár a napot kedveli és a száraz helyeket, másik a sötétséget, és a nedves földet, odúkat, pincét s nyirkos helyeket. A pincebogár és a városi szegényember közt eleinte némely tudósok hasonlatosságot véltek fennforogni, később azonban más tudósok kimutatták, hogy ez a hasonlatosság nem forog fenn, mert ellenkezőleg, a két brans között jelentékeny különbség van: a pincebogár szívesen lakik a pincében, a városi szegényember pedig, ha nem is szívtelenül, de legalábbis a legnagyobb fokú muszáj következtében.

Vannak bogarak, amelyek a szabad természet, s a falusi élet nyugodt örömeit szeretik, ezek az erdőben és a mezőkön élnek. Vannak viszont kultúrbogarak, amelyek a nagyvárosi élet pazar pompáját kedvelik, mint a konyhasváb, rusznyi, poloska és egyebek, ezek a nagy bérpalotákban élnek, s mint kultúrlények, régen levetették falusi rokonaik nyers és vad tulajdonságait, már nem élnek más bogarakkal - szóval, nem emberevő vadak -, hanem kedvenc táplálékuk a rovarpor. A jószívű városi emberek el is látják őket naponta friss, illatos, zöld és sárga rovarporral, s így bőségesen táplálkozhatnak. Ahol persze nem hintik tele a lakást és mellék-helyiségeit rovarporral, ott eleinte éheznek a szegény bogarak, később pedig kitör bennük az atavizmus, és megeszik egymást.

1920

A TEVE

A teve a sivatag hajója. Ebből következik, hogy a sivatag a teve tengere, sőt, hogy a hajó a tenger tevéje.

A teve igen egyszerűen és olcsón táplálkozik, beéri bogánckórával is - sok finnyás ember példát vehetne tőle.

A tevét az arabok teherhordásra használják. Különbéféle nagyságú terheket raknak rá, persze, ő leginkább szereti az egész kicsi terheket. Teher nélküli teve valószínűleg nincs is, mert a teve - a tudósok véleménye szerint - már teherrel és a hátán egy kis arab gyerekkel jön a világra, s amint nő, vele együtt nő néhány dekányi terhe több mázsássá, valamint a kis arab csemete felnőtt szakállas-bajuszos tevelovassá. Az állatkertekben ugyan látni csupasz tevéket is, ezekről a tehert és az arabot leamputálták.

A teve teherbíróképességén felül még azért is alkalmas arra, hogy a sivatag hajója legyen, mert igen gyorsan jár. Persze több teve is csak olyan gyorsan jár, mint egy - ezért mozgástani szempontból érthetetlen, hogy a sivatagi kereskedők miért alakulnak karavánná.

Mindazonáltal angol bőrkarosszékben sokkal kényelmesebb ülni, mint teveháton. Egypúpú tevéen ülni úgy, hogy az ember a púpnak a csúcsán ül, nem is jó, az ember könnyen elvesztheti az egyensúlyát, különösen, ha részeg.

Van egypúpú és van kétpúpú teve, de mivel a fák nem nőnek az égig, ezért három-, négy-, öt-, hat- és többpúpú teve már nincsen. Az a teve, amelyiknek nincs púpja, nyomorék, ezt a társai éppúgy csúfolják, mint az emberek a púpos embert.

A teve szőrét nyírják és szövetet készítenek belőle, a szövetből ruhát, a ruhát az arab felölti, s mivel az arabot a teve hordja, tehát a teve a saját lenyírt szőrét újból hordja, szóval, mindent a teve hord, ő az igazi teherhordó.

1920

A KENGURU

Az asszony, akinek egyelőre egy csöppet sem szilfidi alakja azt mutatja, hogy néhány hét múlva gyermeke születik, még korántsem *fiahordó*, már csak azért sem, mert hátha leánya születik majd. A kereskedő, aki nagy bőrtárcában hordja a kabátja belső zsebében, tehát a keblén, sőt, mivel a hasa a nyakáig ér, a hasán az ezreseket, még nem *erszényes állat*, sőt nem is fiahordó. Hindenburg, aki a világháború folyamán gyakran kijelentette, hogy „győzni fogunk, mert győznünk kell”, még nem *ősállat*, csak egy nagy számár. Ellenben fiahordó, erszényes állat, sőt *ősállat* a kenguru. Mégpedig nem azért fiahordó, mert lyuk van a hasán, nem is azért erszényes állat, mert a mellső lábai rövidek, a hátsók pedig legalább háromszor olyan hosszúak, mint az első, és nem azért *ősállat*, mert lehetőleg még Ludendorffnál is butább, hanem mert a hasán erszénynek nevezhető bőrtarisznyája van, amelyben fiait születésük után jó ideig oly szeretettel hordja, mint a kereskedő az ezreseit, és mert a ma élő állatfajták közül a legrégebbiekhez tartozik a kazuárral s a csőrös emlőssel együtt; régebbiek ezek, mint azok, akik tizenöt nemzedékre vezetik vissza őseiket.

A kenguru, melynek többes száma Sipulusz szerint: kendtek gurulnak, Ausztráliában él, mindenestre jobban, mint mi, szegény, üres erszényű és fiainkat nemcsak nem hordó, hanem még eltartani sem tudó pestiek. Más földrészen nem is fordul elő, amennyiben pedig még előfordulna, hát eltévedt.

A kenguru feje hasonlatos a nyúléhoz, persze jóval nagyobb, az egész alakja hallatlanul groteszk, groteskebb a kis Rotténál is. Járnai tulajdonképpen nem is tud, hátsó lábaival ugrál, úgy szökdel, mint a veréb. Ezzel a szökdeléssel persze nem tud oly gyorsan haladni, mint a keleti expressz, de mégis gyorsabb a Rákóczi úton elakadt s húszával egysorban álló villamosnál.

A kenguru növényi eledellel táplálkozik és rá vizet iszik. Semmi különös szokása nincsen, nem káros és nem hasznos, párosával vagy kis csapatokban él. Sok öröme nincsen, nem úgy, mint a tigrisnek, amely kedvére kikegyetlenkedheti magát, ami - miként az emberek példája mutatja - hozzátartozik az élet gyönyöreihöz, sem úgy, mint a kőszáli sasnak, amely nagy vidékeket beszállva, ha moziba nem is járhat, s a „természetből” jelzésű filmeket meg nem nézheti, azért aránylag elég tűrhető panorámákban gyönyörködhetik - mégiscsak úgy élédegél a jámbor kenguru, apró kis örömei közt, mint egy csekély nyugdíjára támaszkodó jobbfejta tisztviselő, persze azzal a különbséggel, hogy a kenguru két hátsó lábának alszárán állva, inkább csak erős farkára támaszkodik, ha nem is azért, hogy életét tengesse, hanem csupán azért, hogy el ne düljön.

A szerény körülmények közt szerény életet élő kengurunak csupán vágyai vannak a nagyobb stílú életre; egyszer egy kenguru például, mivel neki teli erszénye volt, magát gazdag embernek képzelte, s odament egy másik kenguruhoz, és így szólt hozzá, erszényéből egyik kölykét előhúzva:

- Kérem, váltsa föl ezt a fiúkengurut két leánykengurura.

1920

A POLOSKA

Vannak háziállatok, mint például a ló, szarvasmarha, kutya, macska és a jámbor ember - és vannak vadállatok, mint az oroszlán, tigris, jaguár, február és a gonosz ember. A poloska nem háziállat, habár benne lakik a házunkban (nálunk nem, csak a szomszédoknál), mert csíp. Viszont, ha csíp is, azért még nem vadállat, mert nem erdőben lakik. Legcélszerűbb tehát a poloskát az ágyiállatok közé sorozni.

A poloska kicsiny állat, akkora, mint egy gyöngyszem, vagy egy vércsepp, vagy egy lencse. A színe rozsdavörös, a szaga bűdös. És ez mind igen bölcs rendelkezése a természetnek, mert így még csak ki lehet bírni azt a pár ezer poloskát, ami egy jól nevelt pesti hálószobában van, de képzeljük el, milyen rettenetes lenne, ha a poloska akkora lenne, mint egy patkány, égszínkék színe lenne, és olyan szaga lenne, mint egy gyöngyvirágnak. Ugyebár, még sokkal undorítóbb lenne. Na hát ezért mondom én mindig, hogy a természet igen bölcsen van berendezve, és azt nem lehet csak úgy meggondolatlanul kritizálni. Még azt sem lehet mondani, hogy jobb lenne, ha poloska egyáltalában nem lenne, mert baj ugyan, hogy nálunk van, de mind tiszta haszon, hogy a Kohnéknál is van meg a Koplalaghyéknál is. A poloska neve szláv eredetű szó, a szlávoknál úgy hangzik, hogy: ploska. A poloska példa arra, hogy őseink a kultúrát az európaiaktól vették át. A poloskára vonatkozólag ez az átvitel valószínűleg úgy történt, hogy őseink, mint nomád nép, fölös számú tetvekkkel rendelkeztek, mikor azonban letelepedtek, tetveiket becserélték a szlávokkal poloskára; a szlávok persze csaltak, mert igen sok poloskát megtartottak maguknak. A poloska igazi kultúrféreg, vadembereknél és félvad nomádoknál nem fordul elő, falun, sőt vidéken is ritka, ezért véleményem szerint, valamely nép kultúrájának igazi fokmérője poloskáinak a száma.

A poloska a városi lakásokban, az ágydeszkák és falak repedéseiben sunyít, éjjel, mihelyt eloltják a lámpát, elkezd a falon korzózni. Korzózik, korzózik, korzóznak, korzóznak, csakhamar ezren korzóznak a falon, s aztán körülményes utakon bemásznak az ágyba, rámásznak az alvó emberre, kis szívócsövecskéjükkel lyukat ütnek a bőrébe, s elkezdik a vérét szívni.

Amikor jóllakott a poloska, kihúzza szívókáját a pali bőréből, megtörüli és zsebre teszi - s vesd el magad, elkezd örülni menekülni. A sértett áldozat egy darabig még nyugodtan alszik, de mire a poloska az ágyról elmászik a „Petőfi halála” alá, akkorra elkezd ám a csípés helye fájni, s az áldozat mozog, fölbred, kigyújt és megvakarja a tett színhelyét. Majd éktelen sziszegéssel, káromkodással keresi az átkozott merénylőt. A tettes poloska a legnagyobb nyugalommal hallgat, tudja, hogy őt már baj nem érheti, s az egész szitkozódást nem is érti, mert hiszen a sérült nem őt szidja, hanem az anyját.

1920

A ZSIRÁF

A zsiráf a legmagasabb szárazföldi állat. Különösen azért magas, mert a nyaka rettentően hosszú. Hogyha a zsiráf gallért hordana, csak a puceráj annyiba kerülne neki, mint más állatnak a teljes ellátás fűtéssel és világítással.

A zsiráf Afrikában él, tehát mindnyájunk sárga irigységének méltó tárgya. Hozzá még gondtalanul él, mert lakása a szabad természet, tápláléka a magas fák levele, villamoson nem kell járnia, újságot nem muszáj olvasnia, kultúrigényei nincsenek.

Külsőalakja ez óriási állatnak meglehetősen groteszk. Nemcsak a nyaka hosszabb vagy ötszörte a kelleténél, hanem az első lábai is jóval hosszabbak a hátsóknál, miáltal a háta nyaktól lefelé erősen lejtős, tehát lovaglásra, különösen, ha szappannal bekenik, használhatatlan. A zsiráf színe sárga, nem citromszínű, hanem inkább villamosárga; ez persze csupán az alapszíne, ezt az alapszínt fekete foltok tarkítják; ezek a foltok persze a zsiráfot egyáltalában nem zsenírozzák, neki is az a nézete, mint mindnyájunknak elemi iskolás korunk óta: ha foltos is a ruha, az nem szégyen, csak rongyos ne legyen. Különben ezeknek a foltoknak köszöni a zsiráf igazi magyar nevét, azt, hogy: foltos nyakorján. A foltoknak meg a hosszú nyakának. Ez a „foltos nyakorján” meghatóan szép kifejezés, ezt mostanában különösen meg kell becsülnünk, sőt terjesztenünk és fejlesztenünk is ajánlatos, különben egy-két évtized óta van már párja is, a: miniszteri díjtalan, mégis foltos segéd gyakorján.

Darwin és Lamarck tanító urak törvényei alapján, tehát egyrészt a természetes kiválasztódás, másrészt a környezethez való alkalmazkodás alapján a zsiráfnak azért van olyan hosszú vékony nyaka, mert magas fák leveleivel táplálkozik. Ezt a tételt nem akarom bővebben magyarázni, de ha igazságnak el is fogadom, még mindig tanácstalanul állok azzal a kérdéssel szemben, hogy falumbeli ismerősömmek, a boltosnak miért van olyan hosszú vékony nyaka. Hopp, megvan! Tudom már. Neki is bizonyára a környezethez való alkalmazkodás miatt van hosszú vékony nyaka, mert falumbeli többi ismerősömmek, néhány kálvinista magyar földműves embernek meg rövid vastag nyakuk van, ezekről tudom, hogy éppen azért vastagnyakúak, mert a környezethez nem alkalmazkodnak.

A zsiráfok különben igen békés állatok, egymást nem bántják, nem háborúskodnak, nem irigykednek, nem versenyeznek, csupán az az egy illetlen tulajdonságuk van, hogyha a fenevadak, pl. oroszlán, leopárd, megtámadják őket, s karmaikat és fogaikat a hátukba és nyakukba vágva marcangolni kezdik, kétségbeesetten ordítanak, miáltal az afrikai mezők és erdők csendjét fölverik, s megzavarják a többi fenevad, oroszlán és leopárd nyugalalmát; e szegény fenevadak bosszúsága ilyenkor legalábbis kétszeres, mert a nevetlen zsiráf kétségbeesett ordítása egyrészt a dobhártyájuknak kellemetlen, másrészt bosszantja őket az, hogy nem éppen ők tépik és marcangolják a zsiráfot, pedig ők is szeretnék.

1920

A FÓKA

A fóka a vízben úszik. Persze nem minden vízben található, hanem a földgömb sarkai körül, a jeges tengerekben; ott is úgy, hogy aki keresi, az beugrik a vízbe, lebukik, és addig tapogatózik, amíg meg nem leli. Persze ha a fóka éppen a víz felszínén úszik, akkor nem muszáj beleugrani miatta a vízbe.

A fóka rendkívül kecses állat, az alakja éppen olyan, mint a szőnyegé, amikor összegöngyölgetik, benaftalinozzák és spárgával átkötik, hogy elhelyezzék az ágy alá. Persze mégis van különbség a fóka és az összegöngyölgetett szőnyeg között, egyrészt az, hogy a fóka nincsen benaftalinozva, sem spárgával átkötve, másrészt a szőnyegnek nincsenek úszóhártyával ellátott korcs mellső lábai, amik viszont a fókának vannak. E miatt a különbség miatt van, hogy az összegöngyölgetett szőnyeg nem tud a vízben úszni, viszont a fókát, ha betennék is az ágy alá, nem ennék meg a molyok.

A fóka a jeges tengerekben úszik, és halakkal táplálkozik. A halakat nyersen, tartár- és egyéb mártások nélkül eszi meg, tehát nem gourmand, ellenkezőleg, józan állat.

Ott, ahol a fókák élnek és úszkálnak, rendes fehér emberek már nemigen laknak, hanem sarkvidékiek, úgynevezett eszkimók. Ezek táplálkozási célból vadásszák a fókát, a fókának ez persze nem tetszik, de annál jobban tetszik a halaknak, amelyekre viszont a fókák vadásznak táplálkozási célból, s ez nekik tetszik. A fókavadászás úgy történik, hogy három eszkimó beleül egy rozoga csónakba, az egyik evez, a másik kormányoz, a harmadik meg egy hosszú kötél végére erősített szigonyt tart a kezében. A csónakkal odaúsztatnak, ahol a fókák lubickolnak; amikor a közelükbe érnek, akkor a kormányzó eszkimó ráordít a szigonyosra, hogy: ne tátsd hát a szádat, te marha! - mire az beledobja a szigonyt a vízbe, a fóka mellé. Ekkor a fókák odaúsznak a csónakhoz, rákapaszkodnak, és kíváncsian bele akarnak lesni, hogy nincsen-e benne hal. Mivel nem tudnak belelátni, hát fölborítják. Az eszkimók a vízbe potyognak, egyikük belefúl, a másik kettő ráúszik egy jégtáblára, s ott vár a mentőexpedícióra. A mentőexpedíció sokáig jön, addig az eszkimók, hogy éhen ne haljanak, nekimennek a fókáknak, s egyet közülük bicskával leölnék. Ez a vadászsákmány. A vízbefúltra azt mondják: úgy kell neki, miért nem vigyázott.

Nálunk csak elvétve az állatkertben látható a fóka. Azok, akik a strandfürdőkön és homoknak nevezett sárban heverésznek, csak úgy néznek ki, mint a fókák, de tulajdonképpen szerény pesti bennszülöttek. Azért, ha pesti bennszülöttek is, annyiban mégis eszkimók, hogy nagyon is érzik, hogy: kevés a fóka. Fóka hiányában szeretnék is egymásba döfni szigonyaikat, és szeretnék egymást megenni, de ezt a törvény, a rendeletek és az erkölcs tiltják, nagyon nehéz és körülményes dolog ez, s ezért aránylag elég ritkán is fordul elő.

1920

A MAJOM

A majmok hazája Afrika, India, Dél-Amerika s a Kossuth Lajos utca.

A majmot azért nevezik majomnak, mert az embert utánozza, majmolja. A majom az ember arcjátékát és mozdulatait majmolja. Némelyik majom azonban a majmolásban odáig megy, hogy az embert mindenben majmolja: ágyban fekszik, reggel mosdik és fésülködik, ruhát vesz magára, sétál, kávéházban reggelizik, újságot olvas, azután hivatalba megy; sok pénzt keres és felesége is van. Sőt az ilyen majmoknak szokott a legszebb feleségük lenni. Persze a majom csak ilyen ártatlan külsőségekben tudja az embert utánozni, a nagy emberi tulajdonságokban ezt meg sem kísérli, tudja, hogy vállalkozása reménytelen lenne, mert hol van az a majom, amelyik például olyan buta tudna lenni, mint egy jövőendő hadvezér - és hol van az a majom, amelyik oly gonosz tudna lenni, mint egy kapitalista. Sőt még Heltai Jenőt sem majom utánozza, hanem Gosztonyi Ádám.

A majmok erdőben laknak, mint a harkályok, és gyümölcsöt esznek, mint a sárgarigók, a víz alatt nem úsznak, mint a gólyák, és nem repülnek a levegőben, mint a vízilovak. Vannak kisebb és nagyobb majmok; nagyobb majmok részint azok, amelyeknek nagyobb a testük, mint a kisebb majmoké; részint pedig azok, amelyek túltesznek a kisebb majmokon.

Az állatkertekben, külföldi honosságuk miatt internált majmok ketrecekben tartózkodnak, melyeket részükre a lakáshivatal utalt ki. Ezeknek az állatkerti majmoknak kedvenc szórakozása, hogy megnézik az embereket, és mulatnak furcsa mókáikon. Ez úgy történik, hogy az állatkerti igazgatóság nagy plakátokon utasítja a polgárokat az állatkertben való megjelenésre, azok meg is jelennek, s ott kisebb csoportokban a majomketrecek elé dirigálják őket, ahol sorban felállnak, és a majmok nézik őket; a polgárok a majmok szórakoztatására különféle produkciókat végeznek: meresztik a szemüket, taszigálják egymást, zsebtükröt vesznek elő, s azt mutogatják a majmoknak, a nők arcát megcsípi, a gyerekeiket megpofozzák, ha bögnék, csitítják stb., stb., ha elvégezték kötelességüket, hazamennek. Ilyenkor a gorilla kinyitja ketrecének ajtaját, pipára gyújt, elsétál a hullókhöz, és az óriáskígyót rácsavarja a vízvezetékre, elkezd vele öntözni a kertet, fűvet és virágokat meg a kertészlányokat, a leányok sikongva versenyt futnak előle a kisebb állatokkal és madarakkal, lúddal, tyúkkal, kutyával, különösen a vízimadarak menekülnek eszeveszetten, mert azok a vizet örülten utálják, kivéve az állhatatosan egylábon álló gémekeket és gólyákat, mert azok viszont gipszből vannak.

1920

A SZÚNYOG

A szúnyog a falusi élet gyönyöreihez tartozik, ezért rokona a légynek, a varangynak, daráznak, hangyának, harapós kutyának és a döglött macskának. Sőt ugyanez alapon távoli atyafiságban áll a százlábúval is. Tehát a szúnyog azok közé az állatok közé tartozik, amelyek a városi ember számára oly élvezetessé teszik a falusi nyarat. Mert míg kora reggel, mihelyt a nap betekint az alacsony, nedves, vályogfalú és pókhálós falusi szobába, már amennyire annak eblyuk nagyságú ablakán egyáltalán betekinthez, a legyek kezdenek mászkálni a városi ember orrán, szeme héján és szája szélén, és amíg napközben a darazsak csipkedik meg a kertben, amelynek beléndekszagú illatába okvetlenül beharsog valamely, a közelben rothadó döglött macska szaga, addig estefelé, mikor nevezett városi a ház előtt ülve ki szeretné pihenni a nap gyönyöreit, a talpa alatt varangy vartog, a füle tövébe pedig szúnyog muzsikál. A szúnyog tehát estefelé jön elő, ő a nap gyönyöreinek, porának, sarának, kukacoszöld gyümölcseinek és kutyaugatásainak a befejezése és betetőzése. Betetőzése, mert valamennyi többinél nagyobb gyönyör; gyönyörűen muzsikál, és jól csíp. A szúnyog az ember fülébe muzsikál, de a nyakát csípi meg. Amelyik nem a nyakát csípi meg, az a keze fejét csípi meg. Mivel azonban több szúnyog muzsikál az ember füle tövébe, s ezek közül csak néhány csípi meg a nyakát, természetes, hogy a keze fejét sem egy csípi meg, hanem több. Tehát egyik a nyakát, másik a keze fejét, harmadik a homlokát, negyedik a képét csípi meg, amikor is *egyik, másik, harmadik és negyedik* alatt nem egyes szúnyogokat, hanem csapatokat kell érteni. Ez összesen körülbelül néhány ezer csípést tesz ki, azaz a szúnyogok a városi embert nyaralás ürügye alatt esténként szitává csípi. Ez ellen a ravasz városi ember úgy védekezik, hogy rágyújt egy pipa kapadományra, hogy a szúnyogokat odább undorítsa. Néhány szippantás meg is hozza a kellő eredményt, mert a városi ember elszédül, feláll, és miután lehajolni elfelejt, fejét beleütve az ajtófélfába, beszédül a házba, és belefekszik ágyába. Az ágyban gondosan megvakargatja szép sorjában a csípéseket, sőt a koponyacsontját is véresre vakarja. Ezalatt az ágyában egér rácsál, az ágya alatt béka brekeg, nyakán pók mászik, a falon pedig százlábú mászik, a beléndekszag pedig a nyitott ablakon keresztül akar hozzá éjszakára bemászni, de nem tud, mert egyrészt oly kicsiny az ablak, hogy nem fér be rajta, másrészt pedig, miként a várból kirohanó őrség visszaveri az ellenséges csapatokat, úgy veri vissza a beléndekszagot a szobából az ablakon át állandóan kifelé rohamozó doh és penészszag, amely a múlt nyártól fogva, amikor is utoljára volt nyitva az ablak, felgyülemlott kiscigáéknál.

Mindettől eltekintve, a szúnyog kecses, karcsú állat, a szárnyaival muzsikál, mint a repülőgép a csavarjával, s van egy hosszú vékony szívókája, amelyet tövig dőf az áldozata bőrébe, s azzal szívja a vérét, sok uzsorás és munkaadó is megirigyelhetné. A szúnyog színe, ha éhes, szürkésárga, evés közben rózsaszínű, jóllakott állapotában pedig bíborvörös. Ekkor azonban az áldozata ráüt a saját fejére, s a szúnyog maszattá válik.

1920

A VILLAMOS-ÁLLAT

A villamos-állat, vagy röviden: villamos, miként a poloska és a svábbogár, városi állat. A legnagyobb szárazföldi állat, nagyobb mint az elefánt, akkora, mint a cethal. Az emlősök közé tartozik, kisfiait este a remízben árammal szoptatja. Ő maga is árammal táplálkozik, mégpedig olyanformán, mint a szúnyog vagy a bolha vérrel, nevezetesen, szívókáját beledöfi a körútba, vagy a Rákóczi útba, és áramot szív ki a földből.

A villamos teste csupasz, sem bőr, sem toll nem fedi, azért nyáron nincs melege, de télen fáznak benne az utasok. Alakja meglehetősen otromba, hasonlít a tapiréhoz. Magányosan vagy párosan él a főbb utakon, néha azonban csapatokba verődik össze, amikor is a villamosok szép sorjában egymás mögé állnak és pihennek. A villamos, habár igen erős állat, a futásban hamar kimerül, s ezért gyakori pihenésre van szüksége.

A villamosnak sajátságos, zúgó, bögő hangja van, mintha egy óriási dongó repülne, de gyakran hallat vékony csengetésszerű hangot is, mely hasonlatos az egér cincogásához.

A villamos, habár a városokban él, mégsem háziállat, hanem vadállat, kedvenc szórakozása, hogy elüti a konflist, és elgázolja az embert. Ha embert lát maga előtt, rettenetes bú-bú böggéssel meggyorsítja futását, nekirohan, és rávetve magát, összeroppantja. Ezért félnek is tőle az emberek, és közeledtére csongetéssel figyelmeztetik egymást.

A villamos szükségletét úgy végzi, mint a kutyafélék, kisétál a sínekből, odamegy a sarokházhoz, és hátsó jobb kerekét felemeli. A villamosnak egy szeme van, mely elöl csillog a homloka közepén. A konflisra úgy haragszik, mint a macska a kutyára: ha az úton konflist lát, állandóan ki akar ugrani a sínekből, hogy rávesse magát. A konflis viszont, miként a konflisutasok tapasztalhatták, úgy ingerkedik a villamossal, mint a macska a kutyával.

1920

A TEKNŐSBÉKA

A teknősbéka igen hosszú életű állat, egy teknősbéka élete hosszúságban kitesz annyit, mint tíz ember élete. Persze, ez a teknősbékaélet amilyen hosszú, olyan keskeny szélességben, tehát messze mögötte marad akár egy magyar gróf vagy lánckereskedő életének is. De amilyen hosszú a teknősbéka élete, olyan kicsiny az agyveleje, amit egy hüllő részéről nem is vehetünk zokon. Sőt valószínűnek tartom, hogy a teknősbéka agyának kicsinysége és életének hosszúsága között összefüggés áll fenn. Nevezetes a teknősbéka kisdud agyvelejéről, hogy ha azt kivesszük a fejéből, még hetekig is él az operáció után. Ezért mondják rossznyelvű emberek, akik lenézik az idealistákat, hogy a teknősbéka és a lírai költő közt az a különbség, hogy a teknősbéka hetekig, a lírai költő ellenben egy egész életen át él el agyvelő nélkül.

A teknősbéka nem tartozik a legfessebb állatok közé, termete egy kisebb kőrákához vagy lapos tuskóhoz hasonlít. Két kemény páncél borítja testét, melyből úgy dugja ki lábait, mint az utasok a vonat ablakából a fejüket. Ha nincs semmi baj, akkor a fejét és lábait kidugja, sütkérez a fővenyen, s örült lassúsággal mászik, ha pedig baj van, azaz a közelben olyan állat bukkanik föl, amely szereti a teknősbékahúst, akkor fejét és lábait a teknősbéka bevonja a páncéllal, azaz teknői közé, és vár, várja, hogy a veszély elmúljon, azaz a teknősbékahúst kedvelő állat odáb álljon. Neki könnyű várnia, telik az idejéből bőven, mert hiszen arravaló az a csodahosszú élete, hogy minden fenyegető veszélyt igen passzív várakozással kiböjtöljön. De hát böjtöl is nagyokat, olykor heteken át. Amikor nem böjtöl, fűvet és apró bogarakat legelész - elég igazságtalan a természet részéről, hogy a fű, amikor a teknősbéka meg akarja enni, nem vonhatja be fejét teknői közé, sőt nincsenek is teknői.

A teknősbéka igen nehézkesen és lassan jár ugyan a szárazföldön, de gyorsan és jól úszik a vízben, ez azonban nem nagy kunszt tőle, mert hiszen még a tyúk vagy a cserebogár is tudna úszni, ha teknői volnának.

1921

A FECSKE

Fecske - ez tulajdonképpen főnév. A falusi kövér és lomha lovakat szokták Fecskének nevezni, valószínűleg azért, mert a gyenge, sovány, igen jámbor gebét például Betyárnak hívják.

Azután még hajó a Fecske, amely a Dunán az Eötvös tértől a Margitszigetig és vissza mászkál.

Vannak végül olyan fecskék is, amelyek sem nem hajók, sem nem lovak, hanem kis madarak.

A fecskemadarat mindenki ismeri, legalább a népdalokból, mindenki tudja, hogy mi az, és azt is tudja mindenki, hogy amikor úgy éneklük: Repülj fecském, vidd el az én levelecském - az csak egy vicc.

Vannak mindazonáltal városi, különösen pesti emberek, leginkább diákok, akik falun még sohasem voltak, s akik fecskét még nem láttak. Ezeknek a kedvéért leírom a fecskét, hogy majdan, ha elvetődnek falura nyaralni, azaz a vályogházak penészes és ablaktalan szobáiban tartózkodni, vagy a szabadban békakuruttyolást hallgatni és légy- meg szúnyogcsípéseket gyűjteni - össze ne tévesszék a pulykával, esetleg a bivallyal, mint ahogy a kukoricát összetévesztik a búzával, s azt meg egyáltalában nem tudják, hogy az árpa ásvány-e vagy rovar.

Tehát: a fecske egy sikkes kis madár, akkora, mint a veréb, csak valamivel karcsúbb, körülbelül úgy viszonylik a verébhez, mint két egyforma nagyságú asszony közül a sovány a kövérhez. Erről a hasonlatról azt hiszem, hogy most már mindenki előtt tisztán áll a fecske, s azt, ha látja, könnyen fölismeri. Én azonban zavartalanul írom le őt szegényt tovább, bár a fecske hasznos állat, s őt üldözni nem illik. A fecske színe fehérből és feketéből van összerakva, igen ízlésesen, sok nő megirigyelhetné. A farka hosszú, mint egy női ruha uszálya - persze nem rövid szoknyára kell gondolni - és kétágú, mint ahogyan a villa háromágú -, ezért a fecskét villásfarkúnak mondják. A fecske igen jól repül, gyorsan és bravúrosan, bár olyan stikliket nem tud csinálni, mint Pegoud tudott, de viszont fáradhatatlan, és a legnagyobb benzinhány idején is folyton repül. A bogarakat igen ügyesen fogja el, mégpedig röptében, mint az eszkimó a besózott halat.

A fecske csinos fészket épít magának a kevésbé csinos falusi házak eresze alá, s abban párosával él a hím és nőstény. A fecskét, bár tejet nem ad és igát nem húz, a nép igen szereti és védelmezi; a fecskék és fészkek bántalmazását egyéni akciónak minősíti, s eltérőleg más egyéni akciótól, szigorúan megtorolja.

A fecske tavasszal szokott hozzánk érkezni melegebb tájakról, s ősszel elmegy. A múlt tavasszal is megjött és nálunk is maradt, amin méltán csodálkozhatunk. Hogy az idén is eljön-e, azt még nem lehet tudni.

1921

A ZSIDÓ

A zsidó, miként azt egy Darwin nevű angol zsidó kimutatta, a majomtól származik. Ezért van az, hogy a zsidó utánozza a keresztényt, s ezáltal a gyanútlan embert, faját s erkölcsét illetőleg gyakran megtéveszti.

A zsidó termete hosszúkás és kerek, magassága egy méter és ötven centi és egy méter és kilencven centi között váltakozik, már aszerint, amint a kis Kohnról, vagy a dromedár Jakabról van szó. Szélessége néha ennél is több. A zsidó válla csapott, fülei elágazók, lábai karkásak, amelyiké nem, az csal. Mivel pedig a zsidónak kedvenc faji szokása a csalás, manapság már több egyenes lábú és szabályos fülű zsidót látunk, mint görbelábút. Törvényhozási intézkedésre van e tekintetben is szükség.

A zsidó a föld minden táján található, részint szabadon, tehát vad állapotban az utcán és a kávéházakban, részint az ember által megszelídítve: internáló táborokban. Hazánkban fordul elő legsűrűbben, nyilván azért, mert az itteni éghajlati viszonyok a legkedvezőbbek fejlődésére. A botbüntetésről szóló nemzeti törvényünk éppen az éghajlati viszonyok megváltoztatását célozza, amennyiben a természetes csapadék pótlására még mesterséges csapadékról is gondoskodik a zsidók számára.

A zsidó libahússal, sólettel és retekkel táplálkozik, tehát húst is, növényi eledelt is fogyaszt, azaz vegyes táplálkozású. Kártékony volta már ebben is megnyilvánul, mert táplálkozása által elvonja az ember elől a libát, a babot és a retket. Tisztességes zsidó csakis fűvet és kvarcot eszik. Ezért nem igaz az, amit Friedrich István és más „keresztény” vallású előkelőségek mondanak, hogy vannak *tisztességes* zsidók is.

A zsidó kedvenc szokása a kereskedés. De kereskedésen felül majomtermészete folytán az ember valamennyi ténykedését elleste és utánozza. Így tudománnyal is foglalkozik (Ehrlich, Einstein, Pikler, Goldziher), költ (Heine), ír (Zangwill), zenét szerez (Bizet, Goldmark), föltaal (Nobel), utazik (Stein) stb., stb. De ezek csak a fölületes szemléltőt tévesztik meg, aki azonban az igazat a hamistól meg tudja különböztetni, az látja a nagy különbséget a föl-soroltak és például: Csarada, Timon, Kajuch, Kmetty, Vozáry, Bellaaghné és Kmoskó között.

A zsidó, ha a majomtól származik is, azért tulajdonképpen báránybőrbe bújt farkas, sőt ereiben tigris- és hiénavér is csörgedez, ami, eltekintve e faj erkölcstelenségét, éppen nem csodálatos.

A zsidónak erényei nincsenek, mert ha gyógyít, ezt a honoráriumért teszi, ha tanít, ez a fizetésért van, ha ingyen gyógyít, akkor látszatot akar kelteni, ha elment a háborúba, ezt azért tette, mert muszáj volt neki, különben bezárták volna, ha elesett, ezt biztosan nem szándékosan tette, hanem elszámította magát. Csakis bűnei vannak a zsidónak. A zsidó idézte elő a világháborút, ő okozta annak az egyik fél által való elvesztését, a másik fél által való megnyerését, különben egészen biztos, hogy a háború remis-vel végződött volna, azaz egyenlő hadállásban abbahagyták volna a küzdő felek, és a díjon osztozkodtak volna. A zsidó csinálta a forradalmakat és a bolsevizmust, ő vezette félre és mételyezte meg az orosz nemzeti keresztény Lenint, a zsidó csinálta a drágaságot, a nagy hideget, a szénhiányt, a nyári nyegvenfokos meleget, az éhínséget és a spanyoljárványt. Szerintem helyesen sem spanyol- hanem zsidójárvány ennek a neve. Az a zsidó pedig, aki spanyoljárványban meghalt, csupán a keresztény spanyolhalottakat utánozta, nem tudván ellenállni letagadhatatlan és fönt már méltatott majomtermészetének.

1922

TERMÉSZETRAJZBÓL: KITŰNŐ

Egy írással foglalkozó emberre nem csekély szégyen, ha azt kell bevallania, hogy soha nem szokott álmodni. Hát ez az én esetem. Éppen ezért valósággal megdöbbsentem, midőn tegnap éjjel megboldogult természetrajz tanárom kopasz feje tűnt fel előttem. Közölte, hogy azért jött vissza a sáros földtekére, mert égi vándorlása közben azt olvasta ki a csillagokból: nem érdemlem meg természetrajzból a kitűnőt. Azt a bizonyos egyest, amely annak idején bizonyítványomban díszelgett. Neki a megdöbbsentő felfedezés után az lett volna a kötelessége, hogy beírjon a mennybéli osztálykönyvbe. Ennek viszont az lesz a következménye, hogy majdan kihajtanak az égi mezőkről, a fene megeszen, az ördög elviszen, és még egyéb bajom is lesz. Ezt ő nem akarja. Éppen azért, mielőtt beírná nevemet az égi osztálykönyvbe, eljött hozzám, hogy még egyszer megvizsgálja tudásomat természetrajzból. Ha legalább elégségesre lefelelek, nem lesz semmi baj.

A nem várt értesítés hatása alatt kezdtem magamat kutyául érezni. Mert hát kérem, igazat mondtak a csillagok. Természetrajzból nem egészen érdemeltem ki a jeles osztályzatot. Az úgy volt ugyanis, hogy az én természetrajz tanárom volt a világ legrendesebb embere. A rend nála annyira ment, hogy mindig ugyanabban a sorrendben feleltette az osztályt. Így azután, ha az embernek egy kis szerencséje volt, akkor is lehetett jeles tanuló, ha egy hónapban egyszer készült el rendesen, éppen amikor ő következett felelésre. Ezt azonban nem mondhattam el most a tanár úrnak. Hát inkább elkezdtem halandzsázni. Tanár úr kérem, én mindig készültem. Hiszen tetszik rá emlékezni, egyszer csillagos jelesre feleltem az elefántból. Azonban húsz év alatt bizony már sokat felejtettem. Tessék hát megengedni, hogy a vizsga előtt legalább átismételjem az anyagot.

A kopasz fej kicsit csalódottan nézett rám. De azután beleegyezett. Teljes huszonnégy órát kaptam az anyag átisméltésére. A tanár úr azt mondta, hogy ő addig elmegy egyet sétálni a Tejútra, melyet némelyek a Hadak útjának neveznek. Állítólag ott korzózik Csaba királyfi is. Avval akar beszélni. Adatokat kér tőle a turulmadárról most készülő értekezéséhez...

Eddig tartott az én első álmom. Másnap sokat mosolyogtam rajta, míg csak el nem érkezett az este. Ekkor már vacogó foggal gondoltam arra az eshetőségre, hogy újra megjelenik a tanár úr. Számon kéri tudásomat abból az átkozott természetrajzból.

Lázasan kezdtem kutatni könyvtáramban egy természetrajz könyv után. De hát kinek a könyvtárában van ilyen? Nekem se volt. Csak egy 1635-ből származó természetrajzot sikerült felhajtanom. Lázás fejjel, didergő ujjakkal ebből írtam ki az alábbi jegyzeteket, melyeket ezennel hasonló helyzetbe kerülő embertársaim rendelkezésére bocsátok.

Az oroszlán

Igen nemes természetű állat. Fél a kerekék forgásától, a fehér színtől, a kakas kukorékolásától, meg a tüztől. Az előtte leborulóknak megkegyelmez. Szíve eledel közt bevétetvén, a negyednapi hideglelést elmulasztja.

A szarvas

Felette száraz állat. Úgy újítja meg magát, hogy a kígyót lyukából kiszívja, és megeszi. Az okatlan állatok közül egyedül a szarvas tud sírni, de csak akkor, amikor haldoklik.

A krokodil

Ha embert lát, könnyezni kezd, mintha sírna. Ha az ember megsajnálja, és közelebb megy hozzá, abbahagyja a könnyezést, és az embert megöli. Innen származik a példabeszéd a krokodilkönnyekről.

A róka

A szőlőnek ártalmas, mert a gerezdeket megeszi. Ha bolhák marják, szénát vesz a szájába, vízbe megy, és halkán először a térdét, azután a hasát, vállát, majd a nyakát a vízbe meríti. Eközben a bolhák mind a fejére gyűlnek. Végül lassan fejét is a vízbe meríti, a bolhák mind a szénába mennek, és akkor a szénacsomót a vízbe hajtja. Ebből látható, hogy igen ravasz és csalárd állat.

Az egér

Igen kacér állat. Éppen ennek következtében kevés ideig él. Szereti a sót, mely kacérságra ingerli.

A kígyók

Mezítelen embertől igen félnek, azt semmiképpen meg nem marják. Az asszonyokat inkább gyűlölik, mint a férfiakat.

A sas

Tollatlan fiait arra kényszeríti, hogy a napba nézzenek. Ha valamelyik hunyorgat, azt megöli, és a fészekből kiveti. Se vénség, se betegség nem árt neki, hanem végül is elkopik a csőre, nem tud enni, és így hal meg éhen.

A gólya

Minden esztendőben a fészekből egy tojást, esetleg egy fiókat vagy néhány tollat vet le a házbelieknek a szállás jutalma gyanánt.

A főnix

Igen ritka madár. Boldog Arábiában él hatszáz évig. Akkor drága szerszámokból fészket csinál, melyet a nap melege felgyújt, és a főnix hamuvá ég. A hamuból ismét főnix támad. Ezt többször is megismétli, mert a főnix kilenc annyi ideig él, mint a holló. A holló viszont háromszor annyi ideig él, mint a szarvas. A szarvas életkora négyszerese a varjú életkorának. A varjú pedig kilencszer annyi ideig él, mint az ember.

A páva

Szép madár. Ha eszébe veszi, hogy sokan nézik, farkából legyezőt csinál. Ha rút lábát meglátja, farkát lebocsátja.

A tyúk

Ha a kakast legyőzi, kukorékol, és tollát felborzolja.

A harcsa

Jóízű húsa vagyon. De, aki borba fojtott harcsáról leissza a bort, bornemissza lészen.

Itt abbahagytam a jegyzetek készítését. Ha már 1653-ban ilyen sokat tudtak természetrajzból, vajon mennyit kell nekem tudni, ki közel háromszáz évvel későbbben ültem az iskola padjában, hogy megismerjem a világ csodáit? Már éjfélre jár az idő. Mindjárt itt lesz a tanár úr. Akkor menthetetlenül kiderül, hogy tanárom bizalmával rútol visszaélve, ravasz számítások segítségével jutottam a kitűnő osztályzathoz. Rémesen drukoltam. Jobban, mint az érettségi előtt. Sikerült is átdrukcolnom az egész éjszakát, aminek következtében még most is zúg a fejem. Hát ilyen az ember. Egy csacsi álom miatt tönkrement egy egész éjszakám. Csak az vigasztal, hogy mivel egész éjszaka nem volt alkalmam aludni, elmaradt a javító vizsga is. Remélhetőleg örökre, mert hiszen én - nem szoktam álmodni.

KARCOLATOK

MIKOR LESZ VÉGE A HÁBORÚNAK?

Kilenc óraker keltem föl. Elmentem a kávéházba reggelizni.

- Mikor lesz már vége ennek a háborúnak? - kérdezte tőlem a pincér.

- Bizony, sejtelmem sincs róla - feleltem.

Reggeli után a borbélyhoz mentem.

- Lesz-e valaha vége ennek a borzasztó háborúnak? - kérdezte a mester.

- Bizony, Isten tudja, meddig húzódik még el - mondtam én.

A borbélytól a városházára mentem. Egy hivatalnokbarátommal elbeszélgettem a folyosón. A háborúról is beszélgettünk.

- Vajon vége lesz-e ebben az esztendőben? - kérdezte a barátom.

Tehát ő is! Tőlem kérdezi.

Mindenki a háború végéről kérdezősködik, mindenki kérdez, de mindenkit is kérdeznek. Engem legalább mindenki megkérdez ebben a tárgyban. Így feleltem:

- Nem mondok semmit. Én nem kombinálok. Erre a járványos kérdésre maga Vilmos császár sem tudna határozott feleletet adni, mert hiszen...

Még be se fejeztem a mondatot, elsietett mellettünk egy városi titkár, üdvözölt és kedélyesen odaszólt hozzám, csak úgy kutyafuttában odakérdezett:

- No, mikor lesz vége a háborúnak?

- Ez évben, november 19-én! - kiáltottam vissza, mert most már hirtelen harag öntött el, egyszerre megérezttem, hogy ezzel a kérdéssel szemben erélyes fellépésre van szükség. Vagy odavágni valami ellentmondást nem tűrő feleletet, és nem indokolni, nem vitatkozni, vagy tréfával ütni el a kérdést, vagy gorombaságot mondani a kérdezőnek.

Az ebédnél újra elhangzott a kérdés, hozzám intéződve:

- Mikor lesz már vége ennek a szamárháborúnak?

- Pont akkor, amikor ezeknek a hülye kérdezősködéseknek.

Délután a kávéházban egy szerkesztő, kedélyesen:

- No, vége lesz-e egy éven belül?

- Igen. Azon az éven belül, amelyikben vége lesz, hehehe.

Egy hölgy:

- De mondja, az Isten szerelmére, maga okos ember, mondja meg, mikor lesz már vége a háborúnak?

- De kedves nagyságos asszony, honnan tudnám én azt? Lehet erre a kérdésre felelni? Írjon egy képeslapot Hindenburgnak, kérdezze meg tőle!

Egy katona, lábadozóban:

- Ti civilek jobban tudjátok, vége lesz ebben az évben, mit gondolsz?

A gombjaimon végigszaladtam: igen, nem, igen, nem, igen, nem. - Nem! - feleltem.

Este a kávéházban a fizető:

- Kérem, mit tetszik gondolni...

- Ha végigmondja, lelövöm.

Hozzám ül egy jólétesült úr:

- Mit hall?

- Semmit. A jobb fülemre egy keveset.

- De komolyan. Mit hall a békéről? Lesz, nem lesz? Mikor lesz?

- Soha!

- D-e-e... én *igen jó forrásból* hallottam ma, hogy november 19-én vége lesz a háborúnak. Többfelé beszélnek is erről. Maga nem hallott erről semmit? Hát maga nem érdeklődik?

1915

HADISEBÉSZET

Egy tudománynak használt a háború. A sebészetnek. A hadisebészet csodákat művelt. Hátha még Amerika is megkezdí a harcot! Micsoda nagyszerű dolgokat fog akkor Carrel csinálni! Már is berendeztek neki egy hadikórházat. Tudja ön, ki az a Carrel?

- Hogyne, hogyne, az a tenorista.

- Ördögöt tenorista. Akit ön gondol, az Saljapin, és az különben is basszista. Carrel ellenben világhírű amerikai sebész. Egy külön intézetet létesített a számára Rockefeller... tudja ön, ki az a Rockefeller?

- Hogyne, hogyne, az elnök.

- Fenét elnök. Akit ön gondol, az Washington, és az különben is már régen nem elnök, mert meghalt szegény. Rockefeller többszörös milliárdos... Szóval ez a Rockefeller egy intézetet állított föl Carrel használatára, ahol a csodálatos sebész szabadon kísérletezhet. Operál, vág, fűrészel, varr, nyúz, anyaga van bőven, minden eszköz rendelkezésére áll. Olyan műtéteket hajt végre embereken és állatokon, hogy az ember haja az égnek áll. Folytonossági hiányokat az emberi test felületén állatbőrrel pótol. Megnyitja a mellkast, tüdő-, sőt szívműtéteket végez. Levágott végtag helyébe odaforrasztja a másét. Egész gyomrokat vesz ki, és beültet a helyükbe, természet, ökörgyomrot.

- Óriási szenzáció!

- Eh ménekút! Amit ön gondol, az a száznegyven kilós lány a ligetben, az az óriási szenzáció... Hát mondom, ez a Carrel már eddig is ilyen bravúrstikliket követett el a sebészet terén. Mi lesz még ezután! Nincs fantázia, amely azt ma elképzelné. A sebészet lesz a világ legfejlettebb tudománya. Művészet lesz, maga lesz a csoda, az emberi mindenhatóság. Én azt hiszem, rövidesen mindenre képes lesz a sebészet, legalábbis Carrel, a világ első sebésze. Ha akarja, talán még a békét is meg tudja csinálni. Operatív.

- Hogyan tetszik mondani?

- Operatív! Mert nézze, ez a sok komisz, konok, tehetetlen diplomata csak a száját jártatja. Nem tudnak semmit tenni. Sem Kerenszki, sem Painlevé, sem Lloyd George, sem a többi. Ezek csak akadályai békének. Miattuk nincs béke. Új ember kell. Egy mindenható, egy überdiplomata. És ezt az überdiplomátát csak Carrel tudja előállítani sebészi úton.

- Nagyszerű. Tudniillik?...

- Fenét illik tudni. Amit maga gondol, az az, hogyha valaki a másik tyúkszemére lép, annak pardont kell mondania. Ezt illik tudni. Ellenben, ha Carrel például leoperálná a Kerenszki fejét és Lloyd George-ét odavarná a helyébe. Kivenné a szívet, és beiktatná a helyébe Poincaréét. Levágná a két lábát, és odahegesztené a helyükbe a Sonninóét. Szépen kifűrészné a hátgerincét, és beillesztené helyébe a Wilsonét... Így készen lenne az új, még soha nem létezett ember, államférfi, az überdiplomata, és azután...

- És azután? Hát azt hiszi ön, hogy az új ember, ez az überdiplomata ezek után még élne?

- Nem. Régen hullá lenne.

- Hát akkor?

- Nos és ön talán azt hiszi, hogy ezek után a régi diplomaták, Kerenszki, Lloyd George, Poincaré, Sonnino, Wilson még élnek?
- Nem. Régen hullák lennének.
- Na látja! Mi más kellene még a békéhez?

1917

BESZÉLGETÉS A HADIMILLIOMOSSAL

Én. - Hogy van?

Ő. - Köszönöm, rosszul. Itt van, kérem, ez a záróra. Hogy a szegényeknek nem szabad tizenegy után lumpolni, azt értem. Azoknak nincs miből. De mi közöm *nekem* a zárórához? Én megfizetném annak a rongyos kávéháznak vagy vendéglőnek, vagy orfeumnak azt a fűtést és azt a kis világítást. Mi jogon merik azt mondani, hogy *én* menjek haza zárórákor? És micsoda disznóság az, hogy én csak három szobát fűthetek, mikor nekem van szénem és van szénrevalóm! Itt van ez a nagy lakás tizenöt szobából, és csak hármát szabad befűttetnem. *Ez* a gazság kérem, *ezt* írja meg! *Ez* az egyéni szabadság lábbal tiprása. *Ez* az állam zsarnoksága. *Ez* ellen folyik a háború. *Ez* ellen és a demokratikus eszméért. A demokratikus eszméknek diadalra kell jutni, ha akármeddig is folyik a harc. De most? Ahová az ember néz, mindenütt egy disznóságot lát.

Én. - Hát például nézzen most körül, és mondja meg, milyen disznóságot lát.

Ő. - Hát itt van például ön. Itt ül, ceruza és papiros a kezében, firkál, s engem interjúvol. Miért van ön itt? Nem disznóság, hogy egy erős, egészséges ember itt van, és nincs a harctéren?

Én (megszégyenülten távozom, de megállapítom, hogy a hadimilliomos oly magasrendű, oly okos embertípus, hogy érdemes értük mindent megtenni; én a magam részéről például boldog lennék, ha az életemet egy hadimilliomosért föláldozhatnám).

1917

HOGY IS ÁLLUNK AZOKKAL A CÍMZÉSEKKEL?

Fönn voltam az egyik miniszternél. Mielőtt magas színe elé kerültem, két óra hosszat vártam az úgynevezett miniszteri előszobában. Itt két miniszteri titkár dolgozik, mindkettőnek egy-egy telefon az asztalán. Minden második percben telefon-fölvívás. Egyik beszélgetést sem értettem meg, de valamit, ami mindegyikben benne volt, ami mindegyiknek a tartalma volt, mégis megértettem. Megpróbálom reprodukálni úgy, hogy ön is megértse, kedves olvasóm. Körülbelül így hangzott:

- Alázatos szolgája méltóságos uram... igen, őméltósága már volt kegyes közölni... őexcellenciája most el van foglalva... őméltósága van nála... igen, a kegyelmes úr... nem, a kegyelmes úr őexcellenciája... kéreti méltóságos uramat... kegyeskedjék őméltóságának a figyelmét fölhívni, hogy iksz őméltósága ipszilon őméltósága útján már... őexcellenciájánál... alázatos szolgája, méltóságos uram, tessék parancsolj, igenis jelentem a kegyelmes úrnak, a tanácsos úr őméltósága önagyságával együtt... egyenesen őexcellenciája parancsára... alázatos szolgája, kegyelmes uram, parancsára, csára, ája, ciája, alája, őistencsudája!

Nos, mit szól ehhez ön, olvasó őkedvessége? Akarom mondani, mit méltóztatik ehhez szólni? Parancsoljon talán valamit mégis hozzászólni! Csak úgy hozzáméltóztatni. Igen, ahhoz, amit a titkár urak ott őexcellenciája elő őszobájában így összeméltóztattak az alatt a két óra (pardon óóra) alatt. Ugye, ez nem csekélység? Nem őcsekélysége. Ez az a bizonyos undok hazai saját külön magyar címkórságunk. Igen, ez őcímkórsága! Ugyebár, kedvességednek is az a véleménye, hogy őfenesége már méltóztathatna ezt a marhaságot (őmarhaságát) egyszer megenni. Mert mondhatom, hogy mialatt én alulírott (őalulírottsága) ezt hallgattam, őnyavalyasága majdnem ki méltóztatott törni őundorsága miatt, amit őcímkólikasága bennem kelteni kegyeskedett.

1918

AZ ÉN KARÁCSONYFÁM

Kedves Jézuskám, én már a harmincadik évemen rég túl vagyok, de a lelkem még gyermeki, szeretem a karácsonyfát, a játékot és az ajándékokat, szeretném tehát, ha nem feledkeznél meg rólam az idei karácsonykor. Hozzál, kérlek, nekem egy szép karácsonyfát és apró kis vacakokat játszani, és mivel már mégis öregebb és így okosabb is vagyok a többi gyermeknél, ne haragudj, ha mindjárt megmondom, hogy az egész dolgot hogyan szeretném én. (Neked már, ha költségbe vered magad és hozol, úgyis mindegy, nem igaz?)

Hát hozz kérlek egy jó nagy fát, szép nagy gyertyák legyenek rajta, olyanok, amik nemcsak fényessé, hanem meleggé is teszik a helyet, ahol felállítják a karácsonyfát. (Mivel a szobába nem férne el, az Almássy térre tervezem.) És kérlek, selyempapírosba pakolva ne szaloncukor legyen, mert azt, mióta sokat cigarettázom, nem szeretem, hanem nagy széndarabok legyenek, rúd szalámik, fehér kenyerek. A fa aljában ne kis kocsik és építőkockák legyenek, hanem nagy villamoskocsik, mert tudod, olyan rossz itt Pesten a közlekedés; mindet átadnám aztán, amikor már meguntam velük játszani a városnak, hadd járjanak a körúton és a Vilmos csá... akarom mondani a Váci körúton. Az építőkockák helyett hozzál, tudod, olyan barakkokat, ahol szegény emberek lakhatnak. Majd én úgy játszok velük - a barakkokkal -, hogy szegény embereket teszek beléjük.

És a fa alatt legyen nagy kizsáknak sok szén, és nem bánom: rozskenyér és főtt marhahús és krumpli. Sok, sok, sok.

Ja igen, ezt majd elfelejtettem, a fán babák és ólomkatonák helyett, vékony zsinórokon háborús generálisok és diplomaták lógjanak, nem baj, ha a gyertya, amint olvad, a fejükre is csöpög.

És olyant is szeretnék, tudod, amit szoktál vinni kisfiúknak, hogy viszel nekik egy gumibabát, egy parányi gumiembert, amit megnyomnak és sír. Hozd el nekem, kérlek, Ludendorffot, majd én mindig megnyomom úgy, hogy éppen olyan szépen fog sírni, mintha gumiból volna, ez nagyon szép játék lesz, nagyon jól fogom veled tölteni az idei nevezetes karácsonyt.

1919

LEVÉL AMERIKAI NAGYBÁCSIMHOZ

Kedves William Bátyám!

Bocsásson meg, hogy oly régóta nem írtam - van már vagy hat esztendeje -, de hát nemigen lehetett, mert mindenféle közlekedési és egyéb zavarok voltak itt nálunk Európában. Különben semmi baj nem történt, és én nagyszerűen érzem magam. Még mindig író vagyok, amiért Ön eleinte neheztelt is rám, de remélem, hogy most már megbocsát, sőt örül, hogy a pálya bevált, és szépen jövedelmez, már persze az itteni európai, sőt magyarországi viszonyokhoz képest. Állandóan dolgozom, mint mi itt mindnyájan, ki-ki a maga mesterségében. Hol regényt, hol színdarabot írok, alig győzöm a sok munkát, annyira elhalmoznak rendeléseikkel a kiadók, akik nyakra-főre vásárolják igen magas honoráriumért a legértékesebb műveket, és remek kiállításban, finom famentes papíron adják ki azokat, az itteni kedves közönség pedig oly mohón vásárolja őket, mintha élelmi cikkek lennének.

Azonfölül, hogy a kiadók és virágzó lapok s még virágzóbb folyóiratok már szinte elviselhetetlenül nem hagynak békén a rendeléseikkel, azonfölül még az itteni irodalmi viszonyok is szakadatlan munkára serkentenek engem és másokat, mert pompás sajtószabadság van, amelyben az író úgy érzi magát, mint illatos langyos fürdőben. Ki-ki azt írhatja, amit akar, azt akarhatja, amit gondol, az gondolhatja, amit csak tud gondolni, s egyes kollégák a lapjaikban állandóan írásra buzdítanak, különösen egy *Új Nemzedék* címűben, oly kedvesen és meghatóan, hogy e buzdításoknak nem lehet ellenállni, s az ember még akkor is írna, ha semmit sem fizetnének érte.

Na de meg is van aztán a látszata mindezeknek. Pompás új ruhákban járok, sétálok az utcán, ahol barátságosan és jóindulattal mosolyognak rám az emberek, és én is örájuk, mert hát én is nagyon szeretem ám őket. Általában itt nálunk ez a jóindulatú mosoly most divat s valóságos hóbort. Aztán kitűnő, többfogásos ebédeket eszek végig, színházba járok, udvarolok a leányoknak, van hozzá időm és kedvem, ragyogó felöltöm gomblyukában őszirózsát hordok. És nemcsak én élek ilyen jól és szépen, hanem mi pestiek mindnyájan megelégedettek is vagyunk, a fejünkre vaját kenünk, és vasárnap délutánonként egy nagy lekvártóban ladikázunk, alkonyatkor a szemközti házak lakói egymásnak pusztint tegetnek. Pénzem is van bőven, kölcsönöket is osztok szét a barátaim között, bár azok nincsenek arra rászorulva, hanem itt nálunk az is divat, hogy az emberek egymástól tréfából kölcsönöket, tíz, húsz és ötven koronákat kérnek holnapig, amiben az a jól sikerült tréfa, hogy sem holnap, sem aztán nem adják meg, ami miatt van is aztán kacagás.

Ezzel tulajdonképpen mindent el is mondtam magamról, ami önt, kedves Bácsikám, érdekli. A mama is jól van, ő mostanában, bocsánat a kifejezésért, lumpol. Éjszakázik. Nem úgy, hogy fönnmarad, hanem éjjel két órakor fölkel, és elmegy az itten szokásos népünnepélyekre, amelyeket szén- és fakereskedések előtt szoktak tartani. De... ejnye, egy kis szívességre kérném önt. Én itt írom leveletem egy kávéházban, a tárcámat pedig otthon felejtettem. Nincs nálam pénz. Legyen szíves, kölcsönözzön nekem holnapig ezer dollárt. Küldje el postafordultával, meg fogom adni pontosan, ha nem, hát átköphet rám az óceánon. A pénzre okvetlen szükségem van, hogy a cechem kifizethessem, és öt cigarettát vegyek, mert az arany cigarettatárcámat is otthon felejtettem. Postafordultával okvetlenül számítok a pénzre. Tiszteletem, szeretettel üdvözlöm, hú unokaöccse *Ben Lajos*.

1920

A POTYKA VILÁGSZEMLÉLETE

Egy társaságban találkoztam a potykával. A mai nehéz időkről volt szó, a nagy drágaságról, a korona romlásáról, Európa gazdasági kríziséről. És arról a csekélyiségről, hogy nincs mentség, nincs kivezető út.

- Kommunizmus, szocializmus, semmiféle izmus nem segít rajtunk, állatokon - magyarázta potyka. - Így pedig csak az tud megélni, akinek vagyona van. A nagytőkések. Azoknak még mindig jól megy. A kisember elpusztul. A potyka is elpusztul. Hiába, az a természet rendje, hogy a nagy hal fölfalja a kis halat. Ez így van nálunk halaknál, de így van önöknél, emberek-nél is, legfőljebb nem tudják, nem veszik észre, mert a dolog nem oly egyszerű az önök komplikált társadalmi életében, mint nálunk. Nálunk persze a maga primitívségében s egész brutalitásában érvényesül ez a természeti törvény. Én mint potyka úszkállok a vízben, jön a csuka és fölfal. Ezzel kész. És ez ellen nincs mentség.

- De hát önök elégedettek? Önök, potykák, belenyugodtak a természet kegyetlen rendjébe? - kérdeztem én kíváncsian.

- Dehogyan vagyunk elégedettek. Dehogyan nyugodtunk bele e kegyetlen rendbe - felelt a potyka.

- Akkor hát mégiscsak török valamin a fejüket, hogy ez igazságtalanságon változtassanak?

- Persze hogy törjük. De mi nem eszelünk ki semmiféle rendszert. Mi nagyon jól tudjuk, hogy a lényegen nem változtathatunk. Mi egészen kis praktikus célokra törekszünk, csupán kissé korigálni akarjuk a nagy törvényt.

- Hogyan?

- Hát kérem, én például egy laboratóriumban dolgozom, s azt az élettani és vegytani föladatot akarom megoldani, hogy uszonyainkon rettentő szöges karmok nőjenek, a testünket bevonó nyálkás anyagnak pedig valami más, méreggel tetéztetett összetétele legyen. Ha ezt a föladatot megoldottam, mondhatom, hogy mi potykák, boldogok leszünk. Maradjon a változtathatatlan törvény, hogy a nagy hal fölfalja a kis halat. De viszont kapjon a nagy hal tőlünk olyan gyomormérgezést, hogy abba dögöljön bele.

1920

KÖZ- ÉS MAGÁNÉLELMEZÉSI KISKÁTÉ

Mit nevezünk közéletelésnek?

Közéletelésnek az arra szervezett hivatal által oly rendeletek kibocsátását értjük, melyek által a lakosság számára magas áron olcsó burgonya elvben biztosítatik.

Mi ezzel szemben a magánéletelés?

Ezzel szemben magánéletelésnek a tényleges evést nevezzük.

Szükséges-e a létfontartáshoz táplálékok fogyasztása?

Táplálékok fogyasztása a létfontartáshoz nem okvetlenül szükséges, amit kiváló férfiak, mint régebben Succi olasz koplalóművész és legutóbb a corki polgármester bizonyították. Míg a fent elősorolt táplálékok fogyasztása gyakran gyomortúlterhelést s különféle betegségeket okozhat, addig, miként az említett két kiváló férfiú példája mutatja, nemtáplálkozás által az ember világhírré tesz szert.

Nemtáplálkozás által minden ember tehet-e világhírré szert?

Nem. A magyar írók még nemtáplálkozás által sem tehetnek világhírré szert.

A fent felsorolt élelmiszerek képezik-e minden ember táplálékát?

Nem. Vannak emberek, akik bőrdarabokat, cipőtalpat, üvegeket, homokot és kavicsot esznek, ezek a cirkszokban mutogatják magukat és *struccgyomrú férfiú az ő nevük.*

Gondoskodik-e a kormány a struccgyomrú férfiúkról?

A struccgyomrú férfiúkról a kormány nem gondoskodik, miért is követelnünk kell e mulasztás helyrehozását, azaz oly rendeletek kibocsátását, melyekkel a cserép, homok, kavics, üvegdarabok és cipőtalprészek ára is magasra fölemeltessék, és e cikkek fogyasztása is élelmiszerjegyekhez legyen kötve.

Kik élnek levegőből?

Mi budapestiek majdnem mindnyájan levegőből élünk; ez a tény előbb-utóbb szükségessé teszi a levegőjegyek kibocsátását, és az ingyen lélegzésnek rendeletileg való betiltását.

Mit nevezünk zabálásnak?

Zabálásnak a mértéktelen evést nevezzük, pontosan: azt, ha valaki majdnem mindennap eszik.

Hol a boldogság mindezek után mostanában?

Barátságos meleg szobában, amelynek lakói ideges étvágytalanságban szenvednek.

Szeretjük-e a sajtot?

Nem. Csak szeretnénk.

Fontos szerv-e az ember gyomra?

Fontos, mert ez végzi a korgást.

Miért ne búsuljunk mindezek miatt?

Azért, mert lesz ez még sokkal rosszabbul is.

Mindazonáltal szegény anyánk mit csinált volna, ha ezt tudta volna?

Dehogyan szült volna minket.

1920

A PÉNZ

Már a középiskolai olvasókönyvünkben olvashattuk volna, ha - sajnos - ki nem maradt volna belőle, hogy a pénz jótékonyan hat.

Ezáltal a testre is jótékonyan hat.

Sovány, hajlott derekú és sápadt arcú emberek, mihelyt pénzre tesznek szert, fokozatosan kövérednek, kiegyenesednek és kipirosodnak.

A pénztől a betegségek is, legalább javarészből, minden gyógykezelés nélkül elmúlnak.

A pénztől elmúlik a legnagyobb betegség is, a pénztelenség.

A pénztől, szerintem, még az ember testmagassága is megnő. Én már láttam több példát, melyek alapján merem állítani, hogyha például egy harminc éves százhatvan centi magas ember hirtelen sok pénzhez jut, rövid idő alatt százhetven centire nő, viszont, ha vagyonát elveszti, helyesebben leég, még rövidebb idő alatt százötven centire zsugorodik.

A pénztől elmúlik a fáradtság, erő és munkakedv, s önbizalom, mondhatnám: elbizakodottság lépnek a helyébe, ezeknek aztán további következménye a további pénz. Ahhoz tehát, hogy az ember pénzt keressen, pénzének kell lennie, lateinerek szerint: ab ovo, kereskedők szerint: von Haus aus.

A pénztől kellemessé és széppé válik az időjárás. Mert ha tikkasztó meleg van, az remek, hisz az ember kimegy a strandra. Ha szeles idő van, az remek, mert akkor az embernek nem kell kimennie a strandra, hanem jogosan ül be a kávéházba alsózni, s okvetlenül nyer azoktól, akiknek nincsen pénzük. (Ha talán nem fizetnének a végén? A pénzes ember ezt is könnyen kibírja, de nem bírja ki az, aki pénz nélkül ül le alsózni, s a nyereségből akarja este a családját megvacsoráztatni.) Ha borús az idő, az remek, mert az ember fölveheti vadonatúj impregnált felöltőjét és feszíthet benne. Ha szárazság van, az nem baj, mert a rossz termés elsősorban a pénztelenekeket sújtja, s a pénzes ember ezáltal csak újabb „erkölcsi” és anyagi förra tesz szert. Ha esős idő van, s a termés kitűnő lesz, ez még jobb, mert ezáltal a nemzeti vagyon szaporodik, a nemzeti vagyon szaporodása pedig először is abban jelentkezik, hogy akinek eddig is volt pénze, annak még több lesz ezután.

Ha pénzes ember talál egy pénztárcát, amely tele van dollárral, azt átadja a rendőr bácsinak, s amikor jelentkezik a jogos tulajdonos, az örömeiben ad belőle a pénzes embernek. A pénzes ember tehát ezen is keres.

De ha a pénztelen ember talál egy pénztárcát, az nem adja át a rendőr bácsinak, hanem meg akarja magának tartani, persze öten is látják, mikor a tárcát fölveszi, miáltal a rendőr bácsi fölírja, s a pénztelen embert jogtalan eltulajdonítás, idő előtti öröm miatt bezárják. (Azt persze nem is mondtam, hogy amikor a pénzes ember találja meg a pénztárcát, senki nem látja meg, ha fölveszi, mert ő pénzes ember, s ezért úgynevezett nonsalansszal veszi föl, nem úgy, mint a szegény pénztelen ember, aki tízpercnyi habozással s ijedt ide-oda nézdegéléssel két kilométernyi körzetben még a múmiák figyelmét is fölhívja magára.)

1925

ELTÚNTEM

Tekintetes Rendőrség! A dolog egy kis előmagyarázatot igényel. Ott kezdem tehát, hogy mindig rendes keresetű ember voltam, pár korona mindig akadt a zsebemben. Ezért az emberek észrevettek, láttak engem, ismerőseim köszöntek nekem, legalábbis fogadták a köszönésemet. Mivel az emberek észrevettek, láttak, köszöntek - tudtam magamról, hogy vagyok. (Descartes így is mondhatta volna híres mondatát: „Látnak, tehát vagyok!”)

No, ezek a rút gazdasági viszonyok! A gazdasági viszonyok rosszak, az embereknek fogy a pénzük, nekem is fogy. A múlt héten még kétmillió korona volt a tárcámban - vagyonom utolsó roncsai. Nem sok és mégis valami, mégiscsak pénz, amit onnan is lehet látni, hogy például Fehér, aki különben mindig előre szokott nekem köszönni, s azt szokta hangosan és értelmesen mondani, hogy alászolgája - még fogadta a köszönésemet, legalábbis mutatóujjával megérintette a kalapja szélét, s azt morogta, hogy japot!

Ez a kétmillió azonban rohamosan fogyott. A mai napon végre teljesen elfogyott. Az utolsó ezerkoronást belőle egy koldusnak adtam, utána nem maradt egy fillérem se, annyira nem maradt, hogy a koldus már meg se köszönte a pénzt. Nyomban ezután találkoztam Fehérrel, köszöntem neki, de ő már nem vett észre. Azután gyors egymásutánban nem fogadta a köszönésemet a borbélyom, a hordárom, a viceházmesterem. Nem fogadta a köszönésemet az a fiatalember, akit én tanítottam ki, s tettem diplomás úrrá. Nem fogadta köszönésemet az a szegény özvegyasszony, akinek én vettem egy trafikot. Egy ismerősöm sem fogadta a köszönésemet. Idegeneknek próbáltam köszönni, azok se fogadták a köszönésemet. Mindenki elnézett fölöttem, keresztülnézett rajtam, senki sem vett észre, senki nem látott.

Megállapítottam, hogy eltűntem. Sehol és egyáltalában senki számára nem vagyok látható - tehát eltűntem. Rettenetes! Valami baj történt velem! Eltűntem, és fogalmam sincs róla, hogy hova. És senki nem keres. Mondhatom, az emberek a legnagyobb indolenciával tűrik eltűnésemet. Sőt, már olyan megjegyzést is hallottam a kávéházban a szomszéd asztal mellől:

- Nem is kerül az többé elő!

Dühösen szóltam közbe, de senki nem reflektált a szavamra, nem is hallották. Szóval teljesen és tökéletesen „el vagyok tűnve”. Kötelességemnek tartom, hogy eltűnésemet bejelentsem a Tekintetes Rendőrségnek, és kérem, hogy felkutatásomra kövessenek el mindent. A becsületes megtalálónak ezennel jutalmat tűzök ki: hajlandó vagyok a felét átengedni annak az összegnek, amellyel megtalál, azaz - ismét láthatóvá tesz.

1925

A MINISZTER HASONLATAI

A miniszterek szeretnek szépen beszélni. Azt hiszem, ez azért van, mert jót úgysem mondhatnak, azon iparkodnak tehát, hogy azt a rosszat, amit mondanak, legalább szépen mondják. Különösen népjóléti miniszterünk szeret költői képekben, meghatóan találó hasonlatokban beszélni. Legutóbb valami olyasmit mondott, hogy: nehéz tölgyfából van a kereszt, amelyet a nép vállára tettünk, és ebből a keresztből eddig csak bicskával faraghattunk le valamit, de ezentúl baltával faraghatunk le róla. Azután azt mondta, hogy: „Tudom, mi van a kormány kártyái mögött”.

Szerintem, ha a második hasonlatot az elsővel egybevetjük, mi is megmondhatjuk, hogy mi van a kormány kártyái mögött. Balta! Hát nem? Kétségtelenül. Az a balta, amelyikkel majd a nehéz tölgyfakeresztről nagyobb darabokat fognak lefaragni. Szép kép, jó kép, be kéne rámázni és a tárlaton kiakasztani.

Megpróbálok néhány körmönfont hasonlatot szerkeszteni, és azokat átengedni úgy a népjóléti, valamint más miniszterek használatára. Bizonyára örvendezni fognak a választópolgárok, ha a miniszterek agitációs körútjaikon hasonlataimat beszédjükbe szövik, és e hasonlatok által egészen tiszta képet kapnak majd az ország jelenéről és jövőjéről. Íme a hasonlatok:

1. „Mert tisztelt választópolgárok, az ország hajójának keblét az a boldog tudat dagasztja, hogy a legsúlyosabb idők hínárján immár sikerült átgázolnia!”
2. „Mert tisztelt választópolgárok, úgy vagyunk a szociáldemokráciával, mint a vemhes lóval, akit is amikor aztán kocsi elé fogtak, és azt mondták neki, hogy nahát »most szaladj«, csak állt a jámbor pára, mert hát nem is értett magyarul, hanem németül, Marx volt az első gazdája!”
3. „Mert tisztelt választópolgárok, eljön majd egyszer a hajnal, amely reflektorként világít rá e szegény nemzet éjszakájára (még jobb így: éccaka!), és az odúikból előbújt férgek feje fölött megkonganatja a halálharangot!”
4. „Mert tisztelt választópolgárok, a kormány úgy van ám a szegény nép panaszával, mint az édes jó anya a síró gyerekeivel, hogy aszongya: előbb az apátokat (apát=főpap) lakatom jól, aztán ha akkor is bőgtök, majd szájon kaplak benneteket!” (Viharos tetszés!)

1925

AUTOSZUGGESZTIÓ

Akár csak egy kis gyíktól, annyira nem kell megijedni ettől a gyíkfarknyi tudományos bevezetéstől. A couéizmus, vagyis autoszugesztiós gyógy mód abból áll, hogy a beteg szuggerálja magának, hogy ez és ez a betegsége nincsen, hogy ő egészséges. A szuggerálás úgy történik, hogy egyedül egy szobában, nagy csöndben, gépies egymásutánban sokszor elmondja például: nem fáj a fejem, nem fáj a fejem, nem fáj a fejem. És a fejfájása elmúlik.

Nagyon megtetszett nekem ez a rövid, de velős módszer. Elhatároztam, hogy magam is alkalmazom, ha nem is betegség ellen, mert véletlenül egészséges vagyok, hanem a számtalan sok bajom ellen. No de melyiket tüntessem el legelőször is a sok közül? Hopp, megvan! Este lefekvés után megkezdtem az autoszugesztiók rendszeres alkalmazását. Mégpedig így:

„Rengeteg pénzem van, rengeteg pénzem van, rengeteg pénzem van!”

A hatás nem mutatkozott. Reggel sem. Mert reggel is csak annyi pénz volt a tárcámban, mint este, azaz néhány korona.

Tanulmányoztam a couéizmust tovább, és megállapítottam, hogy azért nem volt sikerem, mert *lehetetlenséget* próbáltam. A pénztelenség *külső valóság*, nem pedig bennem végbemenő folyamat. Ezen tehát autoszugesztióval nem változtathatok.

Lássunk tehát valami mást. Mi bajom van még? Van egy rossz szokásom; későn fekszem le, vagy három-négy óra tájban, és későn kelek föl, úgy tizenkét óra tájban. Ez nem helyes. Ezen változtatni kell. Mindjárt frissebb leszek, és sokkal több mindenfélét intézek el naponta. Megkezdtem tehát az autoszugesztiók alkalmazását. Hazamentem este tíz órakor azzal a szent meggyőződéssel, hogy autoszugesztiók segítségével korán elalszom, nyolckor fölkelek - s már benne leszek az egyenesben. Gyors eredményt akartam, föltettem tehát magamban, hogy tízezerszer mondom el:

- Rögtön elalszom, rögtön elalszom, rögtön elalszom!

Mire ezt tízezerszer elmondtam, reggeli hét óra lett. Csakugyan el is aludtam, nem ugyan rögtön, hanem úgy egy óra múlva, azaz nyolckor. És aludtam kivételesen délután hat óráig.

Nem jó, elhibáztam. Azaz a módszer jó, de én nem jól alkalmaztam. Nem is a lefekvéssel kell ezt kezdeni, hanem a fölkeléssel. Aznap éjjel későn mentem haza, négy óra tájban és azt szuggeráltam magamnak:

- Reggel nyolckor ébredek, reggel nyolckor ébredek, reggel nyolckor ébredek!

Föl is ébredtem reggel nyolckor. Fölnyitottam a szemem, megnéztem az órát, pont nyolcat mutatott, azután lehunytam a szemem, és pokoli nyugalommal aludtam déli tizenkettőig.

Hopp, nem jó! Azaz a módszer jó, de megint rosszul alkalmaztam. Hibás volt az autoszugesztiós szöveg. Mert nem elég fölbredni, hanem föl is kell kelni, mit mondjak, ki kell ugrani az ágyból. Az már eredmény!

Aznap éjjel ezt szuggeráltam magamnak:

- Nyolckor kiugrok az ágyból, nyolckor kiugrok az ágyból, nyolckor kiugrok az ágyból!

Másnap déli tizenkettőkor ébredtem. De nem az ágyban, hanem attól három lépésnyire a földön. A háziak mesélték, hogy reggel nyolc óra tájban valami zuhanást hallottak.

A további kísérletekkel felhagytam, mert közben egy bölcs barátom felvilágosított, hogy minden módszer jó, csak éppen egyiket sem lehet jól alkalmazni.

1925

A KÖLTŐ

vagyis: hogyan készül a szerelmes vers

A költőt két alaptulajdonsága vitte a költészetre, melyeket egynek-egynek is tekinthetünk: nem tudott korán lefeküdni, és nem tudott korán fölkelni. Ezenfelül sápadt is volt, sűrű fekete haja is volt, pénze sem volt. Minden kellékkel föl volt szerelve, hogy legalábbis közepes költő legyen belőle.

Elővette tehát ceruzáját, s megkezdte az emberiség ellen való aknamunkáját. Leírta ezt a két szót: Rád írom - és: rádírom. Ezzel megvetette első, mégpedig szerelmi költeményének alapjait. Mert e két szó köré, mint maga köré, tüstént megindult a kristályosodási folyamat, így:

Szerelmedet várva
Versemet Rád írom,
Avagy, hogy mást mondjak,
Hol is a rádírom?

A kristályosodási folyamat befejeződésével készen volt a három strófás szerelmi „költemény”. A költő hamarosan megkapta az első szerkesztői üzenetet is: „Itt-ott még kissé döcög, de csak folytassa! Mi már ebben a próbálkozásban is látjuk az oroszlánkörmöket. Igazi oroszlánkörmöket ugyan még soha nem láttunk, de öreg Afrika-járók azt mondják nekünk, hogy azok pont így néznek ki. A »Rád írom« és a »rádírom« játékos rím, mesteri ötlet. Ön a jövő zenéje! Önre van szüksége e kornak, ennek az expresszionizmustól, aktivizmustól és más izmusoktól agyonkompromittált és szegény beteg kornak.”

A költő, miután megfogadja, hogy soha az életben nem vállal semmiféle polgári munkát, s életét az irodalomnak szenteli, hozzálátott második költeményének megírásához.

A költemény alapja megint két szó lett: Arany csolnak - és parancsolnak. Ez a költemény már meg is jelent az *Egetvívás* című irodalmi lapban, mely a fiatal oroszlánköröm-tulajdonosnak volt az arénája. Hogy el ne felejtsem, ez is szerelmi vers volt. A költő különben el is határozta, hogy a szerelmi lírát fogja előszeretettel művelni.

Hogy ezt zavartalan sikerrel tehesse, szakított Övele. Az Ideáljával, egy csinos és kedves barna kislánnyal. Mert a költő alapjában véve nem volt egészen ostoba ember, s így kellő időben észrevette, hogy: vagy barna kislány, vagy szerelmi költészet! Másképpen: gyönyörű szerelmi költemények csakis a teljes és tökéletes szerelmi boldogtalanságból fakadhatnak. Mivel pedig a szóban forgó barna kislány már-már csaknem meghallgatta a költő esdeklő kéréseit, szükségessé vált a gyors szakítás. Igenis, céltudatos költő, ha véletlenül nem olyan szerencsés, hogy már „ab ovo” boldogtalanságra kárhoztatott szerelmi epekedésbe esik, szakít szerelmének tárgyával.

A költő persze, költői működésének során - fokozatosan fejlődött. Csakhamar annyira jutott, hogy már nem játékos rímekből indult ki, hanem minden egyes költeménye valóságos élményből fakadt. Hogy hogyan fakadt az élményből a költemény? Ez egy eseten, amelyet elmondok, gyönyörűen szemlélhető. Íme az eset:

A költő a kávéházban ült, mégpedig az ablakban. És sóvárogva nézte ablakon keresztül a zajló életet. Különösen a nőket. Versen is törte a fejét, de nem volt témája. A zajló életet tehát abból a szempontból is sóvárogva nézte, hogy vajha ez a zajló élet valami „feldolgozható” motívu-

mot vetne ki magából. Olyan sóváran nézte tehát a zajló életet, hogy sötét szeme majdnem kigyúlt, sápadt arca falfehérré vált, ajkai remegtek, sűrű fekete haja szinte felborzolódott. Irodalmi tankönyvek ezt az állapotot a „szülés fájalmá”-nak mondják.

Hát amint sóvárogva nézi a költő az üvegen át zajló életet, egyszer csak elsétál ám az ablak előtt két szép kislány. Olyan szépek voltak, mint két virágszál - hogy magam is belekontárkodjam egy szerény hasonlattal a költészetbe. A költő rájuk néz, ők is néznek a költőre. Az egyik így szól a másikhoz:

- Nézd azt a majmot! Olyan, mint egy pávián!

És mindketten elnevettek, mondhatnám elvakkantották magukat.

- Ah! Ez „agi”! Felhívás kalandra! - dobban meg szíve a költőnek, aki csak a mozgó ajkat s a nevetést látta. - Utána kell menni! Megyek is! - buzgott a költő. Buzgott, de nem mozdult. Nem mozdult, hanem habozott. Mert ha megy, akkor esetleg sikeres kalandban lesz része, s nem születhetik meg a költemény. Márpedig: első a művészet.

A költő tehát ülve maradt, még egy utolsó sóvár tekintetet vetett a két leányka után, azután elővette ceruzáját, s elkezdte sorait róni a papíron:

Ó, hölgy, ki tekinteted
Égi mosollyal rám vetéd!

1925

MIRE JÓ A RÁDIÓ?

Rádió! Bölömbér bácsi például nem is hiszi, hogy milyen nagyszerű találmány ez. A hang számára nincs távolság. És nincs akadály. Keresztül a hegyeken. Úgy fut keresztül az emeletes házak falán, bútorain, emberein, mint a napsugár az ablaküvegen. Vagy mint a fecske a levegőn, illetve, ha ez a hasonlat rossz is lenne, a helyzet röviden az, hogy: fölzendül Párizsban a hang, és az ember nyomban hallja Budapesten, Honoluluban, Tahiti szigetén, sőt - ami már szinte hihetetlen - még talán Kiskupacon is.

Párizsban, Londonban, New Yorkban fölzendülő élő eleven hang Kiskupacon hallható! Nahát, ennek a csudának van egy kis, hogy úgy mondjam, perspektívája. Én például, ha ezt jól elgondolom, egészen fölzigulok, föllesülök, kezdek számítani, kombinálni, tervezni, kezdek hinni az emberben s a társadalomban, kezdek hinni nem kevesebben, mint az igazságban s az általános jólétben. Persze, úgy, hogy az ma még nincs, de majd lesz!

Tehát még egyszer Párizsban fölzendül a hang. No de micsoda hang? Mindenesetre legalábbis valami nagyszerű zene, amely mondjuk úgy, egy érzésbe forrasztja a honolului és a kiskupaci szíveket. Vagy azután - mert az érzés még nem minden -: Párizsban fölzendül a szó. A szó a gondolat hordozója. Valaki beszél, aki az emberi értelmesség és a kultúra csúcspontján áll. Beszél, tanít, fölvilágosít, bizonyít és meggyőz. Mert kell, hogy mindennek a világon meglegyen a maga helyes módja, hogy minden bajból legyen kivezető út, hogy legyen irány, amely visz előre és fölfelé. Párizsban vagy *másutt* megszólal a bölcsesség és a jóság, és elárasztja a földgömböt. Nincs akadály, mert sem a távolság, sem a hegy és a folyó, sem a kaszárnyák falai nem azok többé; nincs távolság sem a térben, sem az időben, szól az értelem beszéde és nyomban hallani, kapiskálni, érteni és akceptálni kell, nyomában csakhamar el kell majd következniük a tetteknek, az okos és igazságos tetteknek. Az értelem kigyúlt fényében úgy sorvad el az ostobaság, a gonoszság és a szegénység, mint a napfényben elpusztulnak a pinceférgek.

Nagyszerű és remek és felséges és isteni s amilyen egzaltált szót csak ki tud az ember találni - hocide azt a kagylót, hadd teszem a fülemhez, és hadd örülök az örülőkkel, hadd ülök diadalt a diadalt ülőkkel.

Kezembe veszem a kagylót, a fülemhez emelem, Budapest beszél, várom áhítattal és szívdobogósan; megreccsen ám a borízú műbasszus, Budapesten fölzendül a hang, száll a szó, és hallom ám:

- És akkor a lúdtalpú király nagyot ütött tenyerével az asztalra, s így szólt: Nem úgy van az, öcsém!

1925

A FÉLTÉKENY EMBER

A féltékeny ember megkérdezi a feleségét, hogy miről szól a regény, amit olvas. Izgatottan kérdezi, mert rettentő gyanú marcangolja az ő szívét; vagy boldog szerelemről szól a regény, vagy boldogtalanról. Ha boldogról szól, akkor biztosan azért olvassa az asszony, hogy abban élje ki a fantáziáját, mert őt nem szereti. Ha boldogtalan szerelemről szól, akkor azért olvassa az asszony, mert boldogtalan, tehát őt nem szereti. Ha azután nem szerelemről szól a regény, hanem mondjuk közönséges detektívregény - akkor a féltékeny ember tévedett. Hah! nem tévedett. A ravasz asszony csak azért olvas detektívregényt s nem szerelmit, mert el akarja terelni az ő gyanúját arról, hogy igazában milyen ábrándok foglalkoztatják.

Ha a féltékeny ember tárlatra megy a feleségével, s az asszony alaposan megnéz egy férfi-portrét - már ez gyanús. Hátha még egy valóságos férfit néz meg, aki maga is nézi a férfi-portrét! Ha meg nem a férfi-portrét nézi, hanem mellette a koros hölgy képmását - akkor csak leplezi igazi érdeklődését. De ha például csendéletet vagy tájképet néz elmerülve? Nahát ez egészen közönséges szimulálás.

Ha az asszony színházba akar menni - bizonyosan tetszik neki Iksz úr, a hősszerelmes. Ha moziba megy - az csak azért történik, hogy lássa a szép Valentinót. Ha nem tetszett neki a darab, s duzzogva mondja, hogy „hülyeség volt” - persze, mert nem játszott benne a Valentino.

Ha az asszony el akar menni sétálni a férjével - vajon kinek akarja magát mutatni? Vagy kit akar látni? Igen, igen, a múltkor is azt mondta: ne erre menjünk haza, hanem arra, mert arra közelebb. Pedig arra direkt messzebb! Meg is fogja mérni pontosan a két utat, s meglesz a döntő bizonyíték arról, hogy valakije van, feltétlenül kell, hogy legyen.

Ha nagyon gyakran főz zöldborsót? Bizonyos, hogy „ő” a zöldborsót szereti, az a kedvenc étele. Borzasztó.

Egyszer a féltékeny ember felesége hosszan elmerülve, szerelmesen nézett a férjére, egyenesen az arcába, bele a szemébe, és boldogan mosolygott. A féltékeny ember elsápadt, és reszketni kezdett, mert ezt gondolta:

- Tehát mégiscsak van valakije, s az éppen rám hasonlít.

1926

A JÓ POLGÁR

A jó polgár százhetven centi magas, esetleg hosszabb vagy rövidebb. A jó polgár kövér vagy félkövér, ritkán sovány, de mindenképpen pókhasú.

A jó polgár testileg egészséges, legfőlőbb epeköve van, vagy vesehomokja, esetleg egy kis érlemzesedése, no de ez nem baj.

A jó polgár nagyon szorgalmas, és nagyon szeret dolgozni. Kár, hogy van egy ellenállhatatlan szenvedélye: másokkal is meg akarja kedveltetni a munkát, e célból dolgoztat másokat, s ez annyira elfoglalja őt, hogy ő maga már, sajnos, alig jut hozzá, hogy dolgozzon.

A jó polgár szellemi képességei nagyszerűek. Remekül tud számolni, különösen azt, hogy mennyi jár neki, hamarabb kiszámítja, mint Frankl Móric. Nagyszerűen tud olvasni, például az egész *Pesti Hírlap*-ot egy ültében kiolvassa, viszont a *Germinal*-t például egyáltalában nem tudja olvasni, annyira nem, mintha kínai betűkkel lenne írva.

A jó polgár igazi filozófus. Filozófiája az ő különböző korszakai szerint változik, de amikor már ötven éves, a tokája dupla, a pocakja tripla, van egy sarokháza s két-három milliárdja a bankban - akkor ebben az egy halhatatlan igazságú s mélységesen bölcs tételben csúcsosodik ki: „Ja, az emberiségen nem lehet segíteni!”

Lám, a jó polgár az emberiséggel is törődik! Bizony, ő szereti az egész emberiséget. De mivel az emberiség ezerötszázmillió emberből áll, azokat a jó polgár nem ölelheti egyszerre a szívéhez. Kénytelen tehát csak úgy egyenként ölelgetni az embereket, amely célra is a megfelelő egyéneket a Papagájából s más bárokból szerzi.

A jó polgár híve az általános jólétnek. Ebben ő maga mindenkor jó példával jár elől. Kedvenc étele a rántott csirke, szereti az egri bort, a kaliforniai barackot, tejszínhabos parfét, a finom cigarettát - és kimondhatatlanul irigyli a munkást, mert „A munkásnak nincsen igénye”.

Kedvenc miniszterelnöke gróf Bethlen István. Kedvenc humoristája Kunapé, irodalmi eszményképe a kabaré; Adyról például ez a véleménye: „Én nem szeretem, de azt mondják, hogy egy jó költő legyen.”

A jó polgár szereti a zenét is. Elmegy az Operába, s mialatt a *Tristán és Isoldá*-t játsszák, majd eleped a vágtyól, hogy a zenekar rázendítsen már egy jó Zerkovitz-nótára.

No de a jó polgár lányai is szeretik a zenét; odahaza zongoráznak, és kórusban éneklik: „Csak pénzért, csak pénzért, Noná majd ingyért!”

1926

TAVASZI KISKÁTÉ

Hány évszak van?

- Azelőtt négy évszak volt: tavasz, nyár, ősz és tél. De a keresztény nemzeti kurzus óta mintha az időjárás is megőrült volna, csupán kettő van: egy hosszú, borús, lucskos hideg és egy rövid, szeles, borús, lucskos meleg.

Mi hát eszerint a tavasz?

- Eszerint a tavasz az a néhány nap, esetleg egy-két hét, ami mégis így tél után és nyár előtt egy kicsit derűs és langyos, amikor már a madarak is csiripelik, hogy például Bethlennek halvány sejtelve sem volt róla, Teleki Pál pedig csakis lebeszélte az illetőt, továbbá amikor a fák rügyeznek, a kormány tagjai pedig minden komoly kérdésben ürügyeznek.

Mik nyílnak ki tavasszal?

- A virágok. A kijárók előtt bizonyos ajtók. A bicska a zsebemben.

Mik nem nyílnak ki tavasszal?

- A börtönök ajtaja. A gazdagok pénztárcái. Öreg politikai ökrök szeme és esze.

Hová utaznak tavasszal a gazdagok?

- A gazdagok tavasszal Olaszországba utaznak, esetleg Párizsba vagy a Riviérára; ezek mind nagyon szép helyek, bár azáltal, hogy a pesti gazdagok odautaznak, kissé megrondulnak.

Hova szeretnének utazni tavasszal a szegények?

- Akárhová, akár Afganisztánba vagy Haiti szigetére, mindegy.

Miért jönnek meg tavasszal a fecskék és a gólyák?

- Szerintem tisztán azért, mert nem olvasnak lapokat, s így nincs szegényeknek semmi világpolitikai tájékozottságuk.

Mi az a tavaszi szántás?

- Tavaszi szántás a sorsnak az a művelete, amellyel a proletár arcára és homlokára a nyáriak, ősziak és téliek mellé újabb tavaszi barázdákat szánt.

Mi az a barázdabillegető?

- Az egy légy, amely rászáll a proletár homlokának egyik barázdájára, s ott magát addig illegeti-billegeti, amíg a proletár öklével a homlokára csap. Sajnos, ha helyzetét elgondolja, azt mindig megteheti ilyen barázdabillegető nélkül is.

1926

NYÁRI KISKÁTÉ

1. *Milyen idő van nyáron?*

- Télen havas, jeges hideg van, nyáron esős, szeles hideg van.

2. *Kik örülnek az esős, szeles hidegnek?*

- A gazdagok, mert ők elutaznak az esős, szeles hideg elől Ostende-ba és Biarritzba, ahol derűs, enyhe meleg van.

3. *Kik nem örülnek az esős, szeles hidegnek?*

- A ligeti s az utcai padok lakói.

4. *Hogyan gondoskodik az állam a ligeti és utcai padok lakóiról?*

- Úgy, hogy a rendőr sorra járja a padokat, és nem hagyja lakóikat aludni. Nyilván azért, nehogy megfázzanak.

5. *Mi volt tulajdonképpen az elmúlt héten az a dermesztő hideg?*

- Az, kérem, a kánikulai hőhullám volt. Igen, a hőhullám érkezett meg hozzánk, de inkognitóban.

6. *Mi lesz, ha a hőhullám leveti inkognitóját?*

- Akkor meleg lesz. Olyan meleg, hogy a derék polgár csak úgy fuldoklik tőle, s állandóan reszket a hőgutától.

7. *Miért csak a polgár?*

- Azért, mert a proletárnak annyi gondja és baja van hidegben, melegben egyaránt, hogy az olyan csekélységekkel, mint a negyvenfokos hőség, talán már nem is törődik.

8. *Melyik Magyarország legszebb nyári tartózkodási helye?*

- Inkepuszta. Mert ott tartózkodik Bethlen úr, a miniszterelnök.

9. *Miből következtethetünk arra, hogy ez olyan gyönyörű hely?*

- Abból, hogy a miniszterelnök olyan vidám, mint egy énekes kis madárka; olyan egészséges, mint a makk, s rózsaszínben látja az egész országot.

10. *Melyik ennek a szép rózsaszínnek a legszebb árnyalata?*

- Hát az, hogy a miniszterelnök úr szerint ősszel nagy pénzbőség lesz.

11. *Hogyan kell elképzelni egy tényleges pénzbőséget?*

- Úgy, hogy akinek nagyon sok pénze van ma, annak ősszel borzasztó sok lesz; akinek egyszerűen sok van, annak nagyon sok lesz; akinek valamije van, annak több lesz; akinek kevés van, annak ősszel is kevés lesz; akinek ma semmi sincs, annak ősszel sem lesz; nekem van most hétezer koronám, veszek hatért kolbászt és egyért kenyeret, ősszel tehát már egy krajcárom sem lesz. Ez a folyamat, amit a polgári „közgazdaságtan” úgy nevez, hogy pénzbőség.

1926

STRANDKÉPEK

A nap, mármint az égitest, lehajt ugyan néha-néha egy kis meleget sáros földünkre, de mindig csak keveset, igen keveset. Biztosan elleste, amikor a pesti polgár munkabért fizetett, s mindjárt megtanulta tőle a takarékossgot. Ez lehet az oka annak a végtelenül szomorú ténynek (az írást itt abbahagyom, tíz percig sírok s azután folytatom), szóval irtóztatóan szomorú ténynek, hogy nem érkezik elég meleg sem a siófoki, sem a margitszigeti, sem egyéb strandolók számára. Én azt hiszem, hogy sztrájkolniuk kéne a kitűnő strandolóknak: megszüntetnék a strandolást, ily módon kényszerítenék a zsugori napot, hogy emelje fel a napi melegadagot.

De csodálatos, azért mégis megtelnek a strandok, akármilyen alacsony is a hőmérő, és akármilyen magas is a belépődíj. Hacsak ígér is egy kis meleget a reggeli nap, már megindul az áradat a strandok felé: a pici polgárok és nők gyalog, vagy villamoson iparkodnak például a szigetre, a középpolgárok autón, a nagypolgárok nem láthatók, ők Biarritzban és Raguzában lubickolnak.

Különbféle típusokban gyönyörködhetik itt a véletlenül idetévedt proletár. Itt látható a „szépember”, aki dohánybarnára süttette le magát, bizonyos tehát, hogy neki már a napnál is van protekciója, mert hisz több meleget járt ki magának, mint amennyi bárki más egyszerű embernek juthat. A „szépember” reggeltől estig sétál a víz szélén körös-körül, és arca ragyog a boldogságtól, mert szentbizonyos, hogy mindenki őt bámulja. Egy ismerőse csatlakozik hozzája, és szóba kerülnek a „viszonyok”. Mármint a gazdasági viszonyok. - Szörnyűek - mondják boldogságtól ragyogó ábrázattal, nevetve, aztán sétálnak együtt estig, egész az őszi hidegekig. Miből? Kiből?

Látható a csodalábú kisasszony, aki ugyancsak a víz körül sétál reggeltől estig, be nem menne a vízbe semmi áron, mert azalatt nem volna látható. Márpedig az a fő, hogy ő látható legyen, hogy meglássa őt valami nagypénzű ember - így történjék meg a szokásos női karrier, egész a selyemruhákig és az automobilig. A csodalábú kisasszony sem nem főz, sem nem mos, sem nem gépel, csak sétál, sétál reggeltől estig, egész az őszi hidegekig.

Néha víziló-természetű asszonyságok tipegnek a kabinok felől a víz irányában, veszedelmet hozva az egész strandfürdőre, mert ilyenkor a nap rögtön elbúvik valami jó vastag felhő mögé, s addig elő sem jön, amíg a kövér asszonyság nyakig nincs a vízben.

Azt hihetné bárki, hogy fürdőben egyformák az emberek, és így megeshetik, hogy valamely hölgy epedő pillantásokat vet egy jó alakú adóhivatali díjnokra, vagy egy pincérre, vagy netán egy vasmunkásra. Igen, az ilyesmi megtörténhetett öt évvel ezelőtt, a pesti strandolás csecsemőkorában. De ma már megtalálták polgárék a védekezés módját: a strandon is jelzik polgári rangfokozatukat. Ilyen rangjelzők: kis aranylánc a nyakon vagy a csuklón; szürke antilop öv a trikó fölött ezüstös csattal; aranyvégű drága cigaretta a szájban; drága fürdőköpeny a trikó fölött, esetleg csak a karon átvetve; ezüst cigarettatárca a kézben - és sok-sok mindenféle apró mesterkedés, szinte rikítóan kínos erőlködés: ide nézzetek, strandfürdő népei, ha horpadt is a mellem és puklis is a hátam, de nem vagyok proletár!

1926

HELYZETKÉP

A helyzet nem kielégítő. A villamosok tele vannak, nem lehet ülőhelyet kapni. Disznóság, hogy ezeknek a nyavalyás szegényeknek még mindig annyi pénzük van, hogy villamoson járjanak. Ha a munkabéreket és a kisfizetéseket leszállítanák, mindjárt kitűnő lenne a város közlekedése.

Persze, ezzel még nem lenne rendben minden. Még maga a közlekedés sem. Azok a nyomorúságos gyalogvánszorgók állandóan veszélyeztetik a motociklistákat. Addig másznak, vánszorognak, míg egyszer csak a motociklista nekiszalad egy ilyen csúszómászonak és elüti - a „szerencsétlenség okozója” meghal, a szegény motociklista pedig fölhorzsolja a térdekalácsát. Be kellene tiltani a szabad járás-kelest mindazoknak, akiknek nincs motociklijük és autójuk.

A terméssel is baj van. A termés jónak mutatkozik, lesz kenyér bőven. De ennek megint csak az lesz a következménye, hogy a szegények teletömik majd a bendőjüket, és nem akarnak dolgozni. Ha véletlenül netalántán rossz lesz a termés, akkor a kenyér ára magától fog emelkedni, de ha jó lesz, akkor elővigyázatosságból még idején fel kell emelni a kellő magasságra.

A köznép fényűzése példátlan. Vannak olyan proletárlányok, akik kalapot hordanak. Láttam olyan munkást, aki egy stanicliból ananászeperet evett! Vajon hogy juthatott hozzá? Láttam olyan munkanélkülit, aki délelőtt kint ögyelgett a ligetben, és a park legszebb részletében leült egy padra. Hát nincs ez tiltva? Közrendészetünk még jelentékeny kiegészítésre szorul. Az első cselekményt - a kalaphordást - rangbitorlásnak; a másodikat - az ananászeper-evést - másokat illető javak jogtalan elpusztításának; a harmadikat pedig - a parkban ülést - szemérem elleni vétségnek kellene nyilvánítani, és szigorúan büntetni.

A Körúton láttam, hogy egy munkáskülsejű ember ezer koronát adott egy koldusasszonynak. Ez is valóságos botrány. Mert hogy szabad egy ilyen proletárnak az életképtelen elemek táplálásával azoknak létét meghosszabbítani és az állam szempontjából haszontalan emberanyagot gyarapítani! És miből adhat egy munkás ezer koronát egy koldusnak? Honnan vette! Biztosan lopta! Körülnéztem, a közelben sehol rendőrt nem láttam. Ez is tűrhetetlen! Miért nem jut minden tíz lépésre egy rendőr!

1926

HADÜGY EGY BIZONYOS ÜLÉSEN

Szocialista. Mi pacifisták vagyunk, és fanatikusan hisszük, hogy a nemzetek között támadó vitás kérdések eldöntésében már nincs szükség embergyilkolásra, és valljuk azt a keresztény fölfogást, hogy embert ölni nem szabad.

Fajvédő. De zsidót igen.

Fajvédők. Na ja! Mert a zsidó nem ember.

Szocialista. Mi mindenféle gyilkolást elítélünk.

Fajvédők. Hogy mer ilyent mondani! Rendre! Rendre!

Alfajvédő. Maga disznó!

Szocialista. Mi nemcsak a gyilkolást ítéljük el, hanem általában a kegyetlenkedést.

Egységes. Szép kis alakok maguk.

Alfajvédő. Maga se tudja ám, hogy mi a jó.

Szocialisták. A spriccer!

Kormányfőtanácsos (személyes kérdésben szólal föl) kifejti, hogy igenis, a zsidók között is vannak emberek: a gazdag zsidók.

Szocialista. Mi azokról is elismerjük, hogy emberek.

Mindenfelől. Magukat nem kérdeztük.

Főfajvédő. Magukat föl kellene kötni.

Kisgazda (hörpint a butykosból). No, má ammondó vagyok.

Szocialista. Inkább magát! (Óriási zaj, a padokat csapkodják.)

Mindenfelől. Rendre! Rendre! Bitang. Meg kell tőle vonni a szót.

Alfajvédő. Még a lélegzetet is.

Mellékfajvédő. Ki kell pofozni.

Elnök. Nem hallottam, hogy szónok használta-e azt az interparlamentáris kifejezést, hogy: inkább magát. A gyorsírói jegyzetekben sincs ennek nyoma.

Fajvédő. El kell égetni a gyorsírói jegyzeteket.

Alfajvédő. Meg kell etetni a szocialistákkal.

Mellékfajvédő. Be kell velük tömni a pofájukat.

Egy báró. Holnaptól kezdve szocialistát fogok reggelizni.

Egy vicces. Nem ajánlom. Gyomormérgezést kap tőle. (Taps. Közbeszóló hajlong. Vastaps.)

Szocialista. Lesz idő, amikor már nem lesz szükség fegyverekre, az embereket a békesség szelleme tölti el. (Óriási botrány tör ki. A padokat verik. Egy konstruktív lélek sírva fakad, hogy ezt neki meg kellett érnie; egy másik elkeseredésében öngyilkosságot akar elkövetni, de kicsavarják kezéből a törte.)

Főfajvédő. Hogy mer itt fenyegetőzni?

Fajvédők mind. Disznóság, gyalázat. Kommunista bitang. Szégyen a nemzetre. Ki kell rúgni a ripőköt.

Valaki. Kukurikú-ú-ú!

Kurzista bértollnok (diktálni kezdi a tudósítást). Az az ocsmány kocsmái hang, az a bűzös, gennyes tenor, ami a szocialista bandát jellemzi, s amelynek reprodukálásától a mi vére..., akarom mondani kölnivizes kezünk és illatos finom revolv..., akarom mondani tollunk egyaránt irtózik... stb., stb.

1926

AZ INDUS FAKÍR ÉS A MAGYAR FAKÍR

Thavara Ray indus fakír mutogatja most tudományát Budapesten. Szögekkel szurkálja át az arcát, szöges deszkára fekszik, üvegcserepeken jár mezítláb, élve temetteti el magát. De mindezzel a sok csodával nem nagyon tud bennünket bámulatba ejteni. Mert veszedelmes versenytársai működnek itt: a magyar fakírok. A magyar fakír! - az aztán döfi. Amiket az csinál, azzal lepipálja a világ valamennyi indus fakírját. Csak néhányat mondok el szenzációs mutatványaiból azoknak, akik talán nem látják.

A magyar fakír vastag bőrréteget húz le saját képéről, mégpedig tizenhetet egymás után, olyan vastagot, hogy ott helyben rögtön bakancstalp készül belőle - és még mindig marad elegendő vastag bőr az ábrázatán.

A magyar fakír a színét változtatja. Itt előttünk vagy hat-hét színben mutatkozik meg percek alatt: falfehéren, hullasárgában, szemtelen vörösben, méregzöldben, butakékben, pepitában, májfeketében.

Könnyed mozdulattal kiveszi mindkét szemét, itt áll előttünk hihetetlen szemtelenül.

Ötvenen is szurkálják, vasvillákkal szurkálják, és ő csak bután röhög.

Koporsóba fektetik, rá is szögezik a födelet, de nyomban kikel a koporsóból, és él tovább, él, örökké akar élni.

Azután jártatja a száját, napokon keresztül egyfolytában jártatja, hogy a hallgató már csak a látványba is beleszédül.

Éhségmutatványa páratlan! Egész sereg éhezik körülötte, évek óta, miközben ő maga nem eszik, hanem fal.

Hatalmas mángorlógépekkel hengerelteti magát, de nem hengerelhető egyenessé, mert a gerince kiegyenesíthetetlenül hétrétegörbe.

Egy szörnyű gépezetbe bedob tíz, húsz, harminc frankhamisító gonosztevőt, s ugyanannyi ártatlan angyalt húz ki a gépből.

Egy szót mond és tíz hazugság van benne.

Az indus fakír üvegcserepeken járkal - ez a mi keresztény nemzeti fakírunk betegek és éhezők vonagló testén táncol, majd pedig lakkcipőben, fehér kesztyűben, füttyörészve sétál vulkánokon.

Az indus fakír, szegény, üveget rág és cserepet nyel. Ez a mi fakírunk, hogy mit rág és mit nyel - ezt leírni már nem is lehet.

Tudnék egy közhasznú mutatványt ennek a fakírnak: tartsa a fejét víz alatt, csak öt percig! Azután már ki is veheti.

1926

MI MINDENT KELLENE CSINÁLNI

Kellene alapítani egy igazi kurzuslapot. „Fütykös” lenne a címe, mondjuk.

Kellene indítani egy magas színvonalú irodalmi hetilapot. „Fekete Lapok” legyen a címe. Hősköltevényeket közölne korunk nagyjairól és szerelemmentes elbeszéléseket, amelyek lehetőleg mind a zsidó halálával végződnének.

Új tankönyveket kellene nyomtatni az iskolák számára, amelyek a destruktív hazugságokkal szemben a keresztény nemzeti igazságokat tartalmazzák. Például: hogy a föld a világ közepe, nem gömbölyű, hanem tányér alakú, nem mozog, csupán a vörös nemzetközies akarják megmozdítani.

Azután meg kellene már végre kezdeni az építkezéseket. Mindenekelőtt tíz templomot, tíz kaszárnyát, tíz börtönt és száz internáló barakkot meg egy kártyavárat kellene építeni.

Be kellene hozni a víz- és kenyéradót. Mosdóvízadót, szappanadót, levegőadót.

Föl kellene emelni a villamosjegy árát és a házbérekét.

Szaporítani kellene a villamos- és autóbusz-ellenőröket. Az ellenőr-rendszert ki kellene terjeszteni a jegyen kívül a zsebre, a mültra, a szándékokra.

Föl kellene találni a munkabér nélküli dolgozót.

Meg kellene engedni, hogy a luxusautók százhusz kilométeres óránkénti sebességgel rohanjanak az utcákon; akiért kár lenne, az úgysem jár gyalog.

Új időszámítást kellene bevezetni. 1926 helyett 1513-at kellene írni.

Vissza kellene állítani az ősi igazságszolgáltatást, például aki kenyeret lop, annak le kellene vágni a kezét.

El kellene rendelni az Alföld homokosítását, a kötelező vályogépítkezést, deszkapadló nélkül. Föl kellene találni a mesterséges tüdővéaszt.

Korlátozni kellene a levegőfogyasztást.

Idegen valutát kellene hamisítani.

A közerkölcsöket meg kellene tisztítani benzinnel, szappannal, meleg vízzel és kefével. Esetleg porszívógéppel.

Büntetni kellene az öngyilkosságot. Például sikeres öngyilkosság után az öngyilkost föbe kellene löni, és ezenfelül ötven évi hivatalvesztésre ítélni.

Új titkos társaságokat kellene fölállítani.

A verebeknek a csiripelést szigorúan el kellene tiltani. Destruktív verebek üldözésére föl kellene állítani a repülőrendőrséget.

Én nem értem, nem csinálnak semmit, nem történik semmi, nincs ebben az országban semmi iniciativa.

1926

POLGÁRI KÖLCSÖNTAN

A jó polgárnak mindenekelőtt azt kell tudnia, hogyan kell kölcsönt nem adni. A jó polgár ezt egyszerű olvasásra megtanulja, mert tehetsége van hozzá. A legtöbbje tanulás nélkül is tudja (ilyen a született talentum!). No, de íme az elmélet:

Kölcsönt az ember egyszerűen nem ad. Mert ne hidd, hogy aki leül melléd, és fátyolos hangon nyöszörög a füledbe, hogy „holnapig tízet”, meg hogy ma még nem evett - ne hidd, hogy az nincs tele pénzzel. Tele van az pénzzel; az ilyen embernek még a bőre alatt is pénz van.

És ha véletlenül mégis igazat hazudna, akkor is minek adnál neki? Ha adsz neki, fél óra múlva jön a másik, egy óra múlva a harmadik és így tovább. Csakhamar szétosztanád a vagyonodat, s fél év múlva már te nyöszöröghetnél a más fülébe.

Akinek nincs pénze, az menjen dolgozni. „Munkásság az élet sója, a romlástól mely megóvja.” Éltrevaló ember még a jég hátán is megél. Lám, az az Amundsen is heteken át élt a jég hátán, mégsem kért kölcsön senkitől.

A nem-adás részletei nem is fontosak. Ha valaki kölcsönt kér, csak mondd, hogy: „Nem adok”. Ha valaki azt kérdezi, van-e pénzed, felelj így: „Van, de nem adok”. Ha valaki panaszkodni kezd, mondd ezt: „Ja, sírni én is tudok.” Ha valaki azt mondja a te pöfeteg képedre, dupla tokádra s vizenyős, dülledt szemedre, hogy: „Hogy milyen szép ember ön, ön biztosan nagyon tetszik a nőknek!” - azt előzd meg így: „Igen, de kölcsönt azért magának nem adok”. Vagy ezt is mondhatod: „Nem, kérem, engem a nők utálnak, de azt akartam kérdezni magától, hogy van-e pénze?” Azzal már ne törődj, ha az illető nyomban bosszút akar állni rajtad, s azt mondja, hogy a vak nőkre gondolt. Az ilyesmit az ember zsebre vágja.

Ha öt sarokházad van netán, akkor nagyon jól fest, ha így véded meg magad a pumpolótól: „Jajjaj, magam is apró kölcsönökből tengetem az életem”. Sőt, hogy még huncutabb légy, a „tengetem” helyett mondd azt: „pengetem”.

Ha szegény ember vagy, csak mondd nyugodtan: „Ugyan, kérem, hagyjon engem nyugodtan haldokolni!”

Ha egész szegény ember vagy, egy közönséges proli - akkor nem adok tanácsot. Nem adok, mert képes vagy tanácsomat meg nem fogadni és a kölcsönkérőnek adni. Márpedig én nem szeretek hiába beszélni.

1926

ROSSZ A KÖZLEKEDÉS

Pest megye átiratot intéz a többi megyéhez s a törvényhatósági városokhoz, hogy együttesen tegyenek panaszt a kormánynál a közlekedés rosszasága miatt. Csatlakozom az átirathoz, meg az elkövetkezendő fölirathoz is, és leírom a panaszaimat:

1. Közlekedésünk legsúlyosabb hibája - mondhatnám: a többi mind ebből ered -, hogy az ellenforradalmi gyilkosok szabadon közlekedhetnek. Szerintem sem vonaton, sem villamoson, sem gyalog nem volna szabad közlekedniük, legföljebb a villamos alatt.
2. Engedje meg a kormány, hogy a villamosokon legyen szabad pénzt hordani. Mert, habár ez rendeletileg kifejezetten nincs tiltva, én mégis sokszor megfigyeltem, hogy egy telt villamoson ötven-hatvan ember közt egy sem akadt, akinek a zsebében százezer korona lett volna.
3. Létesítsen a kormány gyakori vonatjáratokat Budapest és Bugac között, hogy legalább vasárnapokon, Bugacra lerándulva, fejünket a homokba dughassuk, s így tegyük lehetővé, hogy ne lássuk, mi történik ebben az országban.
4. A víz a közlekedőcsövekben még mindig ingyen közlekedik. Ez nyilván elkerülte úgy a közlekedésügyi, mint a pénzügyminiszter figyelmét. Miért nem vetnek ki rá legalább valami adót?
5. Csökkentse a kormány a föld és a mennyország közt való egyirányú sűrű közlekedést. Csökkentse tehát a halálózások s az öngyilkosságok számát. Ha másképp nem tudja, hát azáltal, hogy teremtsen tűrhető életviszonyokat. Ez is módszer.
6. Adjon ki a Bethlen-kormány rendeletet, amellyel tiltsa meg a villamosokra való ugrálást. Mert pontosan megfigyeltem, hogy még minden kormány, kezdve a Wekerle-kormánnyal, mihelyt ilyen rendeletet kiadott, egy héten belül megbukott. Oki és okozati összefüggés ugyan a rendelet és a bukás közt nincsen, de így történt. Türelmetlenül várjuk tehát a rendeletet.

1926

HOGYAN KELL KORÁN FEKÜDNI ÉS KORÁN KELNI

Aki korán fekszik és korán kel, annak semmiféle módszerre nincs szüksége. Az már egyenesben van, már ami a helyes életrendet illeti.

Aki megrögzött későn fekvő, annak eddig bizonyára már számtalan körmönfont módszert javasoltak, hiába. Vízkúra, autoszugesztio, könnyű vacsora, este nem kell olvasni, ezerig kell számolni, mindezek a módszerek hatástalanoknak bizonyultak. A későn fekvőnek belső leküzdhetetlen kényszere van arra, hogy későn feküdjék, ez a rettentő, zsarnoki kényszer nem vesz figyelembe semmi olyan olcsó maszlagot, mint: ezerig olvasni, vagy könnyen, esetleg sehogy sem vacsorázni.

No de most van egy új módszer! Csalhatatlan, feltétlenül hatályos. Évezredek óta nem jöttek rá az emberek, pedig hihetetlenül egyszerű. Én magam, mint javíthatatlan későn fekvő jöttem rá, már alkalmazom is: minden este kilenckor fekszem le s reggel hatkor kelek. Játszi könnyedséggel.

Tudniillik nem úgy fekszem le este kilenckor, hogy én most korán fekszem le - mert hisz akkor nem tudnék elaludni, fetrengenék álmatlanul hajnali négyig, s fölkelnék délben. Hanem úgy fekszem le este kilenckor, hogy *későn* fekszem le. Ilyen borzasztó későn, még tegnapról. Mindennap este kilenckor, de mindig tegnapról. Persze pár perc alatt elalszom, s nyugodtan alszom reggel hatig. Ez az egyetlen biztos módszer. Kéthavi jótállás.

1926

FASISZTA KISKÁTÉ NEM FASISZTÁK SZÁMÁRA

1. *Mi a fasizmus?*

A fasizmus a tőkés terrorisztikus diktatúrája a dolgozók fölött.

2. *Így mondják-e azt maguk a fasiszták?*

A fasiszták ezt nem így mondják, sőt ellenkezőleg, ezt állhatatosan letagadják.

3. *Mit hazudnak tehát a fasiszták?*

A fasiszták tücsköt-bogarat összehazudnak, leginkább nemzetről és hazáról. Nemzet alatt önmagukat, haza alatt a saját vagyonukat értik.

4. *Milyen színű inget hordanak a fasiszták?*

Olyant, amilyen a lelkiismeretük: feketét.

5. *Mi a rend?*

Rend az, ha a tőkés és bérencsapataik szabadon üthetik a dolgozókat. Ha a dolgozók üthetnék a tőkésüket és bérencsapataikat, ez viszont szörnyű rendetlenség lenne.

6. *Mi a fasiszták életideálja?*

A fasiszták életideálja: jól élni. Jól élni a nagy többség rovására. A jó élethez hozzátartozik: gyönyörködni abban, hogy mások rosszul élnek.

7. *Milyen gyönyör ez?*

Egyszerűen: prima.

8. *Mi kényszeríti a fasisztákat a fene jó életre?*

A honfibú!

9. *Milyen érzés a honfibú?*

Az egy fájdalmas érzés, amit pecsenyével, pezsgővel, szeretkezéssel és a dolgozók verésével szüntelenül enyhíteni kell.

10. *Ki a fasizmus atyamestere, miről nevezetes ő?*

A fasizmus atyamestere Mussolini. Arról nevezetes, hogy van egy oroszlánja, amellyel saját kezűleg barátkozik. Az oroszlán egyszer megharapta Mussolini erélyes kezét, de a seb begyógyult, és Mussolininak semmi baja sem lett. De ha Mussolini harapta volna meg az oroszlánt, akkor bizony szegény állatnak legalább hatheti Pasteur-kúrára lett volna szüksége, hogy súlyos komplikációk ne következzenek.

11. *Ki a magyar fasiszták atyamestere?*

A magyar fasisztáknak ez idő szerint még nincsen atyamesterük; ők még az atyamesterséghez „ilyen fiatalok”: Ellenben van néhány fenegyerekük. Mivel az oroszlán nagyon drága, ezek az oroszlán helyett kismacskákkal játszanak. A macska lehet kétlábú is.

1926

OLASZORSZÁGI CSENDÉLET

Olaszországban nagyban folyik a „haza” ellenségeinek földérintése s az igazságtézés. A fasiszták megtámadják és megverik a szocialistákat, a szabadkőműveseket s az összes nem fasisztákat. Megverik a férfiakat, a nőket, az aggokat és a gyermekeket, az épeket és a nyomorékokat, megverik a saját apjukat és az öreganyjukat, kiássák a halottakat, és azokat is megverik; megverik a franciákat, meg akarják verni a németeket, és szeretnék megverni az amerikaiakat; egymást is megverik, sőt akadnak olyanok is, akik saját magukat is verik -, ez az egy váljon egészségükre.

Jól végzett verés után minden nap nagy áldomást csapnak, bort isznak és ricinust itatnak. Némelyek tört nyelnek, mások ágyúgolyóba harapnak; némelyek megtámadják a kutyákat, és megharapják őket; vannak, akik örömben a fejükre állnak, akik cigánykerekeket hánynak; némelyek meglékelik a koponyájukat, mások fölmetszik a saját ereiket; naponta sok ezren önként jelentkeznek a tébolydában.

Áldomás után azután újra elindulnak egy kis igazságtézésre, feketelistázásra, igazoltatásra, gumibotózásra, ölésre, kínvallatásra, letartóztatásra; egy tízfőnyi fasiszta csapat meg akarta támadni Ausztráliát, egy másik ötfőnyi bátor csapat meg akarta szállni a tibeti fennsíkot, egy lelkes fasiszta fenyegető levelet írt a dalai lámának. Néhányan kukorékolnak, néhányan vartyognak, vannak, akik csak azt mondogatják magukban, hogy: plem-plem. A fasiszta költő így végzi versét: „Nincs a teremtésben veszett, csak én!”

Gyűlést is tartottak az összes fasiszta szervezetek, amelyen követelték a halálbüntetés visszaállítását, a keréketörés bevezetését, a szabadrablást, népünnepélyek rendezését ellenzéki képviselők és munkások sütésével és stafétagyilkolással; időnként való álmerényleteket, Mussolini szentté, majd angyallá, végül istenné, legvégül pedig okos emberré avatását, a halálbüntetés visszaható hatályát, azaz a már meghaltak csontvázainak fölakasztását, legeslegvégül pedig a dühöngő örültség gyógyítása kutatásának sürgős beszüntetését.

1926

SZEGÉNY NÉMET FEJEDELMEK

Ó, hogy sajnálom őket! Milyen istentelen dolog is kisajátítani a birtokaikat. Még hozzá kártérítés nélkül.

Én bevallom, hogy már reggel, amikor fölkelek és nekivágok a városnak gyalog, mert még villamosra sincs pénzem, nekivágok a városnak, és pénz után loholok - már ilyenkor reggel a szegény fejedelmekre gondolok, s a szívem csak miattuk vérzik.

Mit bánom én az alacsony munkabéreket, a gazdasági züllést s a munkanélküliséget. De milyen borzasztó is lehet az, ha egy fejedelemnek is esetleg gyalog kell járnia! Gyalog, a saját fenséges lábán. Annak az elképzelésétől meg egyenesen lúdbőrös lesz az egész testem, hogy például egy ilyen fejedelemnek is pénz után kelljen loho... jaj, ezt a szót vele kapcsolatban nem is merem használni, hanem: fáradnia! Ó, borzalom.

Azután, ha hiába járok egész délelőtt pénz után, még ebédre valót sem tudok keresni, akkor beülök a törzskávéházamba, s hitelbe kávé iszom ebédre. Ilyenkor megint csak a fejedelmeken jár az eszem, s valósággal iszonyodom, ha elgondolom, hogy egy ilyen fejedelem ezentúl esetleg hétfogásos ebéd helyett csak négyfogásost eszik.

Ó, hová is jutottunk! Micsoda szörnyű kor! Hová is juttatta a világot az átkos nemzetközi destrukció, különösen pedig az áldatlan szocializmus erőltetése. Megértük azt, ami már a pokol kínjánál is gyötrőbb a jótét lélek számára: a fejedelmeknek esetleg négyfogásos ebédrel kell beérniük!

Rongyos négyfogásos ebédrel! Ó, képzeld csak ezt el, kedves elvtársam! Hadd abba üres krumplilevesed szürcsölését, és képzeld el, hogy egy ilyen német fejedelem például csak ezt ebédelheti: erőleves, rajnai lazac, borjúkotlett gombával és rizzsel, túrós palacsinta. Ugye, könnyed hull máris a krumplilevesedbe?

Szerintem nekünk, proletároknak, nincs jogunk egy kanál krumplileveshez sem addig, amíg az a fejedelem nem ehetik ezüstitányérból aranykanállal, nem ihatik gyémántserlegből; amíg nem ehetik rákot, pisztrángot, kecsagét, parfét, tejszínes epret, fácánt, angol véres sülteket. Én pali vagyok arra, hogy azok a fejedelmek jól éljenek, semmit ne dolgozzanak, ragyogó egyenruhában járjanak, még a gatyájuk is „egyen” legyen. Lakjanak hatalmas palotákban, legyenek gyönyörű barátnők, mégpedig művésznők és nem művésznők egyaránt, sőt, ha csak úgy rápillantanak az egyszerű, de jóképű polgári asszonyra vagy lányra, vagy netán elküldik hozzá rövid, diszkrét üzenettel a lakájukat - hát igenis, azok tudják alattvalói kötelességüket, s a férj vagy apa legyen boldog, ahogyan az ilyesmiktől mindmáig az is volt.

Én sohasem fogok belenyugodni abba, hogy a fejedelmeket megrövidítsék. Ha megtörténik az az ördögtől sugalmazott kisajátítás, akkor gyűjtést fogok indítani, óriási, nemzetközi gyűjtést, hogy a fejedelmeknek az ő fejedelmi életmódjuk biztosíttassék. És ha akadnak is lelketlen szocialisták, akik a nemes célra egy vasat sem fognak adni, bizonyára nem fognak engem cserbenhagyni a konstruktív lelkek. Bizton számítok arra, hogy például csak itt nálunk, Magyarországon a főurak és főpapok, a magyar állami hivatalnokok, bankigazgatók és nagybirtokosok szükség esetén akár jövedelmük felét adják önként a fejedelmek oltárára.

Mi, proletárok, nyomoroghatunk, az nem baj, mert mi a nyomort már megszoktuk. Nekünk már nem is állana jól, ha nem nyomorognánk. De a fejedelmek éljenek jól, szépen és gondtalanul - nekünk úgy sincs más örömünk, mint hogy gyönyörködünk a fejedelmek pompás életében. No, meg a nagybirtokosokéban s a bankigazgatókéban. Hah, elfut a borzadály, ha

arra gondolok, hogy valaha még a nagybirtokra meg a bankokra is sor kerülhet! Hogy például valaha majd egy bankigazgató sem ebédelhet saját, külön autójában fácánt, epret, művésznőt és úriasszonyt, mindezt összekeverve s az egészet tejszínnel leöntve és jégbe hűtve.

Szerintem ez a világ vége lesz, a kultúra pusztulása. Untergang des Abendlandes - amint a jó Spengler panaszoja. S a tragikus lehetőségeket nem is feszegetem tovább, mert máris könnyeim csurognak a kéziratpapírra, s attól tartok, hogy már az olvasó is sír.

1926

INTERPELLÁCIÓ A SZÚNYOG-ÜGYBEN

T. Ház! Azt olvasom a lapokból, hogy a fővárost nagymértékben ellepték a szúnyograjok. Ezek a kellemetlen rovarok csípéseikkel fájdalmakat okoznak a polgároknak (proletár nem számít!), de ezenfelül még veszedelmesek is, mert állítólag a maláriát terjesztik. De ha nem csípi és nem fertőzik is meg a polgárt, akkor is kellemetlenkednek neki, mert a füle körül röpdösve, szemtelen tolakodással zagyva dallamokat zenélnek a fejébe, holott ő napi munka (munkáltatás, bevételszámolás, szelvénynyírás, házbéremelés, kamatfölvevés stb.) után csöndre és nyugalomra vágyik. Kérem a t. belügyminiszter urat, van-e tudomása a nagyfokú szúnyogveszedelemről. Ha van, megtette-e ellene a kellő óvintézkedéseket. És hajlandó-e megállapítani, mely hatósági közegek hibájából történt, hogy a szúnyogok ily veszedelmesen léphettek föl? Honnan jöttek, kérem, ezek a szúnyogok? Mivel eddig szeretett hazánkban (fölkialtások a jobb oldalon: „Éljen!”) szóval szeretett hazánkban nem voltak ekkora tömegekben észlelhetők, csakis külföldről jöhettek. De ha külföldről jöttek, van-e útlevelük? El vannak-e látva szabályszerű vízummal? Kitől kaptak beutazási engedélyt? Ha kaptak beutazási engedélyt, micsoda itt-tartózkodási célt jelöltek meg, mivel szándékoznak foglalkozni? Mert hiszen olyan élőlényekre, akik a mások véréért szívják, itt nincs szükség. Úgy látszik, hogy ezek a szúnyogok tulajdonképpen vándorzenészek. De van-e tudomása a t. közoktatásügyi miniszter úrnak arról, hogy csakis idegen nótákat muzsikálnak? Hogy műsorukba szeretett népdalaink közül egyet sem vettek föl. De tovább megyek, t. Ház! és kérem, milyen alapon jelennek meg e rovarok csapatosan? Miért engedélyezi a rendőrség a gyülekezéseiket? És ha engedély nélkül gyülekeztek, miért nem oszlatják fel őket? Azt mondják a természetrajztanárok, hogy a szúnyogoknak a szívókájuk a fegyverük. De hát van-e fegyverviselési engedélyük? Szerintem, t. Ház, nagyon is félok, hogy ezek a szúnyogok itt destruktív munkát végeznek, legalábbis abból a tényből, hogy jómódú, derék polgárokat is megcsípnék, azt kell megállapítanom, hogy egyáltalában nincsenek hazafias szellemtől áthatva.

Így állván a dolog, fölkérem a belügyminiszter urat, hogy a rendőrséggel és csendőrséggel mielőbb fogassa össze az összes szúnyogokat, és toloncoltassa ki őket az ország területéről.

1926

BETILTANI!

Nagyon jól tette a... nem tudom kicsoda-micsoda, hogy betiltotta Bourdet úr színművének előadását. És nagyon jól tette a belügyminiszter, hogy a betiltást jóváhagyta. Reméljük, hogy nem állanak meg a hatóságok diadalútjuk kezdetén, hanem folytatják honmentő munkájukat, és egymás után sorra betiltják a betiltandókat. És végtelen a betiltandók száma!

Csak úgy kutya futtában sorolok föl néhányat:

1. Be kell tiltani a bonctani és szülészeti tankönyveket. Én láttam már ilyen tankönyveket és mondhatom, hogy a legnagyobb disznóságokról van bennük szó. Az ember pirul szégyenletében. Az ilyen destruktív könyvek a legnagyobb mértékben veszélyeztetik a közérkölcöket. Ellenben állami támogatással indítani kellene még néhány színházi lapot és alapítani kellene még néhány éjszakai mulatót.

2. Be kell tiltani az öngyilkosságokat. Mert nem engedhető meg, hogy a proletárok egyszerű öngyilkossággal kibújjanak a munka alól. Például teljesen lehetetlen állapot, hogy a háztartási alkalmazott lúgkőoldatot igyék, és azután a nagyságának magának kelljen takarítani és mosogatni. Ellenben elő kell mozdítani a proletártenyésztést. Proletárkiállítással (lásd: ebkiállítás!), versennyel és műkotorékversennyel, díjakkal és futtatásokkal.

3. Be kell tiltani az iskolai olvasókönyveket, mert tele vannak destruktív métellyel. Az egyikben például ezt a nemzetgyalázást olvastam: „Meghalt Mátyás király, oda az igazság!” Pedig az igazságról nyilvánvaló, hogy csak a keresztény nemzeti kurzussal született meg s még csak ezután jön el igazán.

4. Be kell tiltani a sírást, panaszkodást, jajveszékeltést, mert ez mind izgatás a fönnálló rend ellen. Ellenben el kell rendelni az általános, egyenlő és községenkénti kötelező dicsekvést, nevetést és hálálkodást, csendőrségi ellenőrzés mellett. A dicsekvésnek bizonyos időtartamon keresztül való elmulasztása képezzen kihágást és legyen andó, endő, szigorúan büntetendő.

5. De azt azután egész komolyan mondom, hogy be kell tiltani az arcnak meztelenül való viselését, mert ez szerintem az esetek igen nagy részében szemérem elleni vétséget képez, a mai gyönyörű viszonyok közt.

6. De visszatérek az eredeti kiindulópontra. Be kell tiltani ennek a Bourdet-színműnek a külföldi, berlini, bécsi, párizsi előadását is. Át kell írni az idegen destruktív államok kormányainak és tiltakozni kell diplomáciailag a darab előadása ellen. Mert ha ott elterjed a ragály, onnan aztán a legnagyobb óvatosság ellenére is behurcolhatják hazánkba. Ha pedig a nevezett destruktív kormányok nem engedelmesskednek, meg kell szakítani velük a diplomáciai összeköttetést, haza kell hívni János, Pali és Bölömbér bácsikat.

7. Igaz! Azt a kérdést is be kell tiltani, hogy: „Hogy van?” Mert az büntetettre való felhívás. A kérdező ugyanis csak azt célozhatja, hogy a felelet az legyen: „Köszönöm, rosszul”. Ez pedig talán még a lázadás büntettének tényálladékát is kimeríti.

1926

NYARALÁS UTÁN

Hatheti remek nyaralás után találkoztunk egy pesti kávéházban. Ő a hat hetet Olaszországban töltötte, én meg itt helyben, a kávéházban. Ő a hat hét alatt állandóan azon törte a fejét, hogy milyen jó a tengerben fürödni és sétálni a napon. Én a hat hét alatt állandóan azon törtem a fejem, hogy milyen jó lenne a tengerben fürödni és sétálni a napon. Ő aránylag sok pénzt költött, alig hozott haza néhány milliót, úgyhogy szegénynek nemsokára újabb összegeket kell kivennie a bankból. Én aránylag keveset költöttem, ezért még mindig van egy kávéra való a zsebemben, tehát én nem fogok kivenni a bankból egy vasat sem. Ő nyugodtan ült, mert neki már úgylis mindegy. Én azonban nyugtalanul feszengtem. No de tréfán kívül:

- Éhes vagyok. Két nap óta nem ettem. Adjon valami pénzt.
 - Sajnálom, nincs nálam. Nem hordok magammal pénzt.
 - Nincs lakásom. Hetek óta a körúti padokon lakom. A rendőr minden félórában fölver és továbbúz. Holnapután már lesz pénzem. Adjon két napra szállást.
 - Sajnálom, nem tehetem. Ezt a két éjszakát nem fogom otthon tölteni.
 - Rongyos a cipőm. Kisujjam a harisnyán, cipőn keresztül kikandikál a nagyvilágba. Magának szokott lenni mindig vagy tizenöt pár cipője.
 - Hányas lába van?
 - Negyvenhárom.
 - Nekem is. Csak azért kérdeztem, mert adnék, ha lenne. De olyan cipőm, amit elajándékozhatnék, jelenleg nincs. Amit elhasználtam, azt már továbbadtam. Jelenleg csak huszonnégy pár cipőm van, de azok mind egész jók még, azokra sürgős szükségem van. Igazán nagyon sajnálom. Ejnye, ejnye. De hát miért van ilyen rossz helyzetben? Miért nem keres?
 - Nincs munkám.
 - Hát mért nem néz utána?
 - Néztem. Nincs.
 - Persze ha itt ül a kávéházban.
 - A fa tetején nem ülhetek.
- Aki dolgozni akar, az...
- Jó, jó. De beszéljünk másról. Hol tetszett ilyen szép feketére lesülni?
 - Riminiben.
 - Na, nem úgy értem, hanem lelkileg.

1926

FRANKÜGYI KISKÁTÉ

1. *Mi a frankügy általában?*

- A frankügy általában az, hogy az embernek nemcsak, hogy egy frankja, hanem még egy vasa sincs.

2. *Mi a frankügy különösen?*

- A frankügy különösen a „honfibanat” azon megnyilvánulása, hogy Nádosy országos főkapitány és társai a haza megmentése céljából ezerfrankosokat hamisítottak, mégpedig pakolópapíroson.

3. *Hogyan képzelték el a honfibanatosok a haza megmentését?*

- Teljes elképzelésük még nem alakult ki a haza megmentéséről. Egyelőre csak annyit képzelték el, hogy ők mindenesetre hamisítanak, s ha hamisítottak, akkor valamennyiüknek lesz a zsebében százezer frankja. Azután pedig; lesz, ami lesz, mert úgy még sohasem volt, hogy sehogy sem lett volna.

4. *Honboldogító tervnek elég-e ennyi?*

- Föltétlenül elég. Legalábbis annyira elég, mint elég volt: Siófok, Orgovány, Szolnok és a többi.

5. *Hogyan akarták a honfibanatosok az első hamis ezerfrankost beváltani?*

- Úgy, hogy egy bizonyos Jankovich nevű ezredes egymagában lóháton belovagolt Hága városába, jobbában ólmosbotot, baljában egy nyereg alatt puhított ezerfrankost lobogtatva s így kiáltott: „Héj! Ebadta nemzetközi destruktív népség! Ezt a hamis ezerfrankost váltsátok be nekem két igazi ezerfrankosra, mert különben azonnal leigazoltatlak benneteket!”

6. *Miért nem sikerült a beváltás?*

- A beváltás csakis azért nem sikerült, mert valami lelketlen nemzetközi uszító fölbujtotta a hágaiakat.

7. *Elkövetett-e Jankovich mindent a beváltás érdekében?*

- Elkövetett ő mindent. Amikor látta, hogy a hágaiak vonakodnak, le akarta egész Hágát tartóztatni, s kis parasztszekereken elszállítani Orgoványba, hogy ott lakoljanak Isten és a haza ellen elkövetett bűnükért. De sajnos, a parasztszekerek nem érkeztek meg idejében, s az említett lelketlen nemzetközi uszító felbujtatására őt tartóztatták le.

8. *Mi lett erre?*

- Erre óriási nemzetközi bonyodalom kerekedett. A magyar kormány ultimátumot küldött Hollandiának, amelyben követelte az ezredes azonnali szabadonbocsátását s nagy kártérítést. Egyúttal szövetséget kötött a franciákkal a hollandok ellen.

9. *De lehet-e bízni a franciákban?*

- Sajnos, a franciákban nem lehet bízni. Zsidó népség az is. Most is az történt, hogy hitszegő módon átpártoltak a hollandokhoz, s csapataik Doucet és Benoist detektívfőnökök vezérlete alatt megszállták rendőrfőkapitányságunkat, ügyészségünket, gróf Bethlen István mellét és egyéb fontos középületeinket. Ó, jaj!

10. Miért gyártották a hamis frankosokat a Térképészeti Intézetben?

- Hát csak nem gyárthatták az Oktogonon!

11. Mit lehetett mindezek után várni?

- Ezek után nem volt már mit várni.

Be kellett a, be kellett a rácsos kaput zárni. Persze, Nádosy és Windischgrätz a rácsos kapun belül maradtak.

12. Ki az, aki minderről még ma sem tud semmit?

- Ki lenne más, mint gróf Bethlen István, szeretett miniszterelnökünk.

13. Ki az, aki minderről majd csak a történelemkönyvekből fog értesülni?

- Ki lenne más, mint Teleki Pál, szeretett magángrófunk.

14. Van-e joga ehhez a nemes grófnak?

- Nincs joga. Mert ő nem történelemtudós, hanem csak földrajztudós.

15. No de ki az, aki imádkozik a frankügy közéleti kimúltjainak a lelkiüdvéért?

- Hát a Zadravec!

16. Mire akarja Bethlen rávenni Zadraveczet?

- Hogy őérte imádkozzék.

1926

SZERELMI BÁNAT

Szerelmi bánat - ez annyi, mint pénztelenség. „Szerelmi bánat” - ez a kifejezés ma már a tárcarovatban sem fordul elő, hanem kizárólagosan az öngyilkosokról szóló tudósításban.

Így jön sorban: Szegény Mancsi lúgkőoldatot ivott; Beteg Juliska aszpirint vett be; azután pedig Bánatos Pál revolverrel mellbe lőtte magát, tettének oka szerelmi bánat.

Téved a tudósítás írója! Tettének oka: pénztelenség. Igenis. Mert akinek pénze van, annak nincs szerelmi bánata. Mert mi az a szerelmi bánat? Az, hogy Bánatos Pál hiába epekedett Pösze Angyalkáért, mert az imádott nő nem volt hajlandó Bánatos Pál karjaiba omlani, nem pedig azért, mert Bánatos Pálnak nem volt elegendő pénze.

Bánatos Pál annyira epekedett, hogy akár el is vette volna feleségül Pösze Angyalkát, de hát az imádott nő még így sem volt hajlandó elomlani - és ezt még csak rossz néven sem lehet tőle, szegénykétől venni ebben a magántulajdonos gyönyörű világban, amelyben ő egy „gazdasági érték”, és akár érték, akár nem, valahogyan mindenesetre meg akar élni.

Így van, bizony. Ellenben ki hallott már olyant, hogy az örgróf revolvért vett be szerelmi bánatában? Vagy hogy a vezérigazgató úr aszpirinba ugrott szerelmi bánatában? Vagy hogy a kétezer holdas földbirtokos magát a robogó ökrök elé vetette szerelmi bánatában? Aki ilyent hallott, az szerintem mindkét fülére nagyothall.

Mert hát a dolog úgy áll ebben a magántulajdonos gyönyörű világban, hogy az örgrófnak csak kacsintani kell egyet az üvegszemével, s máris omlik az imádott nő - tisztelet az igen csekély számú kivételnek. A vezérigazgató csak simogat egyet a hármastokája közül - mondjuk a középsőn -, s máris örömtől ragyog Bánatos Pösze, vagy akár egy nagy színház első primadonnája, aki pedig maga is elég szépen keres.

Nemcsak kínos, gaz és elviselhetetlen ez a magántulajdonos gyönyörű világ, hanem szégyen is! Lealázó, nagy, komoly szégyen, mindkét nembeli proletárra egyaránt.

1926

WEEK-END

Londonból ered a szokás, amely most már terjed a nagyobb európai városokban: szombaton délben fölpackolnak a városiak, s kimennek a szabad természetbe, visznek ennivalót bőven, esznek, isznak, pihennek, szórakoznak egészen hétfő reggelig, s akkor mennek azután vissza a városba. Ez a hétvégi kirándulás a week-end. Az ember mindenfelé olvashat a lapokban erről az egészséges és üdvös szokásról, de az ismertető cikkek valamennyiében benne van:

„...Csupán a legszegényebb rétegek maradnak otthon.”

Úgy bizony. A legszegényebb rétegek. Hadd is maradjanak azok csak otthon. Mert hát minek rándulnának azok ki? A levegő miatt? Hát kell azoknak levegő? Minek? Nem élnek azok levegőből.

Csak hadd maradjanak azok a legszegényebb rétegek negyvenfokos melegben is otthon. Sőt csodálom, hogy a kiránduló „rétegek” még külön nem fűtik be nekik a várost. Ezt bizonyára csak azért nem teszik, mert a kiránduló rétegeknek még nincs olyan sok pénzük, hogy az egész várost fölszereljék a megfelelő óriási fűtőszerkezettel.

A kiránduló rétegek a week-endre kellő mennyiségű ételt és italt visznek magukkal, egész ürücbokat, sőt egész ürüket, sőtve, kérdés, hogy a kiránduló rétegek hagynak-e otthon a városban valami ételmet a legszegényebb rétegeknek. Mert hát, szerintem, minek annak az ürücb, aki otthon ül, és még csak hegyeket sem mászik?

Viszont el tudom képzelni, hogy az otthonmaradó „legszegényebb rétegek” is jól eltöltik az időt szombat déltől hétfő reggelig; például azon imádkoznak, hogy jaj, csak szép idő legyen azokra a kiránduló rétegekre, jaj, nehogy szegényekre valami hirtelen hideg zúduljon vagy Isten ments! eső, pláne jégeső, szakadjon.

És képzem, ha ilyesmi véletlenül mégis megtörténik, az otthonmaradó legszegényebb rétegeknek az egész vasárnapjuk el van rontva, mert hát akkor szegények egész betegre sajnálják magukat a „kiránduló rétegek” miatt.

1927

FÜRDÉS

A szabályszerű strandolás menete ez: 1. Óriási meleg van, süt a nap - az ember elhatározza, hogy kimegy a strandra. 2. Út a strandig, óriási meleg van, süt a nap. 3. Az ember megveszi a belépti-jegyet és belép - sirokkószerű szél kezdődik, s a nap a felhők mögé búvik. 4. Az ember fogvacogva didereg és vár. 5. Az ember felöltözik, kilép és megy hazafelé - óriási meleg van, és süt a nap.

Fürdeni fürdőruhában szokás, erkölcsi okokból. Ugyanilyen okokból, szerintem, némely fürdőző álarcot is föltehetne.

A napon egy-két órát sütkérezni föltétlenül egészséges. Költők és más törzsvendégek azonban tévednek, ha azt hiszik, hogy ezt az egy-két órás napozást pótolhatja az a tizenegy-tizenkét órás sütkérezés a kávéházi villanylámpák fényében.

Ha az ember kimegy a strandra egy kis napozásra, de a nap elbúvik a felhők közé, s aznap már nem jön elő - ez még nem ok arra, hogy az ember azután klubokban és kávéházakban másnap reggelig várja azt a makacs napot.

Láttam a strandon egy remek nőt. Kijött a kabinjából, ment a víz felé, olyan volt, mint... mit mondjak?... mint mondjuk Diana. Belement a vízbe nyakig, azután benne maradt órákig. Azután kijött a vízből, ment egyenesen a kabinjába s felöltözött. Hallatlan! Hát nem volt benne semmi hiúság? Vagy nincs érzéke a saját testi szépsége iránt? Vagy megveti és gyűlöli a férfiakat? Vagy hát miért tette ezt? Még ma is töröm rajta a fejem. Szerintem csak egy magyarázat lehetséges: kissé messziről láttam, lehet, hogy közelről nem is volt szép.

A strandon véletlenül sütött a nap. Jó ideig süttettem magam, azután a hideg zuhany alá álltam - remek volt. Ekkor tűnt fel nekem, hogy milyen gyenge hasonlattal szokták a gyenge írók kifejezni, ha valakit hirtelenében valami kellemetlenség ér: „Úgy hatott rá, mint hideg zuhany...” Bíróság előtt merném vallani, hogy a hasonlat egészen rossz.

1927

NYÁRI ÖRÖMÖK

Meleg van. Érdekes, hogy a gazdagok nem tudják elintézni, hogy csak a szegényembernek legyen melege. Biztos, hogy azért fűjnek, és azért törölik dühösen a homlokukat.

Aztán még mintha heccelnék ezek a huncut szegények a szegény gazdagokat. Van olyan, aki targoncát húz vagy kosarat visz a hátán, s a felsőtestén mindössze egy trikó van, válla, karja egészen meztelen. A gazdag kabátban, a szegény meg trikóban - hol itt az erkölcsvédelem?

A hájjal is nagy az igazságtalanság, mert a kövérnek rosszabb a meleg, mint a soványnak, márpedig a prolik csaknem mind soványak, a gazdagok meg csaknem mind pocakosak. Úgy látszik, hogy sok minden nincsen rendjén: a természet nem akar tökéletesen alkalmazkodni a társadalmi rendhez.

Még a rongyos ruha is előny! Mert egy lyuk a könyökön, egy lyuk a vállon - ez maga már kész kellemes léghuzat. Ennyit pedig már csak igazán el lehetne érni: meg kellene tiltani a szegényeknek, hogy nyáron rongyos ruhában járjanak. A rongyos ruha csak télen legyen megengedve.

De még azt is megteszik a prolik, hogy mezítláb járnak. Rendes fasiszta országban ez is csak télen volna megengedhető. Mussoliniéknál biztosan így is van. Nem lehetne legalább nyárra, legalább a kültelkeken, afféle öntözőgépek segítségével tuskével teleszórní az utakat? Nem lehetne? Talán, mert drága a tuske? Hiába, szegény ország sohasem lehet tökéletesen boldog.

A nap süt, ontja fényét és melegét a Belvárosra és a kültelkekre egyaránt. Valami konstruktív Edison föltalálhatna már egy olyan készüléket, amellyel a napot meg lehetne korrigálni: áldásait úgy fölbontani, hogy fényét csak a Belvárosra, viszont melegét csak a kültelkekre ontsa.

1927

PENGŐ-TAN

A pengő, az egy pénznem. Hisz ismeri mindenki, a mi pénzünk. Én is ismerem, sőt nagyon is jól, kelleténél jobban ismerem, néha alkalmam van látni másoknál, s ilyenkor jól megfigyelem.

A pengőt azért nevezik „pengő”-nek, mert szépen peng. Öröm hallani a hangját, amikor mások ledobják az asztalra; mások dobják, s mások is veszik föl.

Egy pengő, az peng, több pengő pedig már kórusban zeng. (Azok a tíz-húszfilléresek csak úgy cincognak.) Ötven-hatvan pedig, papirosban, már sem nem peng, sem nem zeng, hanem rejtelmesen zizeg.

Milyen remek is az, ha valakinek van egy pengője. Elmehet vele a sóhivatalba. És ott vehet rajta sót. Persze, csak nagyon keveset adnak neki, nehogy életének levesét elsózza.

Akinek két pengője van, az már meg is ebédelhet. Akárhol, akármit is ebédel a két pengőjéért, még forgalmi és fényüzési adóra is telik neki belőle. Fényüzési adót azért kell fizetnie, mert akinek két pengője van, és máris ebédel, az fényűző ember. Forgalmi adót pedig, ebéd után, szerintem azért kell, mert manapság ebédelni - az olyan boldogság, hogy az ember beleszédül, s forog körülötte a világ.

Akinek öt pengője van, az már azt hiszi, hogy ő a kiváltságosok osztályába tartozik, az már akár le is térhet az osztályharc álláspontjáról, s filozófiai magaslatra helyezkedve, ilyeneket mondogathat: Ja, nem lehet az emberiségen segíteni!

Akinek száz pengője van, az már hasznos és komoly tagja a társadalomnak, az már idegen vezérigazgató urak előtt is egy méter magasra emeli feje fölét a kalapját. (Rejtély, hogy hogyan csinálja, amikor a karja csak hetven centi hosszú!)

Akinek ezer pengője van, az már egész rendes ember, az türelmetlenül nézi az újságokban, hogy kivégezték-e már azt a Saccót és Vanzettit, s a kínai tábornokok közül határozottan a Csang-Cso-Lin pártján áll.

Akinek tízezer pengője van, azzal már baj van! Annak már gondjai vannak. Az már állandóan azon töri a fejét, hogy hogyan lehetne abból a tízezerből százezret csinálni.

Akinek pedig százezer pengője van - az egy boldogtalan ember. Azt már sárgaság és epe-sorvadás emészti amiatt, hogy ezt az alapjában véve oly szép rendszert még mindig nem sikerült annyira tökéletesíteni, hogy mindazoktól, akiknek csak egy pengőjük van, ezt az egyet is elvegyék.

1927

A HALÁL ÉS A FAVÁGÓ

A favágó, aki már öreg ember volt, rőzsét szedett az erdőn. Mikor már volt egy kötegre valója, azt fölvette a hátára, s görnyedve a súlya alatt, baktatott hazafelé. De csakhamar elfáradt, levetette a köteget, leült rá és így sóhajtott fel:

- Milyen nehéz is az élet, Istenem! Bár csak jönne a halál és elvinne!

A favágó tehát eddig pontosan úgy cselekedett, ahogy La Fontaine meséjében olvasta. Ekkor egy fa mögül előlépett a halál s így szólt:

- Itt vagyok, öreg. Hívtál.

A favágó egyáltalában nem ijedt meg, sőt óriási nyugalommal nézett a halálra, sőt, mintha vidám mosoly libbent volna meg az ajkán. A halál ezt észrevette, s mivel előtte nem volt ismeretlen a La Fontaine mese, gúnyosan mondta:

- Szóval, ugye öreg, csak azt kívánod, hogy segítsem fel a hátadra ezt a köteg rőzsét!

- Nem, nem. Szó sincs róla! - szabadkozott az öreg favágó. - Csak vigyél el!

A halál elcsodálkozott, s szinte kínos zavarba jött. De az öreg csak noszogatta:

- No, ne légy olyan lusta. Add csak fel a hátamra azt a rőzsét, s vigyél el. Haza. Látod, ott lakom abban a kis faluban, annak is a túlsó végében. Nagy út lenne az gyalog egy ilyen öregembernek.

1927

ŐSZI MÉLABÚ

Ősszel, amikor a fák levelei hullnak, az ég ólmosszürkévé válik, a higany pedig a hőmérőben elhatározza, hogy ezentúl nem fog duhajkodni, s összébb húzza magát - az embert valami sajátságos borongós, bánatos hangulat fogja el. Ennek a hangulatnak a neve: őszi mélabú. Az oka pedig a levelek hullásától, ég szürkességétől, higanyoszlop megrövidülésétől, madarak elköltözésétől függetlenül az, hogy az embernek nincs pénze. Mert hát szép dolog a természet, a virág és zöld falomb, szép az ég kékje, kellemes a langyos szellő s a madárcsicsergés - amit némelyek tévesen éneknek neveznek, holott ének az, amit Tita Ruffo vagy Saljapin szokott csicseregni -, de hát mélabú dolgában - ha társadalomszemléletben nem is - még a grófok is a történelmi materializmus alapján állanak, legföljebb annyiban komplikálódik ez az egész ügy, hogy: ha tavasszal nincs pénz - ez a tavaszi láz; ha nyáron nincs pénz - ez a hóguta; ha pedig ősszel nincs pénz - ez a mélabú.

Pénz nincs, lakás nincs, élettárs nincs - férfinak nő, nőnek férfi -; munka nincs, szabadság nincs, hát persze hogy elborítja az embert az őszi mélabú, még akkor is, ha hullanak a levelek, fúj a hideg szél, zörög a kóró, permetez az eső és a többi. Őszi mélabú ellen az ember türelemmel vár. De nem azt várja az ember, hogy majd egyszer kisüt a nap, mert akkor, mondom, a hóguta következik, és nem azt várja az ember, hogy a fák kirügyezzenek, mert mondom, akkor meg a tavaszi láz vacogtatja az ember fogait, azt sem várja az ember, hogy a sok eső után hólé csurogjon a nyakába - hanem azt várja meg szép türelmesen az ember, hogy egyszer már ne csak a madarak költözzenek el, hanem például a Bethlen, a Vass, a Klebelsberg, az egységes párt - ne csak mindig a gólya meg a fecske meg a daru meg a gém meg a bíbic. Inkább ezek maradjanak egyszer már itt egyfolytában addig a kétezer évig, ameddig amazok szeretnének itt maradni.

1927

MIÉRT ROHAN AZ AUTÓ?

Ha az autónak saját esze volna, biztosan lassabban menne. Mert tudná, hogy ha rohan, esetleg összetöri magát.

1. Az autó tehát azért rohan, mert ember dirigálja. Az ember tudja, hogy ha rohan, esetleg összetöri magát. Azért csak rohan. De az ember azt is tudja, hogy esetleg összetöri az autót, az pedig pénzbe kerül. Hát akkor miért rohan?

2. Talán azért rohan, hogy hamarabb érkezzon valahová? De nem jobb-e este tízkor érkezni Sátoraljaújhelyre épkézláb, mint már este nyolckor ott lenni kitört nyakkal?

3. Azután érdemes-e egyáltalán valahová megérkezni? Valaki siet, rohan, hogy fél hétkor ott legyen valahol, pedig a sors könyvében az van megírva, hogy ott fél hétkor egy pofont kell kapnia. Nem jobb-e ezt az esetet egészen lekésni?

4. Valaki meg van híva a városba vacsorára. Autón megy és rohan. Hát lehet ön- és közveszélyesen sürgős egy vacsora annak, aki aznap már reggelizett, tízóraiszott, ebédelt és uzsonnázott? Még ha egy olyan ember rohanna autón vacsorára, aki öt nap óta nem evett - ezt meg lehetne érteni.

5. Vagy a sofőr a saját szakállára rohan? Nem gazdaságosabb-e menet közben akár kétszer is szigorúan rászólni a sofőrre, hogy: „Ne hajtson úgy, mint egy őrült!” - mint katasztrófa után órákon át számtalanszor elmondani, hogy Jaj, Istenem! Annál is inkább, mert az előbbi kiszólásnak még lehet valami eredménye, de az utóbbi jajistenemek már egészen céltalanok.

6. Vajon, aki a Semiramis-kávéházba rohan az autón, hogy öt vagon téglá vagy kukorica adásvételét lebonyolítsa, azt hiszi-e, hogy ő a „tűzoltóság”, vagy azt hiszi, hogy ő a „mentők”?

Mert ha azt hiszi, akkor érthető, hogy rohan. Sőt biztosra vehető, hogy amikor már azt hiszi, hogy ő a dalai láma, akkor még jobban fog rohanni.

1927

HOGYAN ÉLHETÜNK SZÁZ ÉVIG?

Dr. Savage londoni orvos úr foglalkozik legújabbán ezzel a problémával. Szerinte nincs szükség holmi operációra s majommirigy átültetésére, hanem egyszerűen ésszerű, egészséges életmódra. Nem kell más, mint sokat sportolni, egészségesen táplálkozni s nem túl erősen dolgozni.

A dolog egyszerű, mint az egyszerű s világos, mint a vakablak. Csudálatos, hogy az emberek túlnyomó része nem követi a jó tanácsot. Megkérdeztem egy hajléktalan padon-alvót.

- Hát maga nem akar száz évig élni?

- Isten ments! - felelte.

- Vagy úgy! Akkor értem, hogy ilyen ésszerűtlenül él. Hogy nem akar puha ágyban aludni, hanem itt a padon gyötri a testét.

És megkérdeztem egy kövező napszámost, aki a járda szélén kuporodva paprikás szárazkolbászt és savanyú uborkát ebédelt:

- Ezt nevezi maga egészséges táplálkozásnak? Hát maga nem akar száz évig élni?

- Még tízig sem.

- Akkor értem, hogy így ebédel. Ahelyett, hogy krémlevest, borjúfilét, tejszínhabos tortát, jégbe hűtött sárgadinnyét enne. Na persze. De aztán ne csudálkozzon ám, ha százéves kora előtt hal meg.

Megkérdeztem egy vasgyári munkást is:

- Hát maga nem olvasta, hogy dr. Savage szerint nem ajánlatos a túl erős munka? És szokott-e naponta evezni vagy teniszezni?

A munkás azt hitte, hogy bosszantani akarom, s bizony olyan gorombasággal felelt, hogy odábbálltam. Be is láttam, hogy az „embereket” hiába faggatom, nem leszek okosabb. Elmentem magához dr. Savage orvos úrhoz megtudni, hogy hát hogyan is érti ő ezt a dolgot. A tudós nyugodtan kijelentette, hogy szó szerint úgy, ahogy már közölte, s tanácsáért vállalja a felelősséget.

- De hát hogyan követhetik az emberek ezt a tanácsot? Hiszen nem áll módjukban!

Dr. Savage gúnyosan végignézett s azután felelet nélkül elbocsátott. De kikísért a laboratóriumi szolgája. Ő adta meg a felvilágosítást:

- Kedves uram, ön alapvető tévedésben van. Tanulja meg, hogy amikor mi, tudósok, azt mondjuk, hogy az „ember” így tegyen vagy úgy tegyen, akkor ember alatt mindig a polgárt értjük.

Elmentem ezek után egy gazdag emberhez, J. D. Rockefellerhez, az amerikai petróleumkirályhoz. Éppen reggelizett, hideg halat, kakaót és szőlőt. Azután golfozni kezdett. Megkérdeztem:

- Akar ön száz évig élni?

- Mi az hogy akarok-e? Százötvenig akarok.

- És tudja, hogy mi szükséges ehhez? Hogy egyszerűen kell élnie, sportolnia, egészségesen táplálkoznia, s nem túl erősen dolgoznia.

- Naná, nem tudom. Éppen azt csinálom!

1927

CÉDULA A KAPUN

Évtizedek óta ismeretesek a kapukra kiragasztott föliratok: „Egy ágy rövid úr részére kiadó”, vagy „Egy széles ágy két keskeny úr részére kiadó” - és így tovább. Új változatokat napjaink sem produkáltak e cédulákon, dicső legújabb „keresztény” és „nemzeti” korunk, azaz pusztulásunk kora is csak annyi fejlődést hozott, hogy a cédulák száma megsokszorozódott, jeléül annak, hogy a mérhetetlen nyomor még mérhetetlenebbé vált. Mármost a szegények nyomora és nem a gazdagoké.

Most már a kapuk egészen tele vannak cédulákkal, de a szövegek mind-mind csak ágyról, szobáról, díványról szólnak, ezt a témát variálják, tiszta ágy, csöndes szoba, féregmentes dívány; néha a föltétel: „tisztességes férfinak kiadó”, mintha bizony akadhatna olyan ember, aki meglátván az ilyen elrettentő felírást, odábbállna azzal a megállapítással, hogy ő nem tartja magát tisztességesnek. Néha a „féregmentes” csupán szolid, esetleg „szelíd” nőnek adandó ki. Néha „gyermektelen házaspárnak”. De hát csakis szoba, ágy, dívány - mert az állást, ami kéne, a lapok apróhirdetéseibe szerkesztik bele, a vánkost pedig, amely a fejük alól eladó, a hirdetési vállalatok gyűjteményébe iktattatják.

Mégis a napokban láttam valami újat egy kapun: „*Agy kiadó*” - olvastam. Mindenki természetesen találná, hogy itt íráshibáról van szó, az „agy” tulajdonképpen „ágy” akar lenni.

De hát mit lehet tudni a mai magyar világban? Hátha csakugyan agy az, ami kiadó? Agy, agyvelő. Valami ügynevezett tudós vagy író, valami polgári hírlapíró kínálja egy kis bér-gondolkodásra, egy kis „szép”-irodalomra, egy kis kapitalista agitációra az agyát, a rövid kis esztét és a széles, féregmentes lelkiismeretét.

Ebben az esetben a teljes és helyes szövegnek így kellene festenie:

„Agy kiadó, az agy tulajdonosa hajlandó napi két-három pengő éhbérért minden lehető gondolatot kitalálni, és leírni a magántulajdoni társadalom egyedül üdvözítő voltának igazolására. Kiadóknak, szerkesztőknek és igazgató uraknak »bővebbet a házmesternél«.”

1927

CSILLAGOS ÉG

A magyarberényi obszervatórium jelenti: Június hónapban este tíz órakor a délkörben igen magasan áll a Korona nevű csillag, amíg mélyen alatta áll a Pengő. Az északnyugati égen igen magas állásban figyelhetjük meg a Göncölszekeket; jelenleg egy helyben áll, mert egyrészt kátyúba süllyedt, másrészt ellopták a kerekeit. A délkörtől keletre egymás után következnek a Herkules és a Lant; a lant csöndes és nem peng, mert a költőnek az egész hónapban még senki nem adott kölcsön egy pengőt. A Vénusz júniusban fényes esti csillag, amely éjfél után nyugszik le; könnyű neki, nem kell már hatkor fölkelnie. A Mars e hónapban a Rákban tartózkodik, délután három órakor kel és éjjel tizenegykor nyugszik; ez éppen elég, többet egy gróf sem alszik. A Jupiter júniusban a Vízöntőben tartózkodik, és éjfélkor kel; úgy látszik, hogy kártyázik, és ilyenkor megy a klubba, mivel az égen is éppen olyan komolyan üldözik az ilyen előkelő kártyásokat, mint itt Budapesten. A Szaturnusz s Skorpióban lelhető föl, a gyűrűje még megvan, s háromszoros nagyításban még szépen látható, ami annak a jele, hogy aránylag még tűrhető az anyagi helyzete. A Hold futja a maga szokásos pályáját, hatezerszeres nagyítás mellett érdekes tüneteket figyelhetünk meg rajta: ott működik az OHFB, azaz Országos Holdföldosztó Bíróság, amely a Holdban folytatja azt a földosztást, amely itt nálunk abbamaradt. A Nap három óra körül kel, és este nyolc óra tájban nyugszik, de viszont Pesthy Pál igazságügy miniszter addig nem nyugszik, amíg valami büntetőnovellát ki nem talál, s kiváló parlamenti többségünkkel el nem fogadtat, amely szerint bizonyos esetekben a Nap, a Hold és a többi égitestek is magas pénzbüntetéssel lennének sújthatók. A Nap például abban az esetben, ha túlságosan világít, s olyan dolgokra is fényt vet, amiknek a „köz” érdekében sötétségben kell maradniuk. Vagy a Vénusz például abban az esetben, ha fényével megvilágítja mondjuk a Tejút, hogy kiderül, miszerint a Tejút is egészen elhalványult, mert a panamisták már azt is vízzel hígítják.

1927

KÉPES MELLÉKLET

Ne csak az élőszó hasson, hanem a kép is! Érzékeiken keresztül is tanítani, javítani, boldogítani kell az embereket. Ezt a nemes célt szolgálja a napilap „Ingyenes képes műmelléklet”-e.

Első oldal: Templom belseje. Beiktatás az esztergomi bazilikában. A másik oldalon: Alfonz spanyol király vadászatán. A király öfelsége fehér lovon ül és mosolyog. (Ha én fehér lovon ülnék, talán én is mosolyognék.) Jobbra ettől: Billi-nővérek, kacagó, meztelen lábszárú nők. A két kép alatt: „A katonai vezetés alatt álló Harrowschool-ban egy tiszt szemlét tart az újoncok fölött.” Ahá!

Összefoglalva az eddigieket: 1. Egy kis katolicizmus. 2. Egy kis királyimádat. 3. Egy kis művészet, azaz: prostitúció. 4. Egy kis ellenforradalmi fasizmus.

Azután pedig: Filmfölvételekből részletek. Szende szemei, de meztelen nyaka, karja, keblei a „művésznők”-nek. Azután a primásról két fölvétel. Azután megint: filmprimadonna: Dolores del Rio. Tovább: nyolc kép Esztergomról, a primásról, a bazilikáról, kis templomocskáról. Azután három kép: félmeztelen nők villogó, sőt „ingerlő” lábszárakkal. Azt mondja az aláírás, az édes: „Pazar kiállítású filmrevü.” Más hasonló kép alatt: „Látványos kiállítású revü.”

Tovább, tovább! A primás. Utána: Egy férfialak a londoni ködben. Ki az? Mi az? Vagy úgy? Nem érdektelen, hiszen: „A dán trónörökös Londonban, a hajnali ködben.” Bunkófejű János a hajnali ködben - ez nem érdekes, Schwarcz Ármin a déli verőfényben - ez unalmas. Ah, ez a dán trónörökös. Ah, szívemben áhítatot érzek.

Azután: A „Senera” nevű amerikai sorhajó. Szóval egy kis militarizmus. Alatta: Amunullah kán, afgán király a cannes-i teniszpályán. Boldog vagyok, hogy láthatom. Milyen friss, milyen egészséges, milyen üde! Mellette: Jellicoe angol admirális. Fontos! Admirális! Nem ám holmi: kubikos vagy zsákhordó.

Az utolsó oldalon kisebb képek, sőt képecskék: „Vasárnapi mise a »Texas«-hadihajó födélzetén.” Angyali. Nem ám holmi hétköznapi reggeli. És nem ám holmi kivándorlóhajón. Hanem mise és hadihajón. Csak így szép. Azután megint egy „művésznő” a kutyával. Hadd csurogjon az olvasó nyála. Végül: Alfonz spanyol király a spanyol mérnöki akadémián. Szóval a spanyol mérnöki akadémia csak úgy kerülhet képre, ha ott van a spanyol király is. Másképp unalmas, bagatell.

No de végeredményben mi, szegény érdektelen és unalmas Proletár Jánosok örülünk, hogy rólunk nincs egy fölvétel sem. Mert, ugyebár, az nem lehetne más, mint: Proletár János, akit a héten ötven évi fegyházra ítélték. Vagy: Proletár János, akit leütött a hajókötel. Avagy: Proletár János, éhségstrájkjának huszadik napján.

1928

JÓL ÁLL A BÚZA

Kedvezőek a termés kilátások. Több lesz a búza, rozs, zab, mint tavaly volt. Örülünk neki. Örömünk persze inkább negatív, nem annyira a várható jók miatt való, mint inkább abból a megfontolásból fakad: mi lenne, ha semmi búza, rozs, zab nem teremne, ha mindet elverte volna a jég vagy a szekerce, ami esetleg az égből esett volna. Éhség és éhhalál lenne, én magam szinte látom magamat lelki szemeimmel, amint már hét napja nem ettem egy marék búzát sem, illetve egy falat kenyeret sem, s egy kitűnő ismerősöm az előkelő étterem teraszáról szívszakadva nézné, amint összeesek a kocsiján és haldoklok, s közben - mivel igen jószívű ember - könnyei záporoként hullanának a bécsiszeletre, amit ő éppen ebédelne, előtte hallal, utána palacsintával.

Szóval éhhalál és éhínség lenne, ha búza nem teremne. Így ellenben a kilátások már sokkal, de sokkal kedvezőbbek. A grófnak kétszáz ezer pengővel lesz több az idei jövedelme, a művésznek ötvenezerrel kap többet a gróftól, mint tavaly kapott; a cigány pár száz pengővel, a pezsgógyáros és ügynök néhány ezerrel keres többet a grófon, a nyertes ló zsokéja három ezer pengő külön jutalmat kap, a külföldi fürdőhely és szálloda is keres, operettbe és orfeumba is többször megy a gróf, tehát fölvirágzik a kultúra is, *Lőcsei kalendárium*-ból, *Gótai almanach*-ból, valamint a *Vadász- és Versenylap*-ból is vásárol a gróf, ez újfent a kultúra virulását jelenti, sőt emelkedik a nyomdászipar is; új vörös frakkot csináltat a gróf a téli rókavadászatra, az agarak és kopók élelmezését is följavíttatja - szóval egy nagy áramlás indul meg, az egész ország vérkeringése fölélénkül, a grófnak kétszáz ezer, a művésznőnek ötvenezer, a zsokénak három ezer, a cigányprímásnak hatszáz és így tovább, lefelé, egészen mondjuk, a költőig, akinek - ha csakugyan néhány millió métermázsával több gabona terem, mint tavaly - szintén jut legalább egy zabszem, ha belefér -, mondjuk a zsebébe.

A béreseknak és földművesmunkásoknak is meglesz a maguk erkölcsi haszna, mert amikor kivonulnak a munkára, ugyanolyan kis bérért, mint tavaly, sokkal kellemesebb látványban lesz részük, mint tavaly, mert egy dús búzatábla még a tájképfestők szerint is üdítőbb látvány, mint a kopár föld.

1928

EL KELL ZÁRNI A GÁZCSAPOKAT!

Mostanában sok haláleset történt gázmérgezés következtében. Egy riporter meglátogatta a gázgyár igazgatóját, aki nyilatkozott a balesetekről, s azt ajánlotta, hogy el kell zárni a gázcsapokat, jól el kell zárni.

Igen, ez a védekezés helyes módja. De ez még nem minden. El kell zárni a fűleket. Vattával, avagy havasi gyopárral, mindegy, hogy mivel, de be kell tömni. Nem szabad, hogy az ember hallja a mások nyöszörgését, átkozódását, sóhajtását, a fogak keserves csikorgatását. El kell zárni a szemeket, azaz be kell hunyni őket. Nem szabad, hogy az ember lássa a mások vonagló arcát, rongyos cipőjét, könnyét, lyukas könyökét, a tébolyodás bamba röhejét, s az általános elhülyülés meredt szemdüllesztését.

El kell zárni az orrokat és a szájakat. Nem szabad, hogy az ember szagolja a nagy hulla rothadását s a panamaszagot. Nem szabad, hogy beszéljen, mert csak rosszat mondhat. Nem szabad, hogy lélegzetet vegyen, mert nemcsak az a baleset, ha valaki gázt lélegzik be, hanem ha az ember egyáltalán lélegzik. El kell zárni a kéményeket és kályhacsöveket. A vízvezetéket. A szívet. A pénztárcát. Az értelmet. A napokban a várban sétáltam, ott láttam a bástyafalban egy lyukat. El kell zárni! El kell zárni a határokat. Az utcákat és az országutakat. A bőr apró nyílásait, az úgynevezett pórusokat. A folyók medrét. A kanálisokat.

Szóval, végeredmény és végösszeg: el kell zárni a gázcsapokat, a fűleket, a szemeket, az orrokat, a szájakat, a szíveket, a pénztárcákat, a falon a lyukakat, a kályhacsöveket, a határokat, az utcákat, az országutakat, pórusokat, folyókat, kanálisokat, kéményeket, a nyelvcsőt, az orgonák sípját, a réseket, az ütőereket, a nyitott palackokat.

No de mindennek a keresztülvitele - bár a balesetek, sőt a halálos balesetek elhárítása végett föltétlenül szükséges lenne - óriási nagy és nehéz, csaknem keresztülvihetetlen munka, ezt magam is belátom.

Van egy egyszerűbb megoldás: mindenkit el kell zárni!

1928

AKASZTÁSÜGYI KISKÁTÉ

1. *Mi az akasztás?*

- Az akasztás igazságszolgáltatási ténykedés.

2. *Kit büntetnek akasztással?*

- Aki valami súlyos büntettet, például gyilkosságot követ el, kivéve persze azokat az eseteket, amikor olyant is akasztanak, aki nem követ el büntettet, de kivéve még azokat az eseteket is, amikor azt, aki gyilkosságot követ el, nemcsak, hogy nem akasztják föl, hanem egyáltalában meg sem büntetik.

3. *Miért büntetik a büntettest az ő fölakasztásával?*

- Azért, mert elkövette a büntettet.

4. *De miért büntetik a büntettes fölakasztásával az ő atyját, anyját, testvéreit és gyermekeit?*

- Ennek csak a Jóisten a megmondhatója.

5. *Mi az akasztás célja?*

- Az akasztásnak több nemes célja van, ezek között nem utolsó az, hogy róla színes riportok készüljenek, s az olvasók hátbőre kellemesen borzongjon.

6. *Szükség van-e tehát akasztásra?*

- Nagyon is. Annyira, hogy ha netalán hosszabb ideig nem követne el senki ügynevezett súlyos bűntényt, akkor valami más jogcímen kéne akasztani.

7. *A színes riportok írói szerint milyen az áldozat arca, amikor a siralomházból kivezetik?*

- Nyugodt. Sápadt ugyan, de nyugodt.

8. *Miért nyugodt?*

- Azért, mert az áldozat már eszén kívül van a nyugtalanságtól, de azért az arca sem szikrát nem szór, sem az orrcsontja vitustáncot nem jár, s ezt úgy nevezik, hogy „nyugodt” arc.

9. *Milyen a bitófa?*

- Durván ácsolt.

10. *Hogyan kong a lélekharang?*

- Nyolcat kongat egymás után. Tehát: nem egyszerre, hanem: egymás után. Érdekes egy szerszám az a lélekharang.

11. *Hogyan néz ki a hóhér?*

- Rosszul szabott ruhájában olyan, mint egy kőműves pallér. Nem ám mint egy óbudai háziúr. De nem ám. Hóhérról a hasonlat szigorúan a munkásság köréből. De úgy ám!

12. *Mit csinálnak az ügyész szavai?*

- Zuhognak. „Vezessék elő az elítéltet!”

13. *Mi történik, amikor az ítéletet fölolvassák?*

- „Tomba szavak hullanak a csöndbe.”

14. Hogyan szól ellenben a pap?

- „Halk, bánatos hangon.”

15. Mi történik, amikor a páter keze lendül?

- Na hát mi történne? „A kereszt jegye rajzolódik az elítélt homlokára.”

16. Mivel bünteti a büntetőtörvénykönyv a butaságot és a hazudozást?

- Semmivel.

17. És mivel bünteti a társadalom?

- A polgári társadalom nemcsak nem bünteti, hanem jutalmazza! Elismeréssel például. „Er hat Talent.” „Schreibt wie ein Petőfi!” És esetleg még néhány pengővel is.

1928

TÖBB OPTIMIZMUST!

Egy közgazdasági hetilapban olvastam egy cikket, amelyet egy közgazdászati vezéregyéniség írt, és amelynek a címe: „Több optimizmust!”

Amint a címből is látható, a vezéregyéniség kifejti a cikkben, hogy nincs ok a csüggedésre, föl a fejjel, nagyszerűen megy minden, hiszen az államháztartás egyensúlyban van, termelésünk zavartalan, pénzünk stabil (ami annyit jelent, hogy ingadozó pénzünk nincs egy vas sem, de stabilpénzünk sincs egy vas sem, ami nagy különbség!), szóval megy minden rendben és előre, a legszebb rózsaszín irányában.

Rám óriási hatással volt a cikk. Úgy megszállt tőle egyszerre az optimizmus, mint a középkorban az ördögösség szállta meg az embereket. Kirohantam az utcára terjeszteni, továbbadni ezt az áldott, egészséges optimizmust. Először egy munkással találkoztam. Ki volt fáradva, kedvetlen volt, panaszkodott, mondta, hogy sok a baj, rémesen drága minden, és alacsony a munkabér.

- Nincs baj - magyaráztam. - Az alacsony munkabér mindent rendbe hozhat. Mert az alacsony munkabér rendkívül jövedelmezővé teszi a termelést, annyira jövedelmezővé, hogy ezt látva, rövidesen életbe léptetik az ingyenmunkát, amikor is a termelés már oly jövedelmező lesz, hogy ezrével és tízezzel alakulnak vállalatok, amire is a termelés oly óriási lesz, hogy az árak előbb lezuhannak, majd teljesen megszűnnek, és mindenki minden szükségletét ingyen elégítheti ki, mire is nem dolgozunk, csak fogyasztunk mindnyájan, amíg meg nem halunk. Több optimizmust! - kiáltottam munkás barátomra, és rohantam tovább.

Találkoztam egy munkanélkülivel, nagyon csüggedt volt, panaszkodott.

- Föl a fejjel, barátom! - kezdtem beléje önteni az optimizmust. - Nem kap munkát? Nem baj. Most már ne is vállaljon, még ha hívják is. Egyrészt azért ne vállaljon, mert nemsokára bevezetik az ingyenmunkát, másrészt pedig azért ne vállaljon - és itt elmagyaráztam a dolgot úgy, ahogy előbb a munkásnak. Több optimizmust! - búcsúztam el a munkanélkültől.

Találkoztam azután még sokféle emberrel. Valamennyibe úgy öntöttem az optimizmust, mint a fasiszták a destruktívokba a ricinusolajat. Végül a szóban forgó cikk szerzőjével is találkoztam.

- Még több optimizmust! - kiáltottam rá diadalmasan. - Még többet, mert az öné is kevés!

És megmagyaráztam neki, hogy óriási jól megy minden, szinte szédítően jól. Ha így megy továbbra is, hamarosan kitör az általános jólét.

És ezt úgy megmagyaráztam a vezéregyéniségnek, hogy egészen kétségbeesett.

- Szent isten! - nyöszörögte aggódva. - Ezt nem is akartam. Mert ha csakugyan kitör az általános jólét, akkor mi lesz velünk, szegény közgazdasági vezéregyéniségekkel, azaz hullafosztogatókkal?!

1928

AZ ÖNGYILKOSOK BÜNTETÉSE

Egy hivatalnoknő, aki hónapok óta nem kapott állást, s napok óta éhezett, fölvágtá az ereit, mert félt az éhenhalástól. No lám, mégiscsak erkölcsös és kitűnő gondolkodó az a reakciós író, aki egy reakciós lapba cikkeket ír, s cikkeiben emberboldogító eszmékkal boldogtalanítja az embert. Azt mondja például - s éppen a hivatalnoknő esetéről jut eszembe -, hogy az öngyilkosokat büntetni kell.

Igazi kernemzeti ötlet ez, még ha nem is új. Jézus tanításaiból nyilván csak azért maradt ki, mert a Mester megfeledkezett róla. Vagy mert akkor még nem volt kernemzeti kurzus, és így a gazdasági viszonyok nem kergettek annyi embert az öngyilkosságba.

De tegyük csak magunkévá a kernemzeti író nemes szívből fakadt ötletét, s gondolkodjunk csak, hogyan is kellene az öngyilkosokat büntetni. Például azt a hivatalnoknőt, aki fölvágtá az ereit. Próbálgassuk csak a különböző tippeket.

Hónapok óta nem kapott állást! Remek. Megvan az első tipp: tízévi hivatalvesztésre kell őt ítélni.

Vagy: napok óta nem evett, mert már annyi pénze sem volt, hogy kenyeret vehetett volna. Nagyszerű. Megvan a másik tipp: ötezer pengő pénzbírsággal kell őt sújtani.

Avagy: attól félt, hogy éhen fog halni. Megint megvan: legyen az ő félelme jogos, halállal kell büntetni. Mi az a kis halálbüntetés egy szegény embernek, aki úgyis meg akart halni. És mi egy halálbüntetés egy konstruktív írónak? Egy kis halálbüntetés, a politikai jogok felfüggesztésével, ötezer pengő pénzbüntetés a gazdagok javára, s életfogytiglani hivatalvesztéssel.

De mi történjék, ha az öngyilkossági kísérlet eredménnyel jár, s a büntetett meghal?

Van egy kiválóan kegyetlen javaslatom, amellyel az ilyen öngyilkosnak még a síron túli életet is egész pokollá lehet bűvölni: Minden vasárnap föl kell neki olvasni a konstruktív író emberboldondí... akarom mondani emberboldogító cikkeit.

1928

BAJ VAN PALÉOLOGUE-GAL

Paléologue, Franciaország volt szentpétervári nagykövete könyvet írt, amely *A cári Oroszország* címen jelent meg. A könyv egy kapitalista állam hű alkalmazottjának szemével látja a lezajlott eseményeket, de ezen a korláton belül jól van megírva, s érdekesen eleveníti meg az orosz forradalom előzményeit és okait s a forradalom kitörését.

Ezzel szemben egy konstruktív napilap munkatársa abban a ránézve kiváló szerencsében részesült, hogy vendégségben lehetett egy dunántúli előkelő földbirtokosnál, s együtt ebédelhetett a kastélyban a földbirtokossal s családjával. Asztalbontás után a pipázóban fecse... akarom mondani csevegtek, megbeszélték, hogy a töltött rizs áfonyával jobb-e vagy piszke-szósszal; s a földbirtokos előkelő neje elpanaszolta, hogy angolok jártak náluk vendégségben, s akarták látni a parasztokat, amire ők elvitték az angolokat a templomba, de nagyon szégyellték magukat, mert olyan „buta képük van a parasztoknak, mintha fából lennének faragva”; mindezek után így szólt az előkelő háziasszony a hírlapíróhoz:

- Maga Pesten van a forrásnál, bizonyára vannak érdekes új könyvek, ajánljon nekünk valami olvasnivalót.

A hírlapíró lelkendezve dicsérte a Paléologue könyvét. Szenzációs, érdekesítő, remek a stílusa, hallatlan az éleslátása, rengeteget megtudunk belőle, amit eddig nem tudtunk és így tovább.

A méltóságos asszony közömbösen hallgatta a hírlapírót, s röviden ezt mondta:

- Igen, hallottunk már a könyvről, de azzal a Paléologue-gal nagy baj van. El akartuk olvasni a könyvet, de véletlenül megtudtuk, hogy ez a Maurice Paléologue, sajnos, nem az igazi Paléologue-ok közül való, s ez nagyban csökkenti a könyv értékét.

Magyarázat:

Van egy Paléologue nevű francia nemesi család. Ezek az „igazi” Paléologue-ok. A Maurice Paléologue nem ebből az ősnemesi családból való, ez az, amit magyarék, illetve földbirtokosok, illetve előkelőségeik véletlenül megtudtak, s ez az, ami miatt, sajnos, nem olvashatják el a könyvét, mert az ilyesmi nagyban csökkenti a könyv „értékét”.

Történt Közép-Európában, Krisztus után 1928-ban, a Lajtától keletre százhusz-százötven kilométerre.

1928

SZERELMES FÉRFI

Már egy hete nem beszéltem vele. Nem adott rá alkalmat. Helyesebben: minden alkalom elől elzárkózott. Ugyan mit jelent ez? Taktikázik?

Hétfőn este karonfogva ment egy férfival a körúton. Úgy tett, mintha engem nem látott volna. Másnap a nővérével üzentem neki. Azt üzentem, hogy okvetlenül beszélni akarok vele. Ő azt üzente vissza, hogy az unokabátyja volt.

Elhiggyem ezt? Ostoba vagyok, ha elhiszem! De hátha akkor vagyok ostoba, ha nem hiszem el? Mert igenis tudomásukra hozom a túl okosoknak, hogy volt már rá eset, amikor egy nő az unokabátyjával ment az utcán.

Másnap este, tehát kedden, egy másik férfival láttam karonfogva menni a körúton. Ez kövérebb volt, mint az előző napi és alacsonyabb is. Ő most a köszönésemet bájos mosollyal fogadta. Tehát az előző napon csakugyan nem látott volna? De hisz rám nézett, s mikor a tekintetünk találkozott, hirtelen elfordította a fejét. No, de ha akkor látott engem, és mégsem akart látni, miért nem tett másnap ugyanúgy? Szóval, hiába, lehetségesnek kell elfogadni, hogy csakugyan ma látott.

De visszatérek a második férfira. Bizonyos távolságban utánuk mentem. A kapu elé érkezve sokáig beszélgettek, s váláskor megcsókolták egymást. Iszonyú az, ami szívembe nyilallott. Szerdán délelőtt megint üzentem neki a nővérével. Mi az, ki volt az a férfi, tudni akarom. Különböznem is beszélnem kell vele. Azt üzente vissza, hogy számár vagyok, az a férfi ugyanaz volt, akivel egy nappal előbb láttam, szóval az unokabátyja.

Hogyan? Káprázott volna a szemem, amikor a keddi férfit kövérebbnek és alacsonyabbnak láttam? Vagy ez a leány... Nem! Itt nincs szó, nincs minősítés. Itt egyszerűen megáll az ész. Most már talán nem is szeretem őt, csupán megvetem, de érteni akarom. Tisztán akarok mindent tudni. Mert éppen ez az, amit nem bír el az ember, ez a bizonytalanság, illetve, hogy az embernek fogalma sincs semmiről.

Csütörtökön legalább tíz órán keresztül sétáltam a házuk előtt. Csak hogy lássam őt. Nem mutatkozott. Halálos aggodalom gyötört, hogy talán beteg szegény; vagy ami még borzasztóbb: nincs otthon! Üzenetváltás. Azt üzente, hogy azért nem mozdul hazulról, mert tudja, hogy lesem, s nem akar látni. Mi ez megint? Újabb trükk! Most már hogyan állok vele? Szeret vagy nem szeret?

Pénteken megint a házuk elé mentem, s föl-alá sétáltam. Egyszer csak kinézett az ablakon. Fölmentem a lakásukig, s az ajtón becsöngettem. A cseléd azt mondta, hogy nincs itthon. - De hiszen láttam kinézni az ablakon! - kiáltottam. - Várjak - mondta a cseléd, s bement. Azután kijött, s azt mondta: A kisasszony azt üzeni, hogy nincs itthon. Érthetetlen! Tévedtem volna? Nem, ez szinte lehetetlen. Nem mentem el. A lépcsőházban megálltam és vártam. Egyszer csak jött. Ment el hazulról. Tehát otthon volt, s egyszerűen letagadta magát. „Ó, hát maga keresett?” - csodálkozott sajnálkozva. - „Azt hittem, hogy a Lajos” - mondta. És méghozzá a Lajos én vagyok!

Hála istennek. Tehát mégiscsak van reménységem. Mert csak a nevemet tévesztette el, engem magamat fogadott volna. Tehát lehetséges, hogy szeret. Mentem vele, lefelé a lépcsőn. „Kísérjen el” - mondta lent az utcán. És ebben a pillanatban odaintett egy taxit, beleült, köszönt, s elrobogott. Nagyon kedvesen integetett vissza: Pá, pá! Mégiscsak szeret! Hurrá szeret! Autó-

taxiba hirtelen bizonyára csak azért ült, mert sürgős dolga volt, de viszont végtelenül kedvesen integetett. Ó, meghasad a szívem! A boldogságtól, illetve... nem is tudom, hogy mitől.

Ma, azaz vasárnap, végre beszéltem vele, mert a taxiesetet nem számítom beszélgetésnek. Azt mondta, hogy nagyon terhére vagyok már. Később, hogy legjobban szeretné már, ha egyáltalában békén hagynám. Tehát szeret, csak titkolja még! Túlságosan szemérmes, az angyal. Igen, ez az a természetes, ösztönös női ellenállás. Ezt végiggondolva, annyira megörültem, hogy a nyakába akartam borulni és megcsókolni. Ő ellökött, és ijedtében segítségért kiáltott. Hiába, a nőknél nem lehet eligazodni. A nő rejtély és pont. Ilyen misztikus viselkedést azonban még nőnél nem láttam.

Most itt állok az utcán, az ablaka alatt. Éjjel két óra van. A függöny le van eresztve. A villany ég, néha-néha a függönyön megjelenik az ő éles árnyéka. Imádom őt! De egyszerre csak egy másik árnyék is látható, magasabb, mint az övé, határozottan férfi. Összeborulnak, és megcsókolják egymást. Mi ez? Mi ez már megint? Megcsal? Vagy megint valami rettentő új trükk? Végleg meg akar őrijíteni, hogy szerelmemről ő így szerezzen bizonyosságot?

Nem tudok eligazodni rajta, tanácstalanul állok itt az utcán, bámulok föl az ablakára, nézem az összeforrott két árnyékot, és szavamra mondom, már szinte hülyén kérdezem a mellényem gombjait tapogatva sorra: Szeret? Nem szeret! Szeret? Nem szeret?

1929

TAVASZI DIVAT

Kopott szürke ruha, esetleg idegen szövetből való folttal, esetleg még foltozatlan szakadásokkal.

Vagy: lényegében ugyanilyen ruha, de más színben, például zöldben, amely azelőtt fekete volt, vagy sötétbarnában, amely azelőtt világosszürke volt.

A zsebben elegáns, piros csíkos kis zálogcédula, ráírva: lejárat nemsokára, de talán még egyszer meghosszabbítható.

A cipőn, így kora tavasszal, még csak egy-egy repedés divatos, egy a bal cipőn, egy a jobbon (a két repedés nyári, a három-három repedés őszi divat). A cipőtalp lehet foltozott is, a tátongó lyukat csupán télen hordjuk.

A fejen esőáztatta, viharverte színfoltos kalap, úgynevezett gondfödő.

A frizura: zilált.

Ingmell: rojtos.

Gyomor: üres.

Fejben: őrzítő anyagi gondok.

Szív: vagy üres, vagy a pitvarokban fekete keserűség.

Társalgási téma: Vajon meddig tart még? Mikor tűnnek már el? Mikor söpri már el őket valami zivatar?

De a kisagyban: kis csinos, pislogó, soha ki nem alvó remény.

A szív két kamrácskájában: mindezek ellenére egészséges, pirosan lobogó vér.

Testtartás: régi divatúaknál elernyed, görnyedt; az újszerűségek kedvelőinél: keskeny, egyenes, dacos.

1929

VIGYÁZZUNK ERKÖLCSEINKRE!

Magam is voltam hozzá hasonló dolgozókkal közös kiránduláson a budai hegyek között. Hát csak most kapok észbe, a legújabb erkölcsvédő rendelet után, hogy micsoda borzalmaknak voltam szemtanúja, sőt cselekvő részese. Először is már útközben, alighogy Budát elhagytuk, egyes férfiak levetették a kabátjukat. A kabátot hónuk alá csapták, s - Uram bocsáss! - ingben mentek tovább. Ingben! Nem is tudom, hogy illik-e leírni ezt az illetlen szót, amely olyan ruhadarabot jelent, amely nem áll közvetlen érintkezésben lenni a meztelen emberi testtel.

Ingben meneteltek a csoportban ezek a szemérem nélkül való emberek, akárcsak az a kétmillió férfi Berlinben, így a nyári melegben, a város belsejében, nyílt utcákon. Hát ezt az ingben való járást, kinn a szabadban, be kell tiltani, ez nyilvánvaló. De nem volna helyes itt megállni. Intézzünk demarsot Németországhoz. Követeljük, hogy ott is tiltsák be az ingben járást. Mert csak így védekezhetünk e nyugati szabadosság ellen. Mert ez a mételey nyugatról jött hozzánk, akárcsak az elmúlt télen az influenza. De amíg az influenzát nem kellett betiltani, mert nem ütközött bele a közerkölcsökbe, addig az ingben járás destruáló hatása kiszámíthatatlan.

De menjünk tovább. Amikor az erdőbe egy tisztásra érkeztünk, s ott megtelepedtünk, az erkölcstelenségeknek a kabátlevetéssel megkezdett sorozata folytatódott. Akadtak köztünk olyan férfiak és nők, akik egész ruházatukat levetették, fürdőtrikót vettek magukra. Uram bocsáss - fürdőtrikót! Kilátszott a nyakuk, karjuk és lábszáruk. Akárcsak az úriembereké és nagyságos s méltóságos asszonyoké, akik a Gellért-beli hullámfürdőben evickélnek és sütkéreznek! Hát ez is megengedhetetlen valami!

Azután egyesek elheveredtek a fűben, és a napon süttették magukat. Hogy nem sült le a bőr a képükről! Ámbár - és ez azt mutatja, hogy még nem halt ki a szemérem minden emberből - akadtak olyanok, akiknek igenis lesült a bőr a képükről.

Ezt a napon sütkérezést is be kell tiltani. Mert ha az erkölcstelenség egyszer megindul, olyan az, mint a lavina, nincs megállása, és nő, nő, folyton nő. Most már itt benn a városban is lépten-nyomon tapasztalhatunk jelenségeket, amelyek sértik szeméremérzésünket. Vannak durva lelkű proletárok, akiknek a lábujjuk látszik ki a cipőből, vagy a könyökük a kabátból. Nahát ezt is be kell tiltani. Akinek nincsen olyan ruhája, amely az egész testét elfödi, az ne mehessen az utcára! Igenis, kirándulni csak szűrben és subában legyen szabad, őseink is így rándultak ki. És fel kell öltöztetni az állatokat. Az én szemérmemet például határozottan sérti, hogy a lovak és kutyák anyaszült meztelenül járnak az utcán. Egyéb disznóságokról nem is szólva, amit szintén elkövetnek.

Az én szeméremérzésem már arra is felháborodik, hogy egyes emberek meztelen képpel járnak-kelnek, holott minden okuk meg lenne, hogy legalább egy álarcot vegyenek fel.

1929

MI AZ, HOGY MUNKÁSKÜLSEJŰ?

Ha valahol a város szélén, mondjuk, a Lágymányosi úton, átvágott nyakkal találnak egy embert, aki már megszűnt lélegezni, s ezenfölül még a pénztárcája és a zsebórája is hiányzik - azonnal megindul a nyomozás a tettes után, és csakhamar jelentkeznek önkéntes tanúk, akik azon a környéken, ahol a hulla fekszik, látták azt a bizonyos „munkáskülsejű” egyént.

Igen, munkáskülsejű! Így írják a polgári lapok minden esetben. Ugyan mit akarnak ezzel mondani? Mert nagyon is sokat mondanak, sőt többet, mint amennyit tudatosan akarnak. Ha úgy személyesen felelősségre von az ember ezért a „munkáskülsejű”-ért egy-egy tollforgatót, hát nem győz magyarázkodni. Hogy ő csak azt akarta ezzel a jelzővel kifejezni, hogy olyanforma embert láttak a hulla körül sompolyogni, akiről a rablógyilkosság feltételezhető, szóval valami rosszul öltözött, gondozatlan, gyöngén táplált, ki nem aludt embert - hiszen elvégre egy grófról vagy egy bankigazgatóról nem gondolhatja, hogy egy kispolgári tárca tartalmáért és egy ezüstóráért átvágja valakinek a nyakát.

Tehát mit jelent az, hogy munkáskülsejű? Mármint a napilapokban megnyilatkozó polgári gondolkodás és szóhasználat szerint. Nyilván azt, hogy van: úri külsejű és munkáskülsejű. És hogy a „munkáskülsejű” - az nálunk még egyet jelent a kopottal, a rongyossal, a gondozatlannal, a törődöttel, az ütődött-verődöttel, a sanyargatottal. Ilyesmiket kell jelentenie e szónak, mert másképpen nem használnák. Nem használnák az olyan ember megjelölésére, aki rablógyilkossággal alaposan gyanúsítható.

Szóval: ott fekszik a hulla, átvágott nyakkal. És láttak a nap folyamán azon a tájon egy munkáskülsejű embert. Tehát: az, hogy munkáskülsejű, már ok a gyanúra. Nem baj, ha ártatlanabb a ma született báránynál is. Így azután sok mindent megért az ember. Megértem azt, hogy amint az Oktogonon állok, és szívet repesztően trombitálnak az autók, úri külsejű emberek ugrálnak a robogó villamosra, nyolcvan kilométeres gyorsasággal vág bele a sokadalomban a lobogó lenhajú motoros, berreg, ropog, robban, öt öregasszonyt majdnem tízzé szel, zúgás, örület, gépfegyvertűz, eszeveszettség - egyszer csak látom ám, hogy a rendőr visz befelé a Mozsár utcai őrszobára egy rozoga kis biciklivel valami kis legényt, egy olyan kopottas, fekete trikós, fáradt emberkét, szóval: munkáskülsejűt. Ugyan mi bűne lehet, mit követhetett el az elavultság amaz orgiájában? Melyik hatvan lóerős Minerva autó épségét fenyegette kised biciklijével életveszedelmesen? Nem is kutatom, több száz eset együtt megadja a megfajtást: munkáskülsejű.

Nem ostoba szóhasználat ez a „munkáskülsejű”, kérem. Van ennek értelme, habár úri külsejű és züllött belsejű emberek agyából fakad.

1929

A TEHETSÉGTelen ÍRÓ TERMÉSZETRAJZA

1. A tehetségtelen író dicsekszik. Dicséri önmagát és műveit. France, Wells, Hamsun, Jókai - ezt sohasem tették.
2. Míg a tehetséges író mészáros, rendőr, repülő vagy kereskedelmi utazó szeretne lenni, s arról panaszkodik (senki sincs sorsával megelégedve!), hogy ő csak kénytelenségből ír - addig a tehetségtelen író mindenáron író szeretne lenni.
3. A tehetségtelen író rendkívül tiszteli az írókat, ha egyet lát az utcán, megfordul, és áhítattal néz utána, míg az el nem tűnik a látóhatáron. Előszeregettel ismerkedik meg írókkal, s boldog, ha például egy kezdő titánnak némi aprópénzt adhat kölcsön.
4. Aki a kávéházban így rendeli a kávé: „langyosat, föllel!” - az nem lehet tehetséges író.
5. Aki az uniformizálás külsőségeihez folyamodik, s például fekete inget hord vagy hosszú szárú csizmát, esetleg bársonykabátot, Lavallière-nyakkendőt, netán vállat verő haját - az legalábbis gyanús.
6. Aki verskötetének ilyen címet ad, hogy: „Ibolyák”; aki novelláskötetének ilyen címet ad, hogy: „A kakukkmadár és egyéb történetek”; aki regényének ilyen címet ad, hogy: „Badacsonyi Márton uram szerencséje” - az csak tehetségtelen lehet. A jó írók ötletessége és jó ízlése már a műveik címében is megnyilatkozik. Mikszáth és Jókai címekre kell gondolni: „Páva a varjúval”, vagy: „Egy magyar nábob”. A tehetségtelen író még az alakjainak is szerencsétlen neveket ad, ha például így kezdődik egy novella: „Block megigazította monokliját, és így szólt Ságodinéhoz...” - ezt már nem is kell tovább olvasni.
7. A tehetséges író időnként arról sóhajtozik, hogy Istenem, milyen boldog lenne ő, ha nem kellene neki többé írnia. A tehetségtelen író alig várja, hogy otthagyhassa már havi ötven milliót jövedelmező cégvezetői állását, s minden idejét „az irodalomnak szentelhesse”. (Ez a „szentelhesse” különösen kompromittáló egy kifejezés!)
8. A tehetséges író, amikor élete legjobb művét átadja a szerkesztőnek, s az azt kérdi tőle: „Jó ez a novella?” - így felel: „Nem tudom, tessék elolvasni, talán használható.” A tehetségtelen író felelete ellenben így hangzik: „Meghiszem azt! Megeszem a fejemet, ha Gorkij Maxim tud ilyet írni, magunkról nem is szólva!”
9. A tehetségtelen írónak mindig van pénze, a tehetségesnek ritkán.
10. A tehetséges írók majdnem mind nehezen, küszködve alkotnak, de a tehetségtelen írók kivétel nélkül játszi könnyedséggel ontják magukból a semmit, szükség esetén szedés alá gépbe diktálják, vagy léniás kézírással kalligrafikusan írják.
11. A tehetséges író így köszön: alászolgája - a tehetségtelen hangosan, vidáman kiáltja: van szerencsém!
12. A tehetséges író, ha beszélt például Molnár Ferencsel s elmeséli, hogy miről volt köztük szó, akkor így reprodukál: „Én azt mondtam Molnár Ferencnek, hogy...” A tehetségtelen ellenben így: „Ekkor azt mondtam Molnárnak, nézd, kérlek, Feri.”

1929

KÖLCSÖNTAN

A keresetből úgysem tudsz megélni, és ha elfogy a pénzed, kénytelen leszel kölcsönkérni. Ne várd meg hát, amíg a pénzed elfogy, hogy azután sápadtan és nyöszörögve kunyorálj valakitől holnapig két pengőt - hanem kezd el a kölcsönkérést már akkor, amikor még pénzed van.

Ne úgy kérj: „Kérlek szépen, egy kis baj van nálam, légy szíves és kölcsönözz nekem tíz pengőt.” Ne úgy kérj, hanem így: „Adj csak ide hamar tízet!”

Ha szegény ember vagy, s egészen kis pénzekből tengeted életed, s a pénz nagyon kell, mert például aznap még nem ettél - akkor vánszorogj el a törzskávéházadig, de az ajtóban húzd ki magad, s robogj be nagy sebbel-lobbal, vedd magad az első ismerősödre, s mondd ezt: „Sze-hervusz. Kérlek nincs nálam elég, s ott kinn áll a taxi, adj hamar ide valami pénzt!”

Ne utánozd a lírai költőt, aki odasompolyog az ismerős polgárhoz, s ezt nyöszörgi „humorosan”:

„Kettőt se?”

Ha például lyukas a cipőd, akkor ne cipőre kérj, hanem - ha új a kalapod - kalapra. Hidd el, inkább kapsz. Mutass csak a kalapodra, s mondd ezt: „Ejnye, még egy új kalapot akarok sürgősen venni.” (Ha nem új a kalapod, öt percre kérd kölcsön valakiét.)

Ha már napok óta nem ettél, ha nincs lakásod, és rongyos vagy - akkor már ne is kérj senkitől, mert ki van zárva, hogy egy pengőt is kapj. Akkor már ne csinálj semmit. Azaz! Még egyet megpróbálhatsz. Kissé fantasztikus, de eredménnyel járhat. Végnyel elő papírost, s szólj így:

„Van egy gazdag ismerősöm, akinek van három autója. Néhányan összeállunk s gyűjtést rendezünk, hogy a születésnapjára meglepjük a negyedikkel. Kérem, írjon alá egy összeget!”

Ez az egy még segíthet, ahogy én az embereket ismerem.

1929

BÁTORSÁG

Az emberi bátorságot hagyjuk, ez kényes probléma. De az állatok bátorságáról vagy gyáva-ságáról egészen szabadon lehet beszélni. Azt mondják, hogy az oroszlán bátor állat. Miért? Mert megtámadja s megöli a gyenge antilopot? No, ez nem nagy bátorság. Kérdés, hogy az oroszlán a lyukas fogával elmenne-e önként a fogorvoshoz, és túrné-e a fűrást fél óráig ordítás nélkül. A nyúlra meg azt mondják, hogy gyáva állat. Miért? Mert ha a nála harmincszor erősebb agarat meglátja, hát elszalad? Az egértől nem szalad el! Sem a pacsirtától, sem a szöcskétől. Hát az agár nem szalad el a tigristől? Vagy a fegyveres vadász kétszáz fegyveres vadorzótól?

Különösen is történeti följegyzésekből megállapítható, hogy a nyúl valamikor régen kifogástalanul bátor állat volt. Például a középkorban, ha egy nyúl meglátott egy páncélos vitézt, övében buzogánnyal, vállán bárddal, egyáltalában nem szaladt el. Sőt leült, és gúnyos mosollyal nézte a páncélos vitézt. Ha pedig a vitéz támadólag közeledett feléje, a nyúl egyet-kettőt ugrott, azután megint leült, és megint gúnyosan mosolygott.

Igen, a régi görögök és rómaiak, valamint a középkori népek a nyulat még igen bátor állatnak tartották. Bátorságát a nyúl akkor veszítette el, amikor Schwarz Berthold föltalálta a puskaport. Ettől kezdve a nyúl bátorsága a lőfegyverek tökéletesedésével párhuzamosan csökkent, s fokozatosan süllyedt a nyúl gyávaságának, mondhatnám erkölcsi züllöttségének arra a fokára, hogy ma már fegyvertelen kis állat létére nem szégyell egy nagy duplapuskás vadász elől megfutamodni.

1929

FRISSEN MÁZOLVA

Valakit várnom kellett a Vilmos császár úton. Fárasztott az álldogálás, le akartam ülni egy utcai padra. De nem lehetett, mert a pad egyik végétől a másik végéig madzag vonult, a madzagon arasznyi távolságokban papírrongyok, mindez azt jelentette, hogy a pad frissen van mázolva. Nemsokára megjött, akit vártam. Mivel az illető szociológiailag kissé iskolázatlan, és általában az úton-útfélen látható jelenségeket nem tudja a leghelyesebb szempontból nézni, egy kis leckét tartottam vele:

- Mi ez a jelzés a padon? - kérdeztem.

- Ez? Hát ezt a vak is látja.

- Nem hinném. Még az se mindenki látja, akinek ép a szeme. Te például biztosan nem tudod, hogy pontosan mit jelent ez a jelzés.

- Ugyan. Már hogy én ne tudnám. Ez a jelzés azt jelenti, hogy: tessék vigyázni, ne tessék a padra leülni, mert most mázolták be, a festék még nedves, és ha rá tetszik ülni, tönkreteszi a ruháját.

- Itt a tévedés! A jelzés csakugyan ezt jelentené, mondjuk Svájcban vagy Dániában.

- Hát nálunk?

- Nálunk: „Tilos ráülni! A festék még nem száradt meg, és ha ráül, ruhájával leszedi a festéket!”

1930

MEGTÉRÉS

Mégiscsak van igazság a földön. Igazság, tárgyilagosság és méltányosság. Pedig már mindenben kételkedtem.

Már-már megmétélyezett engem is a szocializmus tévtana, s addig olvastam a szocialista könyveket, amíg szinte elhittem, hogy például: az állam a mindenkori uralkodó osztály hatalmi szervezete. Naivságomat nem lehet csodálni, mert közben az eseményeket is figyeltem, s úgy rémlett, hogy az események igazolják ezt a hamis tételt.

Ma végre olvastam egy hírt. Mindegy, hogy hol, melyik országban történt, de nagyon sajátos, lélekemelő eset. Alkalmas arra, hogy sok tévelygőt eltérítsen a szocializmustól. Az esemény az, hogy egy óriási iparvállalat munkásai sztrájkba léptek; heteken át szünetelt a munka, minden tárgyalás a munkások s az igazgatóság között eredménytelenül végződött. Nem csoda, ha a munkásság és igazgatóság egyaránt a végsőkig elkeseredtek. Azután a legutóbbi napokban történt valami, és ez tulajdonképpen az érdekes esemény, amely cáfol és bizonyít, napnál fényesebben. A munkások s az igazgatóság között annyira kiéleződött a helyzet - ahogy az már történni szokott -, hogy az állami fegyveres erő beavatkozása vált szükségessé. A csendőrség - bizonyára a rend és csend fönntartása érdekében - fegyverét használta, s az igazgatóság közé lőtt. Két igazgató és kilenc részvényes meghalt, negyvenen megsérültek.

Ejnye, de kár, hogy már nem emlékszem, hol is történt, s a lapot is elhánytam, amely az esetet, közölte.

1930

A BESZÉLŐ PAPAGÁJ

Topcsekkel volt dolgom. Szép, magas, fekete ember Topcsek, orra hegyes és hosszú, képe beesett, füle nagy és eláll, vékony két lábszára rettentő hosszú, most, ahogy mindent elmondtam róla, most látom, hogy nem is olyan szép ez a Topcsek. De a felesége határozottan szép asszony, illetve csinos, már olyan izé... hogy is mondjam, kedves. Középtermetűnél valamivel alacsonyabb, lilásvörös hajjal, divatos kövérséggel, mármint az ötven év előtti divat szerint, de legföljebb nyolcvanöt-kilencven kilóig terjedően.

Topcseket a kávéházban kerestem, de nem találtam, ezen a délelőttön nélküle szól fel a ház- és telekügynökök kórusa az égre, jajgatván, hogy Uram, csak egy mákszemnyi üzletet! Bejártam az ügynökök karát, megtudtam, hogy Topcsek az Aradi utca 107. számú ház - sajnos nem eladó! - negyedik emeletének ötödik számú lakásában lakik. Kigyalogoltam oda, föl a negyedik emeletre - szóval így kerültem abba a szerencsés helyzetbe, hogy kedves neje önagyságát a főntebb elszórt néhány igénytelen jelzővel leírhattam. Persze nem azért, azaz nejének leírásáért kerestem föl Topcseket, hanem mert hallottam, hogy ő tud egy házat. Természetesen olyant, amelyik eladó. Én meg tudtam egy vevőt, mert ismertem egy olyan embert, aki szeretett volna egy házat venni. Mindenesetre meg kellett keresnem Topcseket.

- Kit tetszik keresni? - kérdezte gyanakvó fürkészéssel egy kövérkés hölgy, azaz Topcsekné, miután ötszöri csöngetésemre megnyílt a negyedik emelet öt.

Ahogy házvételről kezdtem beszélni, rögtön kedves lett hozzám, beinvitált a lakásba, várjak egy kicsit. Topcsek nincs itthon, de mindjárt jön. Feltétlenül jön, jönnie kell. Leültetett az ebédlőben - nevezzük két szobája közül az egyiket így -, s éppen szembe kerültem a papagájjal. Igen, gyermekük nem volt, ahelyett tartottak egy papagájt, nem ugyan bölcsőben, de egy méhkas alakú óriási drótkalitikában. Rózsaszínűbe játszó fehér tollazatú volt a papagáj, egy miniatűr rudacsán állt egy lábon, s minden bizonnyal a braziliai őserdőkre gondolt.

- Szép állat! - jelentettem ki ötperces szünet után, mialatt Topcsek persze nem jött.

- Állat? Hogy mondhat ilyet? - vetette rám szemét az asszony sértődve.

Kérdező csodálkozással néztem rá.

- Mondja, hogy madár. Madár ez, kérem. Egy kedves, aranyos madár. Okosabb ez kérem, mint sok ember.

Nagy vicc, okosabbnak lenni Topcseknél - gondoltam, de nem mondtam ki, mert mégiscsak a férje, s ha rosszat mondok a férjéről, még azt hiszi, hogy udvarolni akarok neki, holott ízlésem csupán nyolcvannégy kilóig terjed, és akkor is legalább középtermetűben.

- Beszélni is tud ez, kérem - csevegett tovább.

No, erre hirtelen felálltam, dühömben. Mert a beszélő papagáj az az én gyenge oldalam. Sokat hallottam már beszélő papagájról, de egyhez sem volt még szerencsém. Meg voltam róla győződve, hogy a beszélő papagáj ostoba hazugság, olyan valami, mint az élettartamot bemondó kakukk, a halált jósló kuvik, a bosszúálló hiéna, a négyzetgyököt vonó ló vagy a hűtlen kígyó, már amennyiben kígyóról és nem nőről van szó. Én még nem hallottam beszélő papagájt, tehát joggal marcangolhatott már évek óta az a kérdés, ugyan micsoda alapon állítják az emberek egy papagájról, hogy beszélni tud, hiszen ha szigorúan mérem, hát némely képviselő sem tud beszélni. És mit tud beszélni? Azt mondja talán a „hogy van?” kérdésemre, hogy: „Köszönöm, jól”?

Ismerem már az ilyen csalásokat. Mindig az a vége, hogy: most éppen nem akar beszélni. Pont úgy van, mint a ligeti mutatványosnál: itt láthatók a sziámi ikrek, az egyik éppen elment sétálni.

De már kezdődött is a produkció, a kövérkés asszony odalépett a kalitkához, s buzdítóan mosolygott a papagájra.

A papagáj nézett rá vissza, ő nem mosolygott, sem buzdítóan, sem lemondóan, de egyszer csak valami éktelen gurgulyázó rikoltásban tört ki:

Kroá, kroá, kroá, kroá.

Az asszony felkacagott.

- Hallja?

- Igen, hallom.

- Nem érti?

Csodálkozva meredtem rá.

- Azt kérdezte: Ki ez az ember?

- Úgy? Azt kérdezte? Igazán nem értettem. Kár.

Az asszony újra buzdítóan mosolygott a papagájra. És beszélt hozzá:

- Hogy vagy, kis aranyom? Miért haragszol? A bácsi nem bánt.

Az állat... pardon madár, újra rikoltott.

- Kroá, kroá, kroá, kroá.

- Hallja? - kacagott az asszony. - Azt mondja: Gazember, gazember! De ne haragudjon, ez nem önnek szól, ezt Topcseknek szokta mondani.

- Úgy? Azt mondta? Érdekes, hogy én nem értem a szavait. Talán rossz a fülem.

- Azért nem érti, mert még nem szokta meg. Csak figyeljen. Persze hogy szegényke nem tudja olyan szépen mondani, mint egy pap vagy egy színész a Nemzetiben. De azért jól érthető.

A papagáj megint rikoltott:

- Kroá, kroá, kroá, kroá.

Az asszony most rettentően elkezdett nevetni, annyira, hogy már őt is alig értettem meg, szerinte különben most ezt mondja a papagáj: az ördög vigyen el benneteket.

Kezdtém félni. A papagáj rémes rikácsolásában - mert hangja aztán volt! - meg az asszony érthetetlen, de megingathatatlan meggyőződésében, mely szerint egyszer ezt, másszor azt mondta a „beszélő papagáj”, volt valami ijesztő. Fölálltam, meghajtottam magam:

- Megyek. Nincs időm tovább várni.

Az asszony kacagva marasztalt. De én már indultam is kifelé. Elkísért az előszobaajtóig. Amikor a lábam kivettem a gangra, hirtelen ellenállhatatlan ingerem támadt: mereven az asszony szemébe néztem, és dühösen elrikkantottam magam:

- Kroá, kroá, kroá, kroá.

Az asszony mosolygó arca rémültségre változott, s hirtelen becsapta előttem az ajtót. Már meg is bántam, amit tettem. Mi lesz, ha elmondja az esetet Topcseknek?

El is mondta. Topcsek fölháborodva vont kérdőre másnap a kávéházban. Én azonban ártatlan képet vágtam, s mosolygó csodálkozással kérdeztem:

- Hogyan? Hát önagysága nem értette meg, amit mondtam? Ejnye, hát legyen szíves és magyarázza meg neki az esetet. Hiszen én azt mondtam, hogy: Kezét csókolom, üdvözlöm Topcseket!

1930

A SZAKADÉK

Egy úriember kiment a hegyek közé sétálni.

Amint egy meredek sziklán akart átjutni, megcsúszott és a mély szakadékba zuhant.

Sokáig feküdt eszméletlenül, és mikor magához tért, hirtelen rémület fogta el. A szakadék mély volt, messze esett a járt úttól, már alkonyodott is, sehol a közelben ember. De ami mindenekfölött szörnyű volt, az úriember nem tudott még csak fölállni sem, mert egyik lába eltörött.

Rémületében felordított. Csak úgy, szinte állati hangon. Azután, bár semmi reménye nem lehetett arra, hogy valaki meghallja, kétségbeesetten segítségért kiáltzott, magából kikelve, hogy az már nem is illik úriemberhez.

És éppen ez, az illem szabályainak ez az átlépése, volt - azaz lett volna - szerencséje. Mert az eszeveszett kiáltozást meghallotta két erdei munkás. Figyelmesek lettek a hangra, és mivel az úriember többször kiáltott, tájékozódni is tudtak, és hosszas keresés után megtalálták a szakadékot. Megálltak a szakadék peremén, letekintettek a mélybe, meglátták a szerencsétlenül járt úriembert, és az egyik munkás odaszólt a másiknak:

- Szaladj, komám, az erdészhez, kérjél tőle egy erős, jó hosszú kötelet.

És nyomban lekiáltott a szakadékba:

- Héj! Ki az? Mi baj van?

- Jajjjaj! - hangzott a mélyből siralmasan. - Összetört minden tagom, mozdulni sem tudok. Segítsenek, jóemberek.

- Csak várjon türelemmel, mindjárt itt lesz a segítség.

- Jajjjaj!

- Na, most már ne abajogjon, tíz perc az egész. Különben kihez van szerencsém?

Az úriember megmondta a nevét és előkelő állását.

Az erdei munkás kissé meghökkent, hogy talán goromba is volt az ismeretlen úriemberhez. Még pótlólag lekiáltotta:

- Tessék csak türelemmel lenni, nagyságos úr!

Az úriember a mélyben idegesen megrándult. Az arca is megvonaglott, a szeme szikrát szórt, persze mindezt felülről nem lehetett látni. Szólni is akart, de új fájdalom hasított a törött lábába, és csak ennyit tudott nyögni:

- Jajjjaj!

A másik erdei munkás megérkezett a kötéllal. Futva ment és futva jött, igen hamar megtette az utat. Kettőn a kötéll végére bő hurkot kötöttek, és azt szépen leeresztették. Az úriember belebújt a hurokba, a hurok átfogta nem egészen karcsú derekát, a két erdei munkás húzni kezdte inaszakadtával a kötelet.

Igen ám, de körülbelül a mély szakadék közepén, egy kiálló kis fene sziklában megakadt a súlyos test, és nem emelkedett tovább. Akárhogyan erőlködtek, az erdei munkások, az úriember csak bele-beleütődött a fránya sziklába, és se föl, se le.

A munkások látták, hogy mi a baj. Lekiáltott hát az egyik:

- Nagyságos úr! Tessék magát eltolni a kezével.

Az úriember, aki különben is többször nekiütődött a sziklának, és ettől ingerült lett, dühösen kiáltott vissza:

- Én nem nagyságos úr vagyok, hanem méltóságos, ezt tudhatná!

A két munkás riadtan tekintett egymásra. Úgy megijedtek attól, hogy egy ilyen előkelő úriembernek nem adták meg a kellő tiszteletet, s méltóságos helyett tudatlanságukban csak nagyságosnak szólították, hogy ijedtségükben elernyedte a kezük, kiszaladt belőle a kötél.

Az úriember így másodszor zuhant le a mély szakadékba. De most már olyan végzetesen, hogy a nyakát törte ki.

1933

A HÓNAP TÜKRE

„DR. R. E. Cornish, a Kaliforniában levő berkeleyi egyetem tanára, aki kivégzett elítélteket akar életre kelteni, ötven ajánlatot kapott a világ minden részéből olyan jelentkezőktől, akik önként hajlandók magukat a kísérletnek alávetni. A legtöbb jelentkező minden ellenszolgáltatás nélkül kész beleegyezni abba, hogy dr. Cornish megölje, és újból életre keltse őt.”

A hír szenzációnak látszik, pedig nem az. Efféle kísérletek a világ minden táján szakadatlanul folynak, óriási mennyiségben. Csak éppen a kísérletezők nem a teljes kísérletet végzik el, hanem annak csupán az első felét. Mások szerényebb tudományos eredményekkel is megelégszenek, mint dr. Cornish.

„Súroltuk a háborút” - így jellemezte, finom képpel, Laval francia külügyminiszter az éppen most lezajlott európai konfliktust.

Fejlesszük tovább a képet: a háború, amilyen durva fráter, talán még ránk is szólt: „Marha! nem tud vigyázni!” És mi, mármint Európa, sőt az egész világ, úgy tettünk, mintha nem hallottuk volna.

„Ha idegen bolygók lakója látogatóba érkezne a földre - kezdte Henderson, a Nobel-békedíj új nyertese oslói előadását - olyan állapotokat találna, amelyek egyrészt csodálkozásra indítanak, másrészt azonban egészen kétségtelenül mélyen lehangolnák.”

Attól függ, hol kötne ki az idegen bolygók lakója. Abesszínia vagy a Fidzsi-szigetek bizonyára megtetszenék neki. De meg ha máshova érkezne is: lenne a tiszteletére bankett, elvinnék egy-két bárba, kapna a közállapotokról egy kis hivatalos információt, s egészen bizonyos, hogy kedvező benyomásokkal szállhatna vissza bolygójára.

„A hirtelen beállott fagynak New Yorkban tizenöt emberélet esett áldozatul.”

Vajon mekkora volt a hideg? A hőfok ismeretlen, de csak Réaumur, Celsius és Fahrenheit szerint. Mert különben pontosan: *tizenöt emberhalálnyi* volt a hideg. Tudniillik már végleg bevezetettnek kell tekintenünk úgy a nagy melegnek, mint a nagy hidegnek az ilyen mérését: New Yorkban tegnap huszonnégy hőgutányi volt a meleg; avagy: New Yorkban tegnapelőtt huszonhárom emberhalálnyi volt a hideg.

Einstein tanár az amerikai tudományos szövetség pittsburgi értekezletén tartott feltűnést keltő előadásában olyan elméleteket ismertetett, amelyek megdönteni látszanak korábbi tanítását. Kijelentése szerint lehetséges, hogy a világegyetem mégis végtelen, azaz nem körülhatárolt, hanem ellenkezőleg, olyan tér, amelynek nincsenek határfalai.

Hála Istennek! Már meg voltunk ijedve. Mert eddig úgy tudtuk, hogy a világegyetem zárt, hanem sehol egy ajtó, amelyen ki lehetne menni belőle, sehol egy ablak, amelyen ki lehetne a szabadba tekinteni.

Két angol tudós, Chalmers Mitchell és Stanley Flower, most bocsátotta közre annak a hosszú és alapos kutatásnak az eredményét, amelyet az állatok élettartamának megállapítására végeztek. Megfigyeléseik szerint a vadállatok, különösen az oroszslán, tovább élnek a fogságban, mint szabadon.

Különös szokásuk ez a vadállatoknak. Valószínű, hogy az emberre ez a szabály nem érvényes. Föltehető, hogy az emberek éppen ellenkezőleg, szabadon élnének tovább. De vajon hogyan és hol lehetne erre vonatkozó kutatásokat végezni?

„Lehet-e szuronyon ülni?” - ezt a kérdést adta föl magának Émile Vandervelde volt belga miniszterelnök. És egy cikkben felel is e kérdésre: szerinte szuronyon ülni nem lehet.

Pedig lehet. Csak a szuronyt le kell fektetni, földre, székre vagy asztra, különben is a diktatúrák, amelyek ellen Vandervelde ír, nem akarnak ülni a szuronyon, hanem azt a puskacső végére erősítik, s a puskát kézben tartják.

Napról napra erőteljesebben foglalkoznak a tervezettel, hogy a Nagykörút gyatra villamosforgalmát rendezzék. Egy csoport áll a Körút és Wesselényi utca sarkán levő megállónál. Lehetnek vagy tízen, állnak és várnak. Egy úr érkezik, s ő is megáll a megállónál. Ismerősöket fedez fel a már ott álló csoportban:

- Mire vártok? - kérdezi őket.

- Mi a forgalom rendezésére várunk.

- Boldog emberek. Azt még csak ki lehet várni. De én, sajnos, egy hatos kocsira várok.

„Egy bácsalmási gazdag birtokos leányát vezette oltár elé egy másik bácskai birtokos. A lakodalmi ebéden ötszáz vendég vett részt, a vacsorán kétszáznál több. A lagzi négy napig tartott, és ezalatt elfogyott két hizott ökör, négy borjú, négyszáz darab tyúk, ezerkétszáz tyúktojás és megszámlálhatatlan mennyiségű sütemény.” Ezt csinálja utánunk a külföld! Bizonyos, hogy verhetetlenek vagyunk. Mert ugyebár csak a számokkal való játék, ha egy brazilai lakodalomban százezer - kolibrtojás fogy el.

Megjelent a Magyar Statisztikai Zsebkönyv harmadik évfolyama, amely „rendkívül érdekes adatokat tartalmaz”. Már olvassa is a pesti polgár. Olvassa, hogy „1933-ban ötezer-nyolcszáz-tizenhárom egyén követett el öngyilkosságot”. És felsóhajt:

- Eggyel kevesebb, mint amennyinek kellett volna - és magára gondol.

De hogy ez csak mű-életunalom, rögtön kiderül. Mert azt is olvassa, hogy „személygépköcsi hétezer-kilencszáz-tizenhárom van”. És újra felsóhajt:

- Eggyel kevesebb, mint amennyinek lennie kéne.

Széchenyi Zsigmond gróf, Horthy Jenő és Almássy László két holland és három angol úr társaságában három hónapos vadásztúrára Afrikába utazott.

Ja, uraim, így könnyű Európát kibírni. Ha az ember időnként három hónapra Afrikába utazik, az ösrengetegbe. Pláne, hogyha az ember minden három hónapban elutazhatna legalább négy hónapra.

„Ezerkilencszázharmincnégyben az év eleje óta huszonháromezer talált tárgyat jelentettek be a hatóságoknál a becsületes megtalálók. Ezzel szemben csak kilencezer-háromszáznegyven elveszett tárgyról tettek jelentést a kárvallottak.”

Tehát több a talált tárgy, mint az elveszett. És a statisztikusok most azon vitatkoznak, hogy kedvező adatok-e ezek - mert a lakosság jó erkölcsét bizonyítják -, vagy hogy kedvezőtlenek, mert azt mutatják, hogy oly silányak a tárgyaink, hogyha elvesznek, még keresni sem érdemes őket.

Akik régen elhagyták az iskola padjait, azok már el is felejtettek ilyen csekélységet, hogy például hol van a Struma-folyó. Most azután olvashatják, hogy: „Véres harcok a Struma partján”. De azt is, hogy: „Utcai lövöldözések Bilbaóban.” És így tovább. Az ember így szép csöndben átismételheti az egész földrajtot.

Egész házanépével együtt éhségstrájkba kezdett Abdul Raman herceg, Mahomed afgán emír fia. A herceg a múlt évi afgán lázadás alatt menekült Indiába, ahol internálták ugyan, viszont az indiai kormány mintegy ezer pengő havi segélyt szavazott meg neki. A herceg kevesli a havi segélyt, s most kijelentette, hogy inkább meghal, semhogy továbbra is olyan sorban éljen, amely nem méltó rangjához, s ezért éhségstrájkba kezdett.

Külön értesülésünk szerint India legszegényebb páriái máris gyűjtést rendeztek, hogy a szegény herceg sorsán enyhítsenek: az eddigi heti rendszeres két koplalónapon kívül még egy koplalónapot tartanak, hogy az így megtakarított összeget a herceg segélyezésére adományozzák.

Londonból jelentik: Az észak-angliai orvosszövetség harminckét tagja május 21-én többnapos tartózkodásra Budapestre érkezik, hogy a magyar főváros gyógyforrásait és fürdőit tanulmányozza.

Kérdés, az angol orvosok tisztában vannak-e már azzal, hogy budapesti fogalmak szerint mit jelent fürdőt tanulmányozni. Mert a fürdőtanulmányozás pontosan így történik: este vacsora étteremben, utána zenés kávéház, utána bár, utána másik bár, utána zenétlen kávéház, az egész idő alatt evés, ivás, feketekávék és cigaretták tömege, legvégül káposztaleves és azután a gőzfürdő, helyesebben: egy-két órai alvás a gőzfürdő úgynevezett pihenőjében.

1935

A FALU ÖRÖKÖLT

Az én falumat Harpacskószajudárnak nevezik. Kedves kis falu, kétezer lélek él benne, a határa akkora, mint Pest valamely külső kerülete.

Falum szépségei: a végeláthatatlan síkság; a nagy darab kék ég; az akácfa s a fekete szemű kunok.

Falum hibái pedig... no, ezeket nem mind sorolom fel. Csak éppen hogy, íme, néhány: nagy a por, sok a légy és a szúnyog; kicsinyek, szinte düledezők a vályogfalú házak, amiért is a falubeliek azokat inkább csak viskóknak nevezik; nincs vízvezeték, a kutak vize rossz; nincs járda, s még petróleummal világítanak, persze csak a viskókban, mert az utcák világítását éjszaka csakis a hold végzi.

Még egy hiba, melyet biztosan azért felejtettem ki a felsorolásból, mert a legnagyobb: falumban rettentő nagy a sár. Most látszólag ellentmondásba keveredtem önmagammal, mert az előbb meg azt állítottam, hogy a por nagy. Hát úgy áll a dolog, hogy amikor a nap süt, akkor a por nagy, amikor meg az eső esik, akkor a sár nagy. Éspedig a sár nagyobb, mint a por. Ez úgy lehetséges, hogy amikor por van, akkor egy része szüntelenül a levegőben lebeg, mivelhogy egy kocsnyi annyit ver föl belőle, amennyi félóra alatt ülepedik csak le. Amikor meg sár van, akkor a porhoz még víz is járul. (Lásd a Természet szakácskönyvét. Sár: végy tíz kiló port, s adj hozzá húsz liter vizet.)

Mindez maradhatott volna továbbra is mélységes nyílt titok, én el nem árultam volna soha - ha a közelmúltban nagy szerencse nem érte volna kedves falumat. Egy Amerikába szakadt, s ott dúsgazdaggá lett szülöttétől százezer dollárt örökölt. Mégpedig a falu kicsinosítására, vagy ahogy az amerikai honfitárs magát kifejezte a végrendeletében: modernizálására.

Az örömet, mármint a harpacskószajudáriak örömét, szóval az áldomást, azaz evést-ivást, illetve ivásokat, tehát sokat, nem mesélem el. Nem beszélek a szomszéd községek elkeseredéséről, tehát azokról az ivásokról sem, melyeket azok viszont bánatukban rendeztek. A világalakító tervek közül is csupán azokat említem meg, melyeknek a kivitele igenis már folyamatban van: csatorna (mondjuk csak, hogy árok), „vegyszerirtás”, villany, artézi kút, vízvezeték, új iskola, főutcának téglával való kirakása, mellékutcákon is deszkajárda, „mozgóképszínház”, utcák öntözése, határbeli utak fásítása, fürdő és helybeli lap. Már a magas kormányhoz is folyamodott a község, hogy „eddig, bár ősi és magyaros, de az idegeneknek - különösen a nem magyar anyanyelvűeknek - kimondani és megnevezni nehéz nevét Harpacskószajudárról Szentjánosfalvára megváltoztatni legkegyelmesebben méltóztassék”.

A modernizálás munkája javában folyik, a helybeli lap pedig már meg is alakult, s hetenként kétszer jelenik meg, egyelőre ezen a címen: *Harpacskószajudár és vidéke*. (A legutóbbi vezércikkből: „Utoljára figyelmeztetjük Lavalt...”)

A község meteorológiai jelentéseket is ad ki, ezeket egyrészt a helybeli lap közli, másrészt a községháza falára függesztik ki naponként. Egy ilyen jelentést el is olvastam, szólt pedig ekképpen:

„Harpacskószajudár, 1935. április 7. *Harpacskószajudáron* ma délben 12 órakor a hőmérséklet + 14 Celsius fok. Várható időjárás a következő huszonnégy órára: nyugat felől élénkülő szelek, a hőmérséklet lényegesen nem változik. *Délen* még napos idő, de *északon* már borulás, esetleg eső, sőt zivatar is lehetséges.”

- Ajnye - szólt oda Szügyi Varga Péter a feleségének, akivel együtt olvasták a kifüggesztett időjárást -, azt a kis maradék kukoricámat át kéne két-három fordulóval vinni a Szilfás-majorból a Cseri-majorba, mert még majd elhordja a fergeteg.

Mert a Szilfás-major északon fekszik, a Cseri-major meg hat kilométerrel lefelé, a község déli határszélén.

1935

REMETE-IGAZOLVÁNY

Megvan-e már mindenkinek a születési bizonyítványa? Mert szervezett társadalmunkban a születést bizonyítani kell, a bizonyítás pedig nem azáltal történik, hogy *vagyunk*, hanem a bizonyítvány által.

És megvan-e a kedves szülők bizonyítványa? És a házasságlevelük? És a nagyszülőké?... De megvan-e önnek a diplomája, az érettségije, az elemi iskolai bizonyítványa, az erkölcsije, az újraoltásija, a munkakönyve, a bejelentőlap-szelvénye, a helyhatóságija, a személyazonosságija, a letelepedési engedélye, az útlevele, a vízumja, tagságija, orvosi látlete, valamennyi nyugtája? Szóval megvan-e minden okirata? Mert okiratok nélkül nincs élet, nincs munka, nincs lélegzés, nincs maradás, tilos a távozás, kár megbetegedni, mert nincs kórházi felvétel, kár meghalni, mert nincs eltemetés.

Jaj tehát annak, akinek hiányzanak az okiratai, s esetleg meg sem tudja azokat szerezni, mert voltak ugyan, de elvesztek, mert elégett a szülőfaluja, mert egyszer már valahova, valami hivatalhoz benyújtotta, s azután nem kapta vissza őket, vagy - nyugtáknál - mert meg sem fizette a tartozásait. Annyira jaj az okirathányos embernek, hogy ma is hallottam egy keserves sóhajt, melyet egy hatvan éves, hivatalos állásban levő, nyugdíjképes, becsületben megkopaszodott ember sóhajtott el, így:

- Ó, legjobban szeretnék én már elmenni valami erdőbe, akár a Bakonyba, remetének!

- Van remete-igazolványa? - kértem tőle nyugodtan.

Hát nincs neki. És még ő akar elmenni remetének! Persze, egy ilyen javíthatatlan individualista nem képes felfogni, hogy nem vagyunk az erdőben, nem élünk a középkorban, hogy manapság már a remetességhez, szóval ahhoz, hogy valaki egy elhagyott erdő közepén egy magányos barlangban felüthesse a tanyáját, ahhoz is okiratok kelljenek.

Kell a remete-igazolvány; ennek elnyeréséhez igazolni kell a születést, az állampolgárságot, az újraoltást; be kell nyújtani a kérvény kapcsán a szegénységi bizonyítványt, letelepedési engedélyt, erkölcsi bizonyítványt; bizonyítani kell a büntetlen előéletet; legalább valami garancia legyen arra, hogy az illető nem művel majd abban a magányos barlangban valami olyasmit, ami ártalmára lehet a köznek; kell orvosi bizonyítvány arról, hogy a remetejelölt gyomra alkalmas a gyökerekkel való táplálkozásra; igazolni kell, hogy az illető nincs adóhátralékban.

Csak mindezek beszerzése, benyújtása, igazolása, bizonyítása, felmutatása után kaphatja meg bárki is a remete-igazolványt.

Azzal azután szépen otthon maradhat - feltéve, hogy ehhez is megvannak a kellő okiratai -, úgysem kap engedélyt az erdő- és barlangtulajdonostól, mert hátha néha-néha rőzselopásra vagy vadorzásra vetemedik.

1937

A KÖNYV ÉS A CÍME

A könyvet Paul de Kruif amerikai író írta. Paul de Kruif orvos, műveinek témája mindig orvosi vonatkozású. Abban a könyvben, amelyről most szólok, a gyermekekről ír. Arról, hogy hogyan bánik a társadalom a gyermekekkel, hogyan látja el, hogyan nem látja el őket táplálékkal, hogyan védi, illetve hogyan nem védi meg őket a betegségektől. A könyv tartalmáról tájékoztat a fordító által írt előszó, melyből idézek egy-két kis részt:

„Mikor azonban beköszöntött a válság hét szűk esztendeje (az Egyesült Államokban), lassanként felrémlt a népszerű orvos-íróban a valóság szörnyű képe. Keserves tapasztalatok után rájött, hogy a tudományos munka eredményei manapság keveset számítanak, mert csak a gazdagok és a jómódúak kis csoportja engedheti meg magának azt a fényűzést, hogy az egészségtan követelményeinek megfelelő életmódot folytathasson... A betegségek kizűrtítéséhez szükséges gyógyszereket pénzért osztogatják, és az igazságtalan gazdasági berendezkedés megfosztja a nép széles rétegeit az élet lehetőségeitől és az élet jogától.”

Továbbá:

„Paul de Kruif és felesége Rhea, beutazták az Egyesült Államokat, és saját szemükkel győződtek meg arról, hogy a szegényes életkörülmények és a rossztápláltság következményei ezerszer annyi embert pusztítanak el, mint az ismeretlen bacilusok hadserege; egyébként pedig nemcsak a járványok, hanem a többi betegségek is elsősorban a nyomorgókat tizedelik meg.”

„Semmi kétség: a legpusztítóbb népbetegség a nyomor!”

„És szomorú - vagy talán vigasztaló - tény, hogy ezen a kórságon nem segíthet a tudomány, csak a javak igazságosabb elosztása, vagyis egy új gazdasági rend.”

Végül:

„Kruif legújabb könyve vádirat. Vádirat a politikusok ellen, akik dobálják a milliókat, ha egy csatahajó építéséről van szó, de garasoskodnak, amikor egy kórházat kellene építeni. Vádirat a gazdasági élet vezetői ellen, akik előbbrevalónak találják a termékek árszínvonalát, mint a tömegek életszínvonalát.”

Most már lehet némi fogalmunk a Kruif könyvéről. És természetesnek találjuk, ha a könyv eredeti címe, melyet bizonyára az író adott neki, így szól:

Why keep them alive?

Magyarul, még a könyv borítéklapján olvasható ismertetés szerint is:

Miért hagyjátok őket életben?

Mit csinál azonban a kiadó? A kiadó nem fordított, hanem magyarított. Azaz valamit a mai magyar viszonyok közé átültet. Így magyarosodik a borítéklapi ismertetésben:

„Amikor a könyv eredeti címével szemben (!) a könyv magyar kiadásának a... címet adtuk, akkor úgy éreztük, hogy valójában a szerző szíve szerint járunk el.”

Mi tehát a könyvnek, egy ilyen könyvnek, ennek a komor vádiratnak a magyar címe?

Legdrágább kincsünk.

És a borítéklapon egy édes, nevető kis baba arcképe. Valóban idilli. Képescsaládi.

„Az olvasó azonban ne nyugtalankodjék - írja a kiadó -, mert Kruif optimista, és bízik abban, hogy előbb-utóbb mindenki hajlandó lesz nemcsak önmagával, hanem embertársaival is törődni.”

Hát ez bizony vicc. Csak valami kitalált példával lehet szemléltetni, hogy milyen jó vicc. Mintha a *Bűn és bűnhődés*-t ma fordítanák le először magyarra, s ezt a címet adnák neki: *Nyugalmas napok*. Mert hogy Raszkolnyikov, majd ha kitölti szibériai rabságát, egy kis boltot nyit, és megszedi magát, s pihenő óráiban egy karosszékben üldögélve csendesen elmereng a múltakon.

1937

NAGY LAJOS KRÓNIKÁJA

Egy fiatalembert meghívtak vacsorára Kollárék. Kolláréknak nem megy jól a soruk, jómódúak voltak, de elszegényedtek, azért, úgy látszik, mégis jól élnek. Mert a vacsora kitűnő volt. Karfiolleves, tojásos előétel, paprikás csirke rizzsel és savanyúsággal, torta, szőlő, feketekávé. A fiatalember el volt ragadtatva a műsortól, különösen az ételek minőségétől. Micsoda paprikás csirke! Nem kemény, hanem csak úgy omlott. Paprikás, tejfölös, finom volt a leve. A fiatalember evett, egy egész hét mulasztását pótolta, néhány nappal előre is evett. Kolláréknak tetszett a fiatalember, neki is tetszettek Kollárék, elnézte a remek ételeket, s bókokat próbált mondani a háziasszonynak. Kollárék azonban őszintén közölték, hogy a vacsora Róza néni érdeme, Róza néni pedig nem más, mint az ősz hajú, öreg mindenese, aki az ételeket felszolgálja. Ő főzte a vacsorát, nagyszerűen főz, nincs párja - dicsérte Róza néni Kollár. Róza néni lett azután a beszélgetés tárgya. Valahányszor kiment a konyhára, mindig elmondtak róla egy-egy jóízű történetet. Ezekből kiderült, hogy ügyes, hűséges, mindent tud és - fölényesen bizalmasodik a háziakkal.

Ha már a vacsora ilyen jó volt, ez is tetszett a fiatalembernek. Milyen szép demokrácia, nem is az, hanem népi szellem - lelkesült magában a fiatalember. Ennél is több, igazi patriarkalizmus. Ki hitte volna Kollárékról? Amikor az öreg rideg, az asszony zsémbes, a fiatalember meg, az ifjabb Kollár, nyegle, csaknem két monoklit hord.

- Beszéljess egy kicsit velem! - szólította fel Kollár a fiatalembert, s következett Róza néni bemutatása a komika szerepében.

És Róza néni kitett magáért, elég merész, bíráló megjegyzésekkel illetve a család tagjait, ezen persze igen jól mulattak mindnyájan.

- Igen, Róza néni nálunk nem cseléd, hanem családtag! - jelentette ki büszkén Kollár, amikor Róza néni éppen künn járt a konyhában.

A feketét egy másik szobában itták meg, ez lett volna a dolgozó, a könyvtár, a társalgó s efféle. Nagyszerű az ilyen öreg cseléd, gyönyörű ez a barátságos viszony, az egész légkör pompás. A cselédnek nem kell trampolinak lenni, lehet az ember, dolgozó társ, testvér. A fiatalember egészen mámoros volt, nem csoda, mert a vacsorához bort is ittak.

De odahúzódott melléje a díványon a nyegle fiatalúr, az ifjabb Kollár, s mikor a mama egy percre kiment, a papa meg a szekrényhez lépett, hogy szivart vegyen elő, halkán, mormolva azt mondta:

- Ez a Róza néni, a vén skatulya, legalább harminc éve cseléd nálunk. Amióta tönkrementünk, egy fillért sem fizettek neki a szüleim. Ebben a pillanatban ötévi bérével tartozunk. Tehát Róza néni immár családtag nálunk.

Péter iskolai dolgozatot ír. A papája beleavatkozik a dolgába. Mondatokat kell Péternek szerkesztenie, melyekben az elburjánzott idegen szavak és képzések helyett jó magyarok, sőt magyarosak legyenek. A papa nem szereti ezt a mai túlságosan buzgó nyelvtisztítást. Autó, az autó - véli, örüljünk, hogy vannak olyan szavak, amelyeket az egész földön használnak és értenek.

A fiú az iskolai álláspontot védi:

- Itt van például ez a szó, hogy agonizál. Ezt nem szabad használni.

- Hát mi a csodát mondasz, vagy írsz helyette?

- Hát például... utolsókat rúgja.

A papa nyel egyet:

- Jó. Írd tehát! „Kerekes Jánost a villamos elgázolta. A kerék keresztülment rajta, s mindkét lábát tőből lemetszette. Mire a mentők megérkeztek, Kerekes János már az utolsókat rúgta.”

A dohogó ember felszáll a villamosra. Azaz még nem száll fel, csak várja a villamost a megállónál. És dohog. Sőt rosszul mondom, nem is dohog, nem is morog, hanem szitkozódik. Ilyeneket mond halkán, sziszegve, lihegve: a mennykő csapjon bele, a tűz égesse el, a fene egye meg, az Isten veszejtse el valamennyit. Mindennek és mindenkinek szól ez a szitkozódás. Reggel van, de már egy órája, a felkeléstől fogva tart. Amint a szitkozódó ember kinézett az ablakon, rögtön látta, hogy odakünn nagy a hideg. Tehát először is az időjárást egye meg a fene. Amikor inget váltott, megállapította, hogy a mosoda csaknem olyan piszkosan küldte haza a fehérneműjét, ahogy kapta. Tehát a mosodát égesse meg a tűz. Ahogy kitette a lábát a kapun, már beleütközött egy siető emberbe. Az Isten veszejtse el. A járdán megcsúszott. A mennykő csapjon a hidegbe, a jégbe, a gondatlan házmesterbe. Most áll a szitkozódó ember a megállónál, várja a villamost, a villamos nem jön. Süllyedjen el tehát a villamos, és mivelhogy sokan várnak rá, s lesz szép kis tolakodás, az Isten pusztítsa el valamennyit, továbbá, mert hogy a villamos már látszik messziről, de lógnak ki belőle az utasok, hát azokat is mind pusztítsa el az Isten, akik így ellepték. No, most már megérkezik a villamos. A megálló egyúttal szakaszhatár, oly sokan szállnak le, hogy a kocsi egészen kiürül. Van tehát hely. Csakhogy oly lassan szállnak le az utasok, hogy azért is tüzes istennyila csapjon beléjük külön-külön. És olyan sokan akarnak felszállni, hogy a föld nyelje el őket. Szóval a dohogó, morgó, szitkozódó ember sustorog, tüzel, szaporán mozognak az ajkai, de meg kell adni, hogy van rá oka. És még csak nem is hiába sustorog, mert oly buzgó, oly indulatos, hogy a tömegben egészen előrefurakodik, és elsőnek kapja el a feljáró kapaszkodó rézrúdját. Amikor azonban fel akar szállni, egy másik ember megelőzi, előbb lép fel a lépcsőre. A sustorgó ember ekkor a karjával elsodorja a másikat, és mégiscsak ő az első a kocsiban. A kocsi üres, válogathat a helyben, oda ül le, ahova akar. Leül a legjobb helyre, ablak mellé, arccal menetirányban. Nna, ez sikerült! A sustorgó ember fúj egy nagyot, megkönnyebbül, azután megint csak morogni kezd a szája, s halk szitkait ontja tovább: A fene egye meg, hogy a mennykő csapna beléje, a tűz égesse el. És gyilkos pillantásokat szór a másik emberre, akit félrelökött az útból, s aki ezért csak negyedik-ötödiknek juthatott fel a kocsira, s három-négy üléssel odább foglalt helyet. Ha valaki most hallaná a szavait, s megkérdezné tőle, hogy: mi az, bácsi, kire haragszik? - csodálkozva felelné az értetlennek: Hát arra a disznó fráterre ott! Ej, ej, hát miért tetszik rá haragudni, hiszen el tetszett lökni az útból, és elsőnek tetszett feljutni a kocsira. A sustorgó ember nem hagyná magát, megmagyarázná a dolgot: Igen ám, de ő meg akart előzni, a gonosz szándék tehát megvolt benne, csupán nem sikerült neki, a mennykő csapjon beléje!

Géza bácsi most nem beszél az unokaöccsével, Lajossal. Mert ez a Lajos haszontalan egy ember. Micsoda nézetei vannak! A múltkor, jó vacsora után, többen ültek az asztalnál, Géza bácsi fölvette az abroszról a megmaradt kenyérdarabkáját és megette. Látszott rajta, hogy nehezen majszolja, már nem kell neki, de hát megette. És cselekedetéhez egy kis magyarázatot fűzött: Takarékoskodni kell! Élelmiszerral, minden hasznos anyaggal. Mindig a közösségre kell gondolni. Sajnos, én már öregember vagyok, valami nagy erőfeszítéssel nem szolgálhatom a nemzetet, a közt, de amit lehet megteszem. Itt volt például ez a darabka kenyér. Azelőtt az ilyent otthagyták az asztalon, letakarították az asztalt, s ment a szemétkébe. De ma!

Nem hagyom, hogy veszendőbe menjen, mert semminek sem szabad veszendőbe menni, inkább megettem...

Még folytatta volna Géza bácsi, nyilván, de Lajos, a gonosz Lajos, elkezdett nevetni. Nem is nevetni, hanem röhögni. És amikor Géza bácsi piros lett a zavartól, majd halovány a dühtől, s ráförmedt Lajosra, hogy mit nevezsz, persze te ezt meg nem tudod érteni - akkor Lajos ezt mondta:

- Minden igaz, amit Géza bácsi mondott, elejétől a végéig, csak éppen a végének nincs értelme. Mert mi haszna van a közösségnek abból, hogy az a darabka kenyér nem a szemébe kerül, hanem Géza bácsi még azt is megeszi?

Hát ez a Lajos, ezzel rendes embernek nem szabad szóba állni, mert ez valóságos bolsevik.

Az ötéves Lacika karácsonyra néhány más ajándékkal együtt cipőt is kapott. Azt mondták neki, hogy az ajándékokat, tehát a cipőt is, a Jézuska hozta. Pedig a cipőt a papája vásárolta, mégpedig zugban. Hogy miért így, az most nem tartozik ide, tény azonban, hogy Lacikának már rongyos volt az előbbi cipője, belement a hideg hólé, mert, ha jól emlékszem, karácsonykor tél volt.

Lacika viselte a cipőt, és az eltelt néhány hónap alatt elviselte. A cipő ronggyá vált. Átkozottul rossz cipő volt, igazi bőrnek még a szomszédságában sem lehetett soha.

A cipőnek a talpa lyukas, a feje lyukas, ha esik, belefolyik a víz. Lacika szomorúan nézi a rongyos cipőt, a szülei meg, különösen a papája, mérgesen. Káromkodik a papa, és szidja a cipőt, a cipészt, a csalókat, a boltosokat, a gyárakat, még a papírgyárakat is. Lacika csodálkozva hallja a szidalmakat, sőt kissé riadtan. Szülei elérkezettnek látják az időt, hogy felvilágosítsák őt. Töredelmesen megvallják, hogy a pocsek cipőt, azt a rongyot, azt a szemetet, nem a Jézuska hozta, hanem egy gonosz embertől vásárolta a papa.

Az autóbusz kétségtelenül gyors közlekedő eszköz. Mindenki meg lehet és meg is van vele elégedve. Sokszor még túlzott is a rohanása, úgy vágtat, mint a gyorsvonat. Gyorsaságát ismerem, mégis mindannyiszor meglep. Felülök olykor a Körúton a tizenkettesre, hogy átmenjek Budára, a Margit körút és Horváth utca sarkára, ott szokott lenni dolgom. Illik pontosan megjelennem, de látom, hogy már csak néhány percnyi időm van, elkéstem az indulással. Ha villamoson megyek, régen rossz. Felkapok hát az autóbuszra, már, ha jön. Az úgy odaröpít a célhoz, hogy korán is érkezem.

Mesés az autóbusz gyorsasága, ezt szoktam mondani is néha, s egyetértenek velem az emberek. Egy eset volt kivétel, amikor K. barátommal beszélgettem az autóbuszról. Általában ő sem tagadta állításomat, csak egy esetet mondott el, amikor az autóbusz, éppen a tizenkettes, csaknem végzetes lassúsággal haladt.

K. barátom felszállt a tizenkettesre a Rákóczi útnál s robogott vele az Andrássy út felé. Az autóbusz tömve volt, s a kalauz a kocsik elején szorgoskodott a jegyadással. Az autóbusz rohant, egy-kettőre elérte a Wesselényi, majd a Király utcát. A kalauz a jegyadással még csak a kocsik közepén buzgólkodott. De tagadhatatlanul közeledett a hátsó peronhoz, ahol K. barátom állt.

Igen ám, de K. barátomnak, saját bevallása szerint, az a gondolata támadt, hogy - mivel a menetjegy ára úgysem olcsó, meg mivel úgyis sokat kell utaznia naponta, nem győzi pénzzel - nem lehetne-e a jegy árát ezúttal - enyhén szólva - megtakarítani. Hiszen a kalauz a kocsik

közepén piszmog, ő a peronon áll, az autóbusz rohan, a Király utcától az Andrássy útig kicsiny a távolság, s már nincs megálló.

A Király utca után a megtakarítást K. barátom már végleg elhatározta. Alig várta, hogy elérje az Andrássy utat, s ott rögtön lelépjen. És ekkor mit észlelt? Hát azt, hogy az autóbusz nem is rohan oly nagyon. Csak éppen hogy megy, de időre van szüksége, míg egyik helyről a másikra eljut. Nem is olyan kis időre.

A manőver sikerült, de K. barátom azt állítja, hogy amíg az utolsó útrészt a Hegedűs Sándor utcától az Andrássy útig megtette az a lomha szörnyeteg, miközben a kalauz mind veszedelmesebb közelségből ismételte, hogy „akinek jegye nincs, akinek jegye nincs” eltelt legalább egy óra.

Hajdanában a megélhetéshez pénz kellett. Talán mindenki emlékszik még erre. Ma a megélhetéshez pénzen kívül még jegyek is kellenek.

Láttam egy gazdag embert, aki a töltött káposztát kenyér nélkül ette a vendéglőben, mert nem volt a tárcájában kenyérváltójegy. Méghozzá jó vendéglőben történt a kis eset, ahol a töltelékét disznóhúsból csinálták, s a töltött káposztát jó zsírosan tálalták.

Arra gondoltam, hogy régebben, ha valaki éhezett, s ezért lopott kenyeret, a büntetésnél ez enyhítő körülmény volt. Talán nem lenne igazságtalan a mai időkben - szóttem tovább elmélkedésemet -, ha kenyérbély-lopás esetén most meg a gazdagságot számítanak enyhítő körülménynek.

Igen, a jegyekkel nem olyan egyszerű a dolog. Valamikor, amikor a kávéházban egyszerű kávé-vacsorára kellett szorítkoznom, irigyeltem azokat, akik háromfogásos vacsorát ettek, irigyeltem a gazdagokat, és csodálkoztam: hogyan lehet valakinek ennyi pénze? Ma meg, amikor reggelizek, azt az urat irigyelem, akit naponként látok, s látom, hogy két zsemlét eszik a kávéjához. Istenem, hogy lehet valakinek ennyi - jegye?

És kár, hogy az újságok nem írták meg azt az esetet, amelyről a napokban értesültem. Csodálatos módon kimaradt a rendőri hírek rovatából. Az eset pedig ez: egy úrnak a villamoson ellopták a pénztárcáját. Hát, a pénztárca elvesztése mindenkor kellemetlen dolog volt. Nemcsak a tárcáért, a pénzért, hanem az iratok miatt. Iratok, levél, okmány, szerződések, nyugták, Isten tudja mik. Rendes tolvajok a régi világban megtették, hogy csupán a pénzt tartották meg, legfeljebb még a tárcát, de az iratokat postán visszaküldték a szerencsétlenül jártak, a tárcában esetleg meglelt névre és címre.

Most azután az történt, hogy az illető úrnak, akinek tárcája elveszett, a tolvaj visszaküldte a tárcát, a pénzt, az iratokat, csak - az élelmiszerjegyeket tartotta meg.

Mindegy, hogy hogyan áll a dolog a nikkelpénzekkel, a tíz-, húsz- és ötvenfilléressel, az a hír terjedt el róluk, hogy csak április elsejéig érvényesek, attól kezdve csak a bankban válthatók be.

Egy szép, szőke leány, kékszemű, valóságos angyal, belép a gyógyszerésztárba. Két félgrammos aszpirint kér. Megkapja az aszpirint, egy ötvenfilléressel fizet. A gyógyszerész ránéz az ötvenfilléresre, a leányra, két pillanatig habozik, a pénzt mégis elfogadja. Az aszpirin ára huszonnégy fillér, visszaad tehát a lánynak huszonhat fillért, mégpedig három darab kétfillérest és - egy nikkal húszfillérest. A leány ránéz a pénzre, a gyógyszerészre, és kissé megrovó, de kedves mosollyal mondja:

- Ez már nem jó, kérek helyette másikat.

Egy öregedő asszony vidékről költözött fel Pestre. Férjes leányai és nős fiai vidéken maradtak, de neki a fővárosban kell laknia legalább egy esztendeig, gyógykezelés céljából. Egyelőre rokonnál szállt meg, de ott csak rövid időre kapott szállást. Szobát keres. De nem talál. Járja az utcákat, lakásügynöknek adott megbízást, és olvassa mindennap az újságok apróhirdetéseit. Az egyik hirdetés telefonszámot közölt, melyet a szoba iránt érdeklődőnek fel kell hívnia. Az öregedő asszony telefonál. Nő jelentkezik a hívásra: „Halló, mi tetszik?” Tiszta, kellemes a hang. Az öregedő asszony felel: „Kérem, a szoba iránt érdeklődök.” Kis csend, majd még mindig tiszta, kellemes hangon hallatszik: „Hajós utca hetven, harmadik emelet huszonnégy, bármikor meg lehet nézni. De már most figyelmeztetem...” A hang itt megváltozik, és kétségbeesett, tiltakozó fenyegető rikácsolással torzul: „figyelmeztetem, szigorúan kikötöm, hogy férfi ide be nem teheti a lábát, érti?”

Két ember együtt reggelizik a kávéházban. Ahogy a kávé megköstolják, egymásra néznek és hallgatnak. Az újságos lapokat rak eléjük, ők nézegetik a címeket, egyet-egyét a kezükbe vesznek és olvasnak. Burmai út, majd Szingapúr, anyahajó és csapatszállító hajók elsüllyesztése, élénk tevékenység, kedvező látási viszonyok mellett, harminckét fokos hideg a keleti hadszíntéren stb. stb. Olvasnak és hallgatnak. Egy ismerősük áll meg az asztaluknál, hogy van? Hogy van? Az ismerős elmond egyet mást, nem éppen kedvderítő híreket önmagáról és családjáról. Hallgatnak.

Fizetnek azután és együtt indulnak el. Amint mennek az utcán, a zajból, autók bugásának s villamosok zakatolásának zajából egyszer csak felhangzik az a bizonyos ütemesen ismétlődő kacsahápopágás. A két ember egymásra néz, az egyik a fejével bök az úton gördülő piros zászlós, zöld testű autó felé:

- Mentők!

- E-een - mondja a másik. - Mennek valakit megmenteni.

Még egyszer egymásra néznek, haladnak tovább, és hallgatnak.

Egy cukrosboltban veszek néha cukrot. Kis bolt, egy csinos, barna lány szolgál ki benne. A szeme tiszta, a fogai épek, szinte ragyognak, a képe sima, nyugodt, legföljebb azt mondhatni, hogy az arcszíne kissé sápadt.

Ha délelőtt megyek, ha délután megyek, ha este, mindig ő szolgál ki. Övé a bolt, alkalmazottja nincs. Jó neki, hogy boltja van, mert a bolt jól jövedelmez. De mégis micsoda rabság! Egyedül, alkalmazott nélkül nyitástól a késő esti, éjszakai zárásig, még vasárnap is! Valóságos börtön a sötét kis bolt.

Ahányszor erre a lányra nézek, mindig sajnálom. A napi munkaideje tizennégy óra. Elgondolni is borzasztó. Csinos és fiatal. Szeretne bizonyára sétálni, moziba menni, szórakozni. A boltban, a cukrok közt, úgy megsavanyodhatott már a lelke, hogy olyan lehet, mint az uborkalé. Bár az egy-két szavas beszélgetések alatt ennek semmi nyoma. Szimulál, vagyis disszimulál, jól tartja magát. Ha vevő van, kiszolgálja, ha nincs vevő, akkor tesz-vesz, vagy egy kis asztalkánál ül, és néz ki az ajtó üvegablakán az utcára. Az is megesik, hogy képeslap vagy újság van előtte.

Egyszer hosszabb beszélgetésbe kezdek vele. Nem unatkozik? Nem. Hát nem unalmas ott lenni minden áldott nap, reggeltől éjfélig? Nem. Alszik eleget? Neki elég.

Szóval hiába az én minden sanyargásom, a börtöntől, az egyhangúságtól, a világtól való elzártságtól való minden szűkölésem, minden mozgásvágyam, s minden járn, sétálni, utazni szerethetnékségem - ő jól érzi magát, nincs semmi baja, nem unatkozik, meg van elégedve a sorsával, mindennel, a világgal teljesen rendben van.

Pedig, mondom, újság is van nála az asztalkáján, a vevőivel is olykor vált néhány szót, nagyjából értesül a világmindenségről. Tudja például, hogy valahol, igen messze, Oroszországban benn, háború van, a németek és az oroszok közt, sőt valahol, még messzebb, a japánok is háborúban vannak...

1941-1942

LEGYENEK HOLTIG KEGYELMESEK

Ismerek egy kegyelmes urat, néhány méltóságost és egy sereg nagyságos asszonyt. És olvasom, hogy ezeket a címeket ezentúl nem kell használni. Zavarban vagyok. Hogyan szólítsam őket, ha véletlenül valahol összeakadok velük?

Az a javaslat, hogy a minisztert egyszerűen miniszter úrnak, az államtitkárt államtitkár úrnak kell szólítani, szóval mindenkit állása, foglalkozása szerint. Még mindig nem tudom, mit mondjak annak a méltóságos úrnak, akinek valójában nincs is foglalkozása. Egyszerűen gazdag ember volt, természetes hát, hogy méltóságos volt. Már most hogyan tiszteljem őt? Mondjam neki csak úgy, hogy Székely úr? Sehogyan nem jár erre a nyelvem. Ez már túlságosan bizalmas lenne, majdnem baráti, s az az érzésem, hogy magammal egyenrangú emberré ütném ezzel a megszólítással. Mit tegyek vele? Disznófejű nagyúrnak talán mégsem szólíthatom.

A kegyelmesről, arról meg nem is tudok mit gondolni. Vele egy évvel ezelőtt találkoztam utoljára, s akkor is, mint mindig, csodálkoztam rajta. Csodálkoztam azon, hogy lehet egy emberben akkora szemérmertlenség, hogy ezt a szörnyűséget, már hogy „kegyelmes úr” - szemrebbenés nélkül állja. Csak el kell gondolkozni ezen a szón: kegyelmes. Mit jelent ez? Miért kegyelmes egy kegyelmes úr? Talán mert kegyes hozzánk? Mert minduntalan megkegyelmez nekünk, nem fogat el, nem zárat börtönbe, nem ütteti le a fejünket? Talán mert szóba áll velünk? Mert még kezét is fog velünk elváláskor? Furcsa. Szeretném a kegyelmes urakat ezután is kegyelmesnek nevezni, legyenek holtig kegyelmesek, amit főztek, egyék is meg.

Azután a nagyságos asszony! Hát ez nem tréfa, még félig sem. Neki csaknem mindig nagyobb a rangja, mint az uráé. Úgy szokták őt bemutatni: Tunyogi úr, Tunyoginé, őnagysága. A dolgozók, a Maris, a Julcsa, a Kaszás, izé, hallja csak, maga, ők azonban nagyságosak, őnagyságáék, őméltóságák és így minél cifrábban, mint a vadember hajában a madártoll, orrában a karika.

Megszelídül-e a vadember, ha leszedik fejről a tollakat, és kihúzzák orrából a karikát?

1945

-&-